

Planinski vestnik 9

glasilo Planinske zveze Slovenije september 1983

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

september 1983

9

letnik LXXXIII izhaja od leta 1895

vsebina

Danilo Cedilnik-Den	Tri zgodbe	461
Iztok Tomazin	Pajek	467
Marko Čibej	Ob tisti tanki črti	470
Stojan Golob	Zajeda v snegu	472
Erna Meško	Kog, 325 m	473
Marijan Krišelj	Minka Mali 10. 8. 1893	474
Janez Dolenc	Zgodbe in nezgode ob Žabiškem Kuku	476
Nada Kostanjevic	Po transversali — z bolnikom in avtomobilom	482
Stanko Sreš	Na Špik — iz Tamarja	487
Janez Lončar	Pobranki izpod rete, II. del	488
Marjan Manfreda	Trenutki spoznanja	492
Ivanka Korošec	Pod Babji zob	492
Dr. sc., dr. med. Janez Rugelj	Vloga in pomen planinstva pri zdravljenju alkoholikov, I. del	494
	Društvene novice	497
	Varstvo narave	503
	Alpinistične novice	505
	Razgled po svetu	506
	Na kratko ...	507

Naslovna stran:

Večer v gorah, v ozadju — Jalovec in Mangrt — Avtor prof. Rudolf Travinič

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, p. p. 44 61119 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak (alpinizem), ing. Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Oreš, Izток Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, Franci Savenc (alpinizem), ing. Albert Sušnik (fotografija), ing. Pavle Segula (tehnični urednik), Frano Vogel-
nik, dr. Tone Wraber (varstvo narave in okolja). Izdajateljski svet pri PZS: Božo Jordan (predsednik), Matjaž Černa, Viktor Pergar, Zoran Naprudnik, Stanko Klinar, Milan Cilenšek, Marjan Krišelj, Milan Naprudnik. Naslov: Planinska zveza Slove-
nije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, Ljubljana, p. p. 214 — Tekoči račun pri SDK
50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec.
Letna naročnina je 650 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije
upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi gla-
sila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom
ne sprejemamo. Upošteujemo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.
— Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in kišjeje izdeluje Tiskarna »Jože
Moškrič« v Ljubljani.

Mišeljska dolina z Mišeljsko glavo

Foto Albert Sušnik

TRI ZGODBE

(Iz knjige Danila Cedilnika-Dena z naslovom SLEDOVI PTIC, ki bo izšla v knjižni zbirki Domače in tuje gore pri založbi Obzorja v Mariboru)

NEVIHTA

Vočinoma so bile noči, ki sem jih prebedel, temne in neprijazne, mrzle, polne tesnobe. Saj, drugače bi jih prespal. Tista noč pa je bila daljša od drugih, in težja. Pa tudi jutro, ki je nazadnje le prišlo, je bilo sivo in hladno. V Dolomitih smo bili. Visoko nad dolino, na planoti blizu koče smo postavili šotor. V manjšem šotoru sva bila s soplezalcem, v drugem večjem pa še štirje prijatelji. Vreme smo imeli vseskozi izredno lepo. Dan za dnevom smo v ranem jutru odhajali na ture, tako da smo si včasih že kar zaželeli dežja, da bi zjutraj malo poležali in si odpočili. Po plezanju smo šli navadno v kočico na kozarček vina, Italijani imajo poceni in dobra vina. Klepetali smo, saj veš, kako je to: Vsak raztežaj smo še enkrat preplezali, delali načrte, obujali spomine in tako smo se

tisti večer kar dolgo zasedeli. Zunaj se je zgodaj znočilo, tako kot danes, in skozi okno smo videli nekaj belih, slepečih bliskov. Grmenja pa v hrupu prepolne kočice skoraj nismo slišali, dokler nismo odšli spat v naš tabor. Ko smo stopili iz prijetno tople, zadimljene kočice, je bilo vreme zunaj že kar grozljivo. Z zahoda je prihajala nevihta, strele so na gosto sekale po grebenih, da je bila noč včasih čisto razsvetljena, in močno se je ulil dež. Obotavljajoče smo se stiskali pod napušč pri vhodu, vendar čakati, da bi naliv prenehal, nismo mogli. Poleg tega je veter, ki je nosil zavese debelih kapelj, udarjal v vhod, nas močil in nam bičal obraze.

Drug za drugim smo se pognali po ozki, kamniti stezi proti šotorom. V prižiganju strel se je steza pred nami prikazovala in izginjala, pokrajina je bila podobna vrsti posameznih posnetkov, bobneče grmenje je z vetrom in dežjem butalo v nas. Tekel sem spredaj, za menoj ostali. Kadar sem se ozrl, sem jih videl v žarki svetlobi, sklonjene, sredi skoka, preden so potonili spet v temo in se spremenili v pisane kroge, ki so migotali po zraku do naslednjega bliska, ko so ponovno zrasli iz teme, beli, skoraj srebrni in kot okamneli sredi giba. Potem pa se nekaj sekund ni zablistalo za nekaj metrov steze, ki sem jo medtem pretekel. Steza pa je v vrteči temi pred menoj ostro zavila v levo navzdol, da je obšla nekaj metrski skalni skok. Takrat se je zablistalo le v moji butlici, ko sem nenadoma izgubil tla pod nogami, stopil v praznino, ne veš kako čuden, nenavaden občutek, in zletel v globino. Zdela se mi je, da kar padam, padam in padam, brez konca — pa je trajalo vse skupaj le trenutek, preden sem priletel spodaj v travo in z glavo močno udaril ob skalo. Na srečo je onim zadaj naslednji blisk pravočasno posvetil, da so se ustavili in zavili po stezi navzdol. Jaz pa sem za nekaj sekund izgubil zavest, potem pa sem se predramil in zaslišal njihove klice. Skobacal sem se na noge, se opotekel in čisto blizu zagledal bele postave. Pognal sem se k njim in zavpil, da je z menoj vse v redu. Skupaj smo potem tekli dalje. V glavi se mi je vrtelo, vendar v močnem nallivu in grmenju je bilo tako vse zmešano. Sto metrov naprej so bili šotori. V bliskih so se lesketale mokre, trepetajoče strehe. Hlastno smo začeli odpirati zadrge. Najin šotor se je vzpenjal in izmikal kot konj, v vetru so vrvice trepetale in palice so brnele. Prijatelj iz sosednjega šotora je pozneje pripovedoval, da je vso pot od kočice pod pazduho stiskal in skrival suh pulover; ko je odprl zadrgo pri vhodu, je hitro vrgel pulover v notranjost, potem pa se je še sam pognal za njim. Obležal je v več kot decimeter globoki vodi. V najinem šotoru ni bilo dosti bolje. Popolnoma premočena sva zlezla vanj, zaprla vhod in začela reševati mokro opremo. Sosedje so takoj potem popihali nazaj v kočico, kjer so premočeni vso noč presedeli na hodniku, saj je bila kočica popolnoma natlačena — vanjo so se zatekli vsi, ki so taborili na planoti. V sosednjem šotoru je ostal le eden. Stisnil se je k steni, kjer je bil konček tal še nepoplavljen in nama celo zavpil, naj dobro spiva. Kmalu zatem smo se tudi mi trije želeli vrniti v kočico, pa si tega nismo več upali. Ne moreš si predstavljati, kaj vse se je dogajalo potem. Predstava se je šele pričela. Tisto vreme do takrat je bil šele uvodni stavek, nekakšno uglaševanje inštrumentov, simfonija, ki je sledila, pa je bila od stavka do stavka glasnejša in grozotnejša.

Pripovedovalec je utihnil in nekaj časa strmel v tiho gosto dišečo noč, prislunil je nevihti, ki jo je obujal v svojem spominu. Slonela sta na komolcih, plamen se je včasih zganil, kar sam od sebe, saj ni bilo vetra v zraku, le voda je šumela skozi debela. Čez čas je nadaljeval:

— Nizko sklonjena sva kobacala po šotoru, da se ne bi dotikala ponjave, vendar je voda že povsod curljala na naju. Zlezla sva v spalni vreči, strele pa, ki so do sedaj treskale v okoliške zvonike, so začele sikati po naši planjavi. Tako blizu, da naju je postalo strah, vendar ven in nazaj v kočico, kot sem že rekel, si nisva več upala. Neverjetno, kako se je ulil dež. Noro je bobnal po strehi, da sva se komaj slišala, čeprav sva si besede tulila; veter je premetaval rezgetajoč šotor, vpilje v sosednjem šotoru je bilo nekaj oddaljenega, nerazumljivega. Vpila sva nazaj in spraševala, kaj se dogaja. Pri sosedu je vse utihnilo, dokler ni z vso težo padel čez najin šotor in kričal, naj ga spustiva notri. Ko je s težko sapo obležal med nama, je pripovedoval, da ga je najprej čisto zalila voda, potem pa, ko je skoraj utonil, je veter ves šotor podrnil nanj. Komaj se je izvil izpod mokrih ruševin, šotor pa je s polomljenim ogradjem, kot velika umirajoča žival težko obležal na tleh, le posamezni kosi platna so trepetajoč udarjali po vodi. Ko bi bila kočica bližje! Oni so se še pravi čas rešili. Strele so noč spremenile v dan, sikale so sem in tja po planjavi, orale po skalah in ruši, veter je ponorel in slapovi vode so padali na nas. Vsi trije smo se stisnili v majhen šotor. Fotoaparat sem položil na vrh čevljev ob vzglavju. Svetilka je še nekajkrat osvetlila notranjost — od pasu navzdol smo ležali v veliki luži, ki se je ob bližkih rdeče zalesketala — potem pa je seveda crknila, utonila. Veter je nekajkrat tako udaril, da je palica, ki je opirala šotor pri naših glavah, ob sunku predrla streho, zletela ven, streha pa se nam je razlezla na glavo. Seveda smo palico tipaje iskali povsod po notranjosti in šele zjutraj smo jo našli zadaj za šotorom. Po brezuspešnem iskanju smo potem streho podprli z nahrbtnikom in jo držali z rokami. Jaz sem si medtem vedno pogosteje otipaval glavo.

Na desni strani mi je zrastle velika bula. Začela se je ob očesu in se je oblila tja do ušes. Za pol šotora je bilo samo moje butice. Bolelo me ni skoraj nič, bil pa sem močno zaskrbljen. Nekje v možganih mi je brnelo in pozvanjalo, toda v tistem tršču se mi je morda to le dozdevalo. Pa ne misli, da je bila to nevihta, ki se razdivja, napravi nekaj škode, potem pa se umiri v polno, spokojno noč. Ne, komaj je šel čez nas prvi val in so se strele oddaljile nekje za grebeni, že je z zahoda prihajalo novo grmenje, še glasnejše in svetlejše, dež pa se je ponovno ulil z vso močjo. Kako tesnoben občutek sem imel, ko smo se stiskali v napol podrtem šotorčku. Nehali smo se kriče pogovarjati, tiho vsak zase s svojim strahom smo ležali v vodi, dež je norel po strehi, streha je tolkla po nas, težka in mokra; napeto smo poslušali rezke udarce nevihte in s široko odprtimi očmi čakali na tisti zadnji udarec, ko bo strela udarila v polno, ko bo treščilo naravnost v naše bivališče in nas razmetalo po planjavi. Takrat sem se spomnil zgodbe iz neke reševalne akcije, ko je ponoči udarila strela v šotor, ki je stal na grebenu. V njem je bilo polno reševalcev. Ko jih je zadelo, so se vsem hkrati prižgale čelne svetilke. Zvarilo jim je spoje na žicah. Planili so na prosto, osmojeni in omotični, sredi noči so v naliivu panično bežali v dolino, nekdo menda celo bos. Seveda vsi s prižganimi svetilkami. O takih dogodkih sem razmišljal in tiščal glavo nekam v prijateljev hrbet. Poskušal sem določiti oddaljenost posameznih strel, pa med bolečo svetlobo in udarcem zraka sploh ni bilo časovne razlike. Včasih sem bil prepričan, da je udarilo v nas, tako močno je počilo ob blisku. Ne vem, ali človek občuti strela, ki trešči vanj. Vendar, mi smo jih občutili mnogo, ki so nas zgrešile, in vsaka posebej nas je spekla in zaboleta nekje v notranjosti. Na stotine jih je bilo. Vršale in sikale so, rezale in trgale zavese dežja s svojo ostro belo bolečino, sekale so v skale in se v strahotno kratkem trenutku razlezele po travnatih rušah kot dolge goreče tipalke, in zamrle v oglušujočem puku. Komaj se je ena razlezla in potonila v mokra tla, že je naslednja razpolovila zrak in se započila v možgane. To je trajalo ure in ure, brez konca; planjava je žarela, zvoniki so se modro bleščali, čez njihove stene so skupaj s slapovi vode padale bobneče skale. Tisto noč je v Alpah umrlo mnogo alpinistov. To smo izvedeli pozneje. Tisti, ki so prišli živi iz sten, so pripovedovali, da so se strele kar sprehajale gor in dol po vrhov, njih pa je premetavalo po več metrov sem in tja. Pozneje so se fantje pogovarjali, da bi »fazenbrifer« goret, če bi ga držal v zraku, toliko elektrike je bilo vsepovsod. V severni Italiji so bile velike poplave. Mnogo bivakov sem že preživel, vendar ta je bil verjetno najhujši, najbolj grozljiv. Zaviti v mokro, težko vrečo čakaš, da te bodo zadeli, da se boš scvrl. Čisto naježeni smo bili. Držali in opirali smo šotor, ki se je napejal in drgetal od mraza. Dež nam je curljal na obraze, zalival je opremo in obleko, knjiga pri vzglavju je potonila, čevlji je nasedel na prepojeni spalni vreči, ki se je napejala iz vode. V udarcih svetlobe so predmeti okrog nas oživiljali; bilo je, kot da se premikajo, večajo in manjšajo, obsijani s čudno rdečo barvo, mokro lesketajoči. Čez nas se je z razpenjenimi valovi valil ocean, butal je v nas in nas dušil. Že davno smo utihnili, le negibno smo ležali v vodi, stiskali smo se drug k drugemu in trepetali. Buljili smo v črnino, ki je med bliskimi udarjaji v šotor, prav tako kot svetloba. Neprestano sta se menjavali žarka svetloba, ki je oživila oblike in posrebrila obraze, z nepredirno, grozeče tiho temo, ko smo čakali naslednji udarec. Naše bivališče nas je vedno bolj stiskalo, postalo je mrzla mokra pošast, ki se je rjoveče premetavala sem in tja, nas dušila in spravljala v paniko. Včasih je kdo besno zavpil, se sunkovito vzpel in odrinil frfotajočo ponjavo, potem pa omahnil nazaj v vodo, apatično obležal in skril obraz v prijateljev hrbet.

Pozneje je zaropotala toča. Mislili smo, da bomo znoreli od hrupa. Zrna so bila debela, ne vem kako, da jih je bilo polno tudi v šotoru. Pri vsem tem direndaju je ostala suha le notranjost moje potapljaške ure, na kateri piše, da zdrži celo 10 atmosfer. Okrog štirih zjutraj je toča pojenjala. Potem so bliski postali manj žgoči, vedno bolj medlo so presvetljevali streho, tišji in manj boleči. In streha je postala še težja, še bolj je pritiskala. V kratkih presledkih med grmenjem nas je tiho, nekako zahrbtno zasipal šepet snega. Do jutra je potem snežilo in sneg je včasih s čudnim zvokom, kot bi težko zavzdihnil, zdrsnil po strehi navzdol in s strani oklenil šotor.

Siva, mrzla svetloba se je priplazila v notranjost, čez grebene so se proti vzhodu zamolklo oddaljevali in mrmrali zadnji bliski. Premaknili smo se, voda je zavalovila, zlezli smo iz šotora. Planjava je bila bela. Nikjer nobenega šotora, vse je bilo polomljeno in prekrito s snegom. Izpod snega in vode smo začeli reševati našo opremo. Ko smo si na boste noge obuvali čevlje, se je voda razlivala čez robove. Koža je bila vsa bela in nagubana, razjedena od mokrote. Bula na glavi je že skoraj čisto izginila, komaj sem jo še otipal. Sicer pa to ni nič čudnega, saj sem si celo noč dajal hladne in mokre obkladke. Prezbeli smo žalostno stali na planjavi in zijali v zasnožene stene. Noči je bilo konec, jutro je bilo sivo in mrzlo, komaj smo se ga razveselili. Predolgo je vse skupaj trajalo.

Gotovo se še spominjaš, kako smo pričeli hoditi v gore: po nadelanih poteh smo divjali z vrha na vrh, prepoteni prehitevali vse po vrsti, zvečer pa ožgani od sonca, vriskajoč drveli s kolesi po vijugasti cesti domov. Ko smo tisti večer prikolesarili do koč, je bila ura že blizu polnoči. Od doma smo šli pozno, pa še kolo se je nekemu pokvarilo med vožnjo po klancih navzgor, da smo se še dodatno zamujali, ko smo ga popravljali. Tako je bilo v veliki in temni koči že vse tiho, le pesek na dvorišču je pod našimi koraki glasno škrtal. Kolesa smo pristonili k steni in pred spečo kočico nehote stišali glasove. Nekaj časa smo stali in gledali v temna okna, potem sem lahko in plaho pritisnil kljuko, da bi odprl vrata. Vrata so bila zaklenjena. Še nekajkrat sem povlekel kljuko in poizkušal odpreti, onadva pa sta stala nekaj korakov za menoj, zadrževala sapo in napeto poslušala. Škripanje kljuke se nam je zdelo ponoči v popolni tišini grozljivo glasno in strah nas je postalo, da bomo prebudili vse v koči. Tako smo si kar nekako oddahnili, ko so ostala okna temna in tiha in nismo ujeli iz notranjosti niti najmanjšega šuma. Bali smo se namreč, da nas bi, kratkohlačnike, pošteno ozmerjali. Potem je eden od obeh prijateljev plaho pobutal po vratih, preveč udariti si ni nihče upal, pa je bilo vse zaman. Nikogar nismo prebudili. Stali smo pred vhodom in nebogljeno strmeli v visoko temno hišo. Zdelo se je, kot da se rahlo vzdiguje in spušča v težkih sanjah.

— Kar zunaj na prostem prespimo, saj so noči kratke, do dneva je le še nekaj ur, je polglasno predlagal prvi.

— Jaz sem za to, da bomo šli pa bolj zgodaj naprej.

— Pa še za prenočišče bomo prihranili, sem se še oglasil. In tako je bila stvar domenjena.

Tiho, da ne bi koga prebudili, smo šli h klopici pod debelim drevesom sredi dvorišča in posedli. Oblekli smo si puloverje in jih poizkušali raztegniti čim dlje navzdol na gole noge, čez katere je z belih vrhov nekje nad drevesi neslišno drsel hladen zrak. Ob steni so se v zvezditi svetlobi motno bleščala naša kolesa. Ure ni imel nihče. Kmalu nam je postalo hladno, zvezde v vejevju so mrzlo utripale; tiho smo se pogovarjali, zaspati pa seveda nismo mogli, ker nas je preveč tresel mraz. Gola bedra so postala boleče mrzla in kolena so nam otrdela. Ko bi imeli vsaj dolge hlače, kako prijetno toplo bi bilo! Tako smo otrpnili na klopi, dremali, se prebujali, drgetali, drgnili prezeble noge in zaspano buljili predse. Koča je spala v temi.

Ko smo tako že precej dolgo sedeli, se je čez poščeno dvorišče prikradel velik svetlo siv maček. Neslišno je stopal, opazili smo le njegov obris, svetlejši od noči in ko se je približal, je tiho zaškrtal pesek pod mehкими šapami. Nekaj korakov pred nami je obstal in počepnil. Negibna siva senca z mesecem v očeh.

— Muca, muca! Najmlajši se je nagnil naprej, stegnil roko in še enkrat vabeče zaklical: Muca! Pridi sem, muca!

Maček je nekaj časa boljčal v nas, potem pa se je prihuljeno priplazil do klopi. Pri nogah je obstal, žalostno zamijavkal, zastrmel se je v srpasti mesec nad grebeni in oči so se mu skrivnostno zableščale.

— Muca, muca!

Maček je še enkrat komaj slišno zamijavkal, nato pa se je sprehodil tik ob klopi in se podrgnil ob naše noge. Na koži sem začutil njegov topli rep. Ko je prišel do malega, se je ta sklonil in ga nežno pobožal. Maček je zapredel. Nekaj časa ga je trepljal in žgečkal pod vratom, prijazno in vabeče ga je ogovarjal, nazadnje pa ga je vzdignil v naročje. Maček se je vgnezdil na njegovih nogah, zamižal, da je ugasnil srpasti mesec in zadovoljno predel. Tako nas je žival zamotila, da smo celo pozabili na mraz. Nekaj časa je še predel, potem pa se je zvil in prenehal s svojim brnenjem, noč pa je postala še tišja in še bolj mrzla. Mlajši je z mačkom v naročju utihnil, midva pa sva se šklepetaje z zobmi pogovarjala in se neprestano drgnila po premrlih bedrih. Nič se ni zganilo v koči, vse je spalo, kot bi vsa temna kočica dihala v snu, skupaj z zamolklim gozdom zadaj in s srebrnimi grebeni. Strmela sva v noč, glava pa je omahovala zdaj na eno, zdaj na drugo stran.

Naenkrat se je večji zganil, zdrznil se je, kot bi se prebudil iz čudnih sanj, se obrnil k malemu in ga poklical:

— Zakaj pa si tako tiho, ali spiš?

Ta je molčal, dihal je počasi in globoko, glava mu je slonela na prsih.

— Saj spi, je starejši zagodrnjal sam pri sebi. V njegovem glasu, kot da sem zaznal nekakšno sumničenje in nejevoljo.

— Pusti ga vendar, naj spi, sem se vmešal, pa me ni poslušal.

— Hej, ga je stresel za ramo. Ali si zaspal?

Mali se je zganil, vzdramil iz globokega sna, debelo pogledal okrog sebe in zamrmral:

— Malo sem za hip zadremal...

— Veš kaj, ga je večji prijazno ogovoril, daj no še meni malo mačka, gotovo ga že težko držiš.

— Kje neki, čisto lahak je, je odločno zatrdil mali. Takle mucek skoraj nič ne tehta. — Vseeno mi ga malo odstopi, da ga vsaj pobožam, je starejši še enkrat zasitnil. Osupel sem poslušal ta pogovor in komaj sem verjel svojim ušesom. Kot sem poznal prijatelja, je bil zagrizen sovražnik psov in mačk; kolikokrat smo na poti proti goram nabrali polne žepce zelenih jabolk in jih potem kar med vožnjo s kolesi metali za štirinožci po dvoriščih ob cesti. Kadar je kdo zadel v polno, je bil deležen splošnega odobravanja. In starejši je velikokrat zadel. Sedaj pa hoče sredi noči v tem mrazu božati mačka. Dvomeče sem zijal vanj in kar malo tesno mi je postalo. Morda ga zebe in se mu blede. Vmešal sem se v pogovor:

— Kaj za vraga pa ti bo ta mačkon sredi... pa me je prekinil, ko se je enostavno stegnil, zgrabil spečnega mačka in zagotovil lastniku, da mu ga bo pozneje vrnil.

— No, če že vztrajaš, je godrnjal mali. Samo, da mi ga boš res vrnil, je hotel še enkrat njegovo zagotovilo.

— Seveda, brez skrbi, dobil ga boš.

— ... sredi noči hočeš božati mačka, sem se le vmešal in dregnil soseda. Od kdaj pa si tak ljubitelj živali?

— Bom imel vsaj kaj početi, mi je mimogrede odvrnil in se še bolj stegnil k malemu. Vzdignil je mačka, ki je ponovno glasno zapredel ter si ga položil na noge. Prijazno ga je miril in ogovarjal. Sivec je malo zagodrnjal, ker so bile noge tako mrzle, odprl je srpaste oči in se ozrl proti mesecu, potem pa se je vgnezdil v udoben položaj, nepremično obležal — in utihnil.

Zopet je bilo vse mirno. Prekladali smo se po klopci, kolesa so se motno bleščala, koča je bila velika in temna. Prijatelj je prenehal božati mačka, kmalu sem opazil, da je zadremal. Midva z malim sva si drgnila otrple noge. Z vrhov se je sesedal hladen zrak. Premagoval me je spanec, težka glava mi je omahovala, pa me je preveč treslo, da bi zaspal. Za pogovor ni bilo nikomur. Strmel sem v noč, mesec kot da se ne premika. Le kdaj bo ta noč minila? Odslej bom jemal s seboj dolge hlače, sem trdno sklenil sam pri sebi. Kako sladko bi bilo malo zaspati. Starejši je utihnil. Le zakaj je tako tiho? Kot da spi. Gledal sem v zvezde in globoko sem se zamislil. Mlajši je nekaj zagodrnjal sam pri sebi ter se presedel. Razmišljal sem in nepremično obsedel. Potem sem se zdrznil in se zastrmel v starejšega. Čisto buden sem postal. Nekaj časa sem ga opazoval; glava mu je postrani slonela na rami, dihal je neenakomerno, kot bi se mu je nekaj sanjalo. Nenadoma sem ga poklical in ga rahlo potresel:

— Hej, ali si zaspal?

Zganil se je in nekaj zamomljal. Maček je kot svetla lisa nepremično ležal na njegovih nogah. Močneje sem ga potresel.

— Kaj hočeš? je čez čas nejevoljno vprašal.

— Daj še meni mucka.

— Čisto dobro mu je pri meni, je zagodrnjal in se delal, kot da spi naprej.

— Vseeno mi ga malo odstopi, jaz ga še nisem imel; dolgčas mi je, ga bom malo božal.

— Ravno zaspal je, pusti žival, da počiva.

— Saj mačke tako cele dneve prespijo, sem se zavzel, preveč spanja sploh ni zdravo.

Takrat je posegel v pogovor mali, ki naju je pozorno poslušal:

— Obljubil mi je, da ga bo vrnil...

— Najprej naj ga da malo meni, jaz pa ga bom pozneje vrnil tebi, sem predlagal.

— No, če že ne daš miru, se je nejevoljno vdal lastnik. Škoda le, da ga budimo, ko tako trdno spi.

— Bo že zopet zaspal. Stegnil sem se, ga previdno zgrabil za topli kožuh in dvignil. Položil sem si ga na otrpli mrzli nogi. Kako mehak in topel je bil svetlo siv kožuh! Maček je zagodrnjal, odprl oči in me sovražno pogledal. Potem pa je le zapredel, zvil se je v klobčič nekajkrat zamahnil s konico repa, ošinil je mesec in zaprl svoje zelene srpaste oči. Rahlo sem začutil ostre kremplje na golí koži. Premaknil sem ga in prav prijetno toplo mi je postalo. Mesec se je začel premikati proti grebenom, kmalu sem zaspal.

Onadva pa sta si drgnila prezeble noge.

Seveda me je mali kmalu začel tresti in nergati, da je maček pravzaprav njegov, saj ga je on pobral. Nekaj časa sem se še delal, da spim, pa mi drugega ni preostalo, kot da mu ga nazadnje izročim. Obenem pa se je večji že vmešal, češ da je potem zopet on na vrsti. Omenil je celo, da so mačke prav simpatične živali, da jih je imel vedno rad in da živali to čutijo. Skratka, da je mačku pri njem prav gotovo najbolj prijetno. Vendar ga zato ni imel nič dlje kot midva. Neusmiljeno smo se budil in si podajali ubogega mačka prav do jutra, ko je srpasti mesec v njegovih očeh ugasnil. Zgodnje jutro je prebudilo kočo. V kuhinji so zaropotali lonci, v oknu je zasijala blede svetloba. Maček je zastrigel z ušesi, vzbočil se je in pretegnil, da je zasadił kremplje

v tople noge. Potem je mehko skočil na pesek, vzdignil rep in se sprehodil po dvorišču do vrat. Sedel je na prag z očmi nepremično uprtimi v kljuko.

Mi pa smo si razmigali otrple sklepe, zaklenili kolesa in se hitro odpravili, preden bi kdo stopil iz kočice in nas opazil.

OBRAZ

Jutro je bilo dolgo, že ob pol petih zjutraj je čakal ob cesti na kombi. Pozna jesen je bila in prvi sneg je zapadel v gorah. Kombi, ki jih je peljal na reševalno akcijo, je bil že poln. Dobro jutro, pozdravljeni, stisnil se je zadaj na klop med nahrbtnike in temne postave. Komaj vidni obrazi, vsi znani, so se dremaje pozibavali v ritmu ceste. Skajasti sedeži so bili topli. Spredaj se je šofer z nekom pogovarjal; monoton, nerazumljiv pogovor, ki je včasih za nekaj kilometrov potihnil, pa se je ponovno pričel. Le motor je vseskozi brnel, žarometla sta tipala cesto, modra lučka je neprestano svetila nekje med kazalci. Lepo je v jesenskem jutru sedeti v toplem avtu in se dremaje prepustiti vožnji. Potem so se ustavili pred postajo Gorske reševalne službe. Gore so bile blizu. Hladen veter je padal z njih prek temnih streh po ulici. Ljudje so hodili v službe; postave na pločnikih, koraki pet na asfaltu, kašljanje, gneča ljudi čaka na avtobusni postaji in se nestrpnostno prestopa. Kako glasni so koraki v meglenem mraku jutra, glasni in rezki! Mrzlo je bilo tudi v veliki svetli sobi, da so posedli v bundah in vetrovkah. Povsod ob stenah so sloneli nahrbtniki. Ohlapni zvitki vrvi so se kazali pod pokrovi. Reševalci so sedeli po mizah in stoli, nekaj jih je stalo pri vratih, polglasno so se pogovarjali. Pozdravljeni! O, ste že tukaj?... Nekatero je dobro poznal, z njimi je plezal. Kako se imaš? Dolgo se že nismo videli, ali kaj dosti plezaš? Na, prižgi. Vseeno je bolje, kot da bi šel na šiht... Zunaj se je svetilo, v sobi je bila še vedno prižgana zoprna jutranja luč, zazdelo se mu je, kot da tako sveti že celo noč, izrivala je mehko svetlobo jutra, ki se je prebijala skozi okno. Gori je že kar nekaj snega, kakšnih dvajset centimetrov. Včeraj so preiskali z one strani — nobenih sledov niso našli. Ničesar... Nekdo se je v debelem volnenem puloverju z znakom Gorske reševalne službe spredaj postavil pred mizo. Napol je dvignil roko, kot dirigent, da bi zaustavil plaz besed, ki so počasi zamrle. No, fantje, če lahko malo utihnete, nekaj besed bi povedal. Torej, najprej hvala, ker ste se odzvali in prišli pomagat — pogledal je po klopih in se bežno nasmehnil, potem pa je resno in brezosebno, nekako rutinsko govoril naprej — gre za punco, kot verjetno že veste. Mi smo jo iskali dvakrat in danes bomo še zadnjič prečesali vse področje. Z one strani so ustavili iskanje. Mi bomo pa na željo sorodnikov pregledali še enkrat. Tamle imate njeno sliko — z roko je pokazal na steno — kak mesec je stara. Možnosti tako ali tako ni nobene, nekaj snega je že padlo po tistem. Danes bomo iskali v štirih skupinah: ti boš vodil prvo skupino čez... v skupini... nazadnje so jo videli... imate walkie-talkie... dobimo se...

Nič več ni poslušal njegovega pripovedovanja. Ko je govrnik pokazal sliko na steni, se je skupaj s še nekaterimi ozrl. Slika je bila zataknjena za leseno oblogo. Menda je bila lesena obloga. Nad njo so po steni visele slike gora, črno bele fotografije v zlatih okvirjih in neka priznanja ali diplome. Dekle je resno in naravnost pogledalo v objektivi, kot bi se fotografiralo za dokumente — morda za potni list ali za indeks. Slika je bila nekoliko pomečkana. Črni lase so ji padali na čelo. Drugi so se ponovno zazrli v govrnika, sam pa ni mogel več odmakniti oči s slike. Gledal je obraz, ki ga bodo ves dan iskali, ki ga že dneve iščejo. Obraz, ki si ni bil več podoben. Koliko je bila stara, je vprašal soseda in pomislil, da je uporabil besedo »bila«. Devetnajst, se mi zdi, mu je odgovoril in bežno ošinil sliko. Kako pa ji je bilo ime? Ne vem, saj je tako vseeno. Ženska imena so si vsa podobna, pojma nimam. Ponovno je pogledal fotografijo na steni in nenadoma se mu je zazdelo zelo pomembno, da bi izvedel za njeno ime. Obrnil se je k drugemu: Ali veš, kako je bilo dekletu ime? Ne vem, je zašepetal. Počakaj, mislim, da je bila Marička ali Marija, ne vem, morda sploh ni bila na M... Zakaj pa so prinesli njeno fotografijo? Jaz sem se isto spraševal. Pravzaprav je nesmiselno, verjetno zato, da bi jo po fotografiji spoznal, če bi jo kdo srečal... Starši so jo prinesli... Globoka potrlost je legla vanj v tem zgodnjem jutru, ko se je zunaj pravkar pričelo daniti. Razžalostila ga je pomečkana fotografija na steni, zamazana od mnogih rok, potrlo nesmiselno upanje, ki je bilo v fotografiji, upanje, da bo tako lažje spoznati obraz nekje pod snegom. Kot bi s sliko reševalci sprejeli nekakšno obvezo; razžalostilo ga je, da ne ve imena temu obrazu. Seveda ni natanko vedel, kaj ga je potrlo. Morda le to hladno jutro ali pa prostor, napolnjen z belo svetlobo luči in z bledimi obrazi, medtem ko se je skozi okno kazala medla svetloba. Nekje v gorah je izgubljen ta neznan obraz...

Stoli so zahrumeli, vsi so vstajali in optali nahrbtnike na rame, soba je ostajala prazna s premaknjenimi in toplimi stoli in mrzlo svetlobo; s sliko za leseno oblogo, ki je

bila dokončno izgubljena, ko so vsi odšli iz prostora. Nobenih rok ni bilo več, ki bi jo približale očem.

Nekaj ur kasneje je gazil tanko plast skorjastega snega na sončni, z rušjem porasli planjavi. Hodil je v smeri, ki jo je moral preiskati; spuščal se je v globeli, se prerival skozi ruševje, pogledal v vsako luknjo in se vzpenjal na skalne vzpetine. Po tistem, ko so jo začeli iskati, je zapadel prvi sneg. Nič več ni skopnel, čeprav je bilo sonce v jasnih dneh še toplo. Hodil je preko planjave in si želel, da ne bi pod tem snegom odkril obraza s fotografije, da ne bi videl, kako se je spremenil v zadnjih dneh, da ne bi bil prav on tisti, ki bi jo prepoznal...

PAJEK

IZTOK TOMAZIN

Rumena krogla že zgodaj dopoldne slepi in greje vse močnejše, kot da bi bila jesen še daleč. Umirajoče listje tiho šelesti v rahlem toplenem vetru, nežni glasovi se mešajo z enakomernim sopenjem. Počasni koraki merijo gruščnato pot in pesek šumi pod trdimi podplati plezalnikov. Vroč zrak puhti iz gozda, iz poraščenih ostenj in njihovi medli obrisi migotajo v modrem oboku mlečnega neba. Sedemnajstletnik se z ogromnim nahrbtnikom vzpenja skozi preleste jesenskega gozda, preko planine in naprej proti cilju.

Planinskemu domu se izogne, pospeši korake in brezbrizno stopa mimo. Izza motne šipe se nejasno riše obraz in začuden pogled sprašuje, zakaj se ne ustavi, odpočije, saj daleč naokoli ni varnega zavetja. Težko bi mu razložil, da mu sedaj ni do varnosti, družbe, še najmanj do družbe maloštevilnih planincev, ki posedajo v koči. Tako težko si jih predstavlja drugače, kot da sede za mizo, s steklenico piva pred seboj, v hrupnem pogovoru o svojih naj, naj... doživetjih. Njih puhle besede se izgubljajo v gostih oblakih dima, skozenj se blešči množica značk na smešnih klobukih... Mnogo je neprijetnih spominov na trenutke v kočah, ki so tako drugačni od vsega, kar ga vleče v gore.

V naslednjih dneh si je izbral samoto, vzela jih bo le zase in posvetil gori. Želi si biti sam, čisto sam v steni, sredi razbitega skalovja, na samotnih vrhovih, ostrih grebenih, vročih meliščih, sam sredi temnega ruševja in zelenih trav. Prepričan je, da mu bo uspelo, saj v samotno krnico pod ostenjem Vrtače poleti le malokdo zaide.

Po skriti stezici hodijo večinoma le gamsi; gre skozi gozd in med gostimi zavesami ruševja se po kratki dolini vzpne navkreber. Prekinjajo jo le dolgi jeziki melišč, ki se stegujejo izpod skalnatih grebenov. Veliki oglati balvani so razmetani kot kocke po nedokončani igri velikana. Kdo ve kdaj so se odtrgali od razoranih pobočij in odhrumeli po svoji poslednji poti v dno doline. Sedaj mirujejo, neme priče dogajanja v gorah. Prerašča jih življenje, skromne travnate blazinice in rože, obdajajo jih ruševje in redka drevesa.

Sonce je že precej visoko in v razgretem zraku valovijo podobe. Dolgo časa zaman išče hladno, senčno zavetje, zadovoljstvo pa vseeno narašča saj se približuje cilju. Nikjer papirčkov praznih embalaž, sploh nikjer sledov človeške navzočnosti. Nobenih uhojenih poti in zoprnih rdeče belih markacij, ki mu vedno vsiljujejo misel, da ga v svetu, kjer išče svobode, hočejo voditi in mu usmerjati korake. Samo razbrazdana sivina skal in otočki zelenja — suhe trave in milijoni temno zelenih iglic. Nad vsem pa strma ostenja, kamor hodi iskat svoj mir, sredi katerih sprošča nemir svojih hotenj.

Ves čas se ga polašča nejasen občutek, da nekaj manjka. Šele ko se v tišino zareže oster žvižg, se mu zasveti. Gibčna temno rjava telesa se dolgih, lahkotnih skokov poženejo po strmini. Trop gamsov se razpostavi po grebenu in iz varne razdalje ga opazujejo.

Sredi krnice se na travnatem gričku ob veliki skali znebi obeh nahrbtnikov. Med travo in kamenje raztrese plezalno opremo, obleko, obilno zalogo hrane, knjige... Ni zaman tovoril kot mula. Vedno trdneje je odločen, da se dolgo ne bo vrnil v dolino. Požrešno plane na dobrote, med tem pa se vse pogosteje ozira v vzhodno ostenje. Na prvi pogled je za alpinista precej nepriljavno. Razbite stene, mestoma poraščene, velika melišča in krušljive grape, nad njimi nekaj nazobčanih grebenov. Vendar se tudi tu najde kak problem, ravno pravšnji za samotnega plezalca. Strma zajeda grebenskega stolpa med glavnima grapama je iz željice prerasla v veliko željo, tako, da si jo mora

izpolniti. Neizpolnjenih želja ne prizna, če je le njihova izpolnitev v njegovih rokah. Slabo uro po prihodu v krnico se že hladi v senci stolpa. Počasi si pripenja železje, vrvice, nazadnje se naveže na dvojno vrv kot že mnogokrat doslej. Le en razloček je — na drugem koncu vrvi tokrat ni nikogar. Zaželi si srečo in počasi zapleza v žleb. Prvi gibi so počasni, okorni, prežeti s tesnobo odločitve, nato se ogreje in steče kot stroj. Strmina narašča, položen žleb preide v navpično steno. Previdno, zdi se mu, da neskončno počasi, se vzpenja ob majavih luskah. Moti ga, ker se še ne more otresti misli na globino pod seboj, na prostor, skozi katerega bo poletel, če pade, na mrzle skale ob vznožju, ki se oddaljuje. Sredi stene se razplamtijo dvomi, prične se zavedati, da vzpona najbrž ne bo zmožgel. Zajeda postaja previsna in še bolj krušljiva, on pa pleza z vedno večjo težavo, nesproščen in brez varovanja, le prosta konca vrvi kot pretrgana popkovina visita od njega v prepad. Gonilo vsega njegovega početja je le še nora želja po uresničitvi cilja, premočna, da bi jo lahko premagala trezna presoja in strah. »Potrudi se še teh nekaj metrov do previsa,« se prepričuje, »potem boš zabil klin in se pričel varovati.« Verjame si in s hudim naporom volje premaguje naraščajoči strah in težnost. Pleza naprej. Le še čez lusko, ki je prislonjena v kotu, se mora potegniti in dosegl je previs. Luska je velika za odraslega človeka, debela za dva in potuhnjeno čemi v navpičnem kotu. Previdno jo otipa, nežno objame hladno skalo, za noge si poišče drobne stope, telo izvesi nad globino. Po centimetrih, s pridržanim dihom se pomika kvišku. Slednjic pride trenutek, ko zgrabi vrh luske in jo mora za hip močnejše obremeniti. Samo še gib ali dva ga loči od rešilne poličke pod previsom, kjer si bo lahko oddahnil in pričel razmišljati.

Srhljivo hreščanje in sprememba položaja kot strel udarita v zavest. Neizmerno prese-nečenje ga preplavi do zadnjega vlakna in prvi delec sekunde premaga celo strah. Vse je prehitro, ni časa za zavest o koncu, o velikem koraku na mejo med biti in ne biti, ki jo prestopa, in od tam ni vrnitve. Glasovi možnosti se izgubijo v pošastni podobi padca. Le silna bolečina se ostro zajeda v doživlje konca. Omahnil je vznak, pada v globino, skupaj z lusko, ki jo še vedno objema — kamnito soplesalko zadnjega plesa. Skalna gmota ga med padcem pritisne ob steno, skala se drobi in bolečina postaja neznosna. Neskončne trenutke agonije pretrga močan sunek, ki mu za bežen hip utrne zavest. Nato ga spet preplavi bolečina, sliši bobnenje luske, ki se je že ločila od njega in se razblja v prah in oskalko na poti v globino, voha smrad zdrob-ljene kamenine. Le počasi dojema, da ne pada več. Da ne leži raztreščen ob vznožju, pač pa nemočno visi na vrvi. Prezgodaj je še, da bi se vprašal, zakaj. Nagonsko začne spet grabiti za skalo, z vrvi prenaša težo na potolčene prste. Počasi zbira pogum za pogled navzdol, na svoje noge, kjer zmaguje bolečina. Spet se ga polašča strah, saj pričakuje le dva zmečkana štrclja. Prav gotovo so mu stotine kilogramov skale med padcem zmečkale ali polomile noge. Glavo sklanja navzdol, priprtih oči se zazre in globoko diha. Raztrgane, okrvavljene so hlače in čevlji, toda kosti, se zdi, so cele. Izza stisnjenih zob privre bežen vzdih olajšanja.

Mukoma se splazi na najbližjo poličko. Kot vreča sloni na skali in razmišlja. Le kako sta ga vrvi obdržali, saj nista bili nikamor pritrjeni? Samo vlekel ju je za seboj, oba konca sta prosto visela v zraku, »za moralo«, kot se je včasih rad počalil. Spozna, da sploh ne ve, na čem visi, zato brž zabije dva klina, se priveže in razmišlja naprej. Ugotovi, da za silo lahko uporablja levo nogo, počasi se splazi ob vrvi navzgor in hipoma se mu razkrije skrivnost preživetja. Ko je padal, se je ena od obeh prosto visečih vrvi kot po čudežu ujela za spodnjo lusko, se zagostila med njo in steno tako močno, da je zaustavila padec.

Počasi dojema neverjetno naključje, toda prezgodaj je še, da bi se ga veselil. Omam-ljen od posledic padca dojame spoznanje kot preprosto dejstvo, da je še vedno pod mestom padca, sredi stene in ne v žrelu prepada, da je bolečina še vedno neznosna, da je nad krnico spet legla spokojna tišina, kot da se ni nič zgodilo.

Dva mučna raztožaja spusta ob poškodovanih vrveh si lahko pomaga le z rokami, visi kot napol prazna vreča. Šele ko se zavleče po vročem melišču navzdol iz hladne sence, ki jo meče stena, se zaveda, da je rešen. Počasi se plazi in skaklja po grušču kot pohabljenec. Pod večer se privleče na travnat griček, do balvana, kjer je pustil pre-ostalo opremo. Tukaj bo moral preživeti noč, pot v dolino mu je zaprta.

Z ugašanjem svetlobe v njem celo vzklije veselje nad neprostovoljnim ujetništvom lepega kraja, po dogodku, ki je presegel in še obeta mnogo večje doživlje, kot se ga je nadejal v najbolj skritem upanju. Dolga, mrzla jesenska noč se pričinja. Nepopisno lepa. Leži vrh griča, sredi krnice, pozablja strah in bolečine. Zvezdni mozaik skriv-nostno utripa in mu spet pričara veličastno predstavo globine neskončnega prostora. Želja po spanju ne zmore zapreti oči, željno vsrkavajo medlo svetlobo, temo in komaj opazne obrise, igro lune v karavanških ostenjih. Zajeda, ki ga je skoraj usodno zavr-nila, počiva v črnini, le gladke previsne plošče vrh stolpa slabotno žarijo, nad njimi ostrí grebeni srebrenkasto izstopajo iz brezdanjega ozadja. Le malo barv njemi

noč, a tema in lunin sij v gorah ustvarjata prizore, ki jih dan z bogato sončno paleto barv le malokdaj preseže.

Slednjic obleži na hrbtu in vidi samo še zvezde. Zdaj spet prijazno mežikajo, tako kot zaspane oči, le mnogo hitreje...

Od zahoda se neslišno prihljuje temni oblaki; nočne prikazni scefраниh oblik z vso težo legajo nad krnico. Zagrnejo gore, utrnejo lunin sij in hladen veter zaveje po pobočjih, med ruševjem završi in prve kaplje plaho zaškrobotajo po bivak-vreči. Kot napol v sanjah se z vzdihni izkoplje iz toplotnega zavetja in odšepa proti bližnji veliki skali. Zaman išče varnega zavetja. Neprijetne misli o mokri, hladni noči izbrisejo sanjske prizore, nemočno se ozira v temo in išče, čeprav ve, da daleč naokoli ni mesta, kjer bi lahko vedril. Preostane le čakanje. Toda preden si vsiljive kaplje najdejo pot do tople kože, se med tančice oblakov zabliskajo prve zvezde, kot po nedoumljivem ukazu veter pojenja, težka mokra zavesa izginja. Z občutkom brezmejnega zadovoljstva spet odšepa vrh griča in se potopi v svežino mokrih trav. Zavest ugasne, še preden se lahko znova naužije teme, lune in zvezdnega neba.

Pozno ponoči pretрга globoko spanje nagoniska slutnja spremembe. Spet vidi oblake, čuti veter in dežne kaplje. A tokrat se le obrne in z nasmehom zaspi. Zdi se mu, kot da se narava dobrohotno poigrava z njim. Ne ve zakaj, toda prepričan je, da bo kmalu spet jasna, spokojna gorska noč. Res je bila in rodila je sveže jutro.

Prebujana toplota sončnih žarkov se razsipa izza Kamniških Alp in mu prikljuje zavest. Pogled bega naokoli. In ker ni nikdar zadovoljen z doseženim, na tihem obžaluje, da nima še več čutov, da ne more še popolneje dojemati, se ves predajati naravi in od nje vse jemati. Zaveda pa se, da dobiva vse, kar mu je ta trenutek dano sprejeti in to mu je čudovita, čeprav kratkotrajna tolažba za vse neuresničljive in neuresničene ideale, želje, ki so vedno vsaj nekaj dolgih korakov pred trenutnimi možnostmi. Ko se izpolnijo, so le še izpolnjene želje preteklosti, mir, ki ga prinašajo, je le spomin, nove želje so že odhitelo naprej, navzgor, večje so in drugačne in kar je najvažnejše — še neuresničene. Do kdaj?

Rad bi spet pohitel v steno, ki se koplje v jutranjem soncu, plezal bi, dokler ne bi utrujen in zadovoljen obstal, potem bi se sprehajal po skritih poteh in policah, ki jih poznajo le gamsi, nazadnje bi obležal nekje na grebenih ali čisto na vrhu in samo še užival. Preostane pa mu le težka vrnitev v dolino, ki jo zaznamuje žgoče sonce, težak nahrbtnik in poškodovane noge.

Pred odhodom se poslovijo od gore tako kot vedno, le obljuba, da se vrne, je tokrat še močnejša. Naslednjic ne bo prišel iskat samo novega nepozabnega doživetja. Prišel si bo izpolnit željo, ne glede na možno ceno.

Devet dni pozneje se gora odeva v snežnobeleg meglice. Zajeda kot da se skriva. Ponovno srečanje je neizogibno; ne gre le za neporavnan račun. To bo nova preizkušnja, dvo-boj nepremagljive želje in svežih spominov na naključno preživetje. Hoče si dokazati, da ni šlo samo za enkratno noro sročjo, ki bi ga ožigosala z mislijo, naj se nikdar več ne vrne izživat. Ve, da mora zajedo preplezati sam. Sicer ne bo nikdar zvedel.

Na stolp, kjer se končuje zajeda, se najprej povzpne z zadnje strani, skozi žleb poln drobljivega kamenja. Sredi položnih gladkih plošč vrh stolpa dolgo časa bere knjigo. Beli listi šelestijo v vetru in pijejo iz njega odvečno napetost, z vsako prebrano stranjo in pretečeno minuto kopni negotovost. Dolgo traja, da se umiri in začuti, da je pripravljen. Knjigo spravi v nahrbtnik, iz njega vzame opremo. Počasi, premišljeno zabije klina in si pripravi vrv za spust do mesta, kjer je padel.

Val neugodja ga preplavi pri prvem koraku v globino. Trdno se oklepa vrvi in za hip zastane. Poti nazaj pa ni več, dovoli si le kratek predah, nato nadaljuje. Močni sunki zračnih vrtincev nosijo prah in pesek po zajedi navzgor, med zobmi mu škriplje in oči ga pečejo. Vrv se izteče, ko po zraku pridrisi do sveže rane v zajedi. Sredi sivih plošč je velik rdečkast odlom. Rana v kamenini se zdi še sveža, rana njegove samozavesti se je zacelila hitreje, morda prehitro.

Počasi zablepa v navpičen kot. Prisili se, da misli samo na metre, ki ga ločijo od roba stene. Stene, ko se bo na njenem vrhu lahko izpolnila želja, ker bo spet varen in pomirjen. V širokem razkoraku premaga mesto, kjer je nekoč zaupal življenje zahrbtni luski. Tok misli teče le od oprimka do oprimka, od giba do giba. Vršni previsni del zajede zapira velikanski zagozden balvan, za katerega se zdi, da bi ga že rahel dotik spravil iz ravnovesja in desetine ton težka gmota bi pomedla zajedo. Izogne se mu desno, v previsno ploščo, ki jo reže tanka razpoka. Težko prečnico zmore prosto, v počti si pomaga s tehniko. Tudi najtanjši klini, ki jih ima s seboj le neradi lezejo v razpoko, kljub močnim udarcem se komaj zažrejo nekaj centimetrov globoko. Pleza mirno, ko zabije klin, se obesi vanj in izbije spodnjega. Ne dovoli si pogleda navzdol. Iz gibanja, metrov skale, ki ih premaguje, spoznava, da napreduje.

Sredi sivih plati, skoraj v isti višini, nenadoma zagleda pajka. Tudi on se vzpenja, zibajoč se na dolgih, tankih, komaj vidnih nožicah. Večkrat se ustavi, nato spet hiti navzgor. Nenadoma zasliši svoj glas, za hip pozabi na zadnje majave luske, ki grozeče visijo nad njim in zapirajo pot do roba stene; pogovarja se. Sprva sploh ne ve, kaj govori, kar tako mimogrede, ko zabija kline in počiva v lestvicah. Sprašuje se, če ga pajek vidi s katerim izmed stoterih očes — veliko, nerodno spako, ki tolče s kovino po skali in se trudoma pomika kvišku, nič hitreje kot drobni pajek. Vzpenjata se proti robu navpične stene, kak meter vsaksebi, človek in pajek. Prvemu je to vzpon proti vrhu gore svojih želja, vedno oblegane, a nikdar do kraja preplezane. Drugemu zgolj gibanje v trdem kamnitem svetu.

Preden zabije zadnji klin, pajek izgine. Izgubil se je v svoji majhnosti, ki lahko kljubuje vetru, mrazu, navpičnosti, neznatni sredi sivobelega skalovja.

Sproščenih gibov se zavijti čez zadnji previs. Vrh stolpa se prične igrati pričakovanih občutkov. Takoj, ko se porodijo, jih začno spremljati nova, neizpolnjena hotenja. Začaran krog želje, izpolnitve in novih želja se je spet enkrat zavrtel, višje kot kdajkoli doslej, sam pa že nejasno ve, da stoji na novem začetku, da bo vse njegovo življenje tako. Grenko bo, ker nikdar ne dopuša popolnega zadovoljstva za daljši čas, sladko zato, ker je porok novim in novim preizkušnjam.

* Opomba: prvanstvena smer »Pajkova zajoda« v SV steni Vrtače (Karavanke). Plazal 30. 8. in 8. 9. 1977 Izток Tomazin, AO Tržič. Ocena: V+ A₂/IV, višina 100 m, čas plezanja 2 uri in pol.

OB TISTI TANKI ČRTI*

MARKO ČIBEJ

Nocoj mi je težko pri duši. Pred tednom je umrl očka. Pred mesecem dni ali kaj sta Nejc in Drejc zlezla na Everest. Radio pravi, da je v Jugoslaviji končno začelo deževati. Na Dunaju se menijo o manj bombah in več miru. Bože, kam vse to gre? Pa naj še študiram francoščino. Vraga jo bom, napil se bom. Moram se zjokati. Saj je vsega dovolj za srečne in žalostne solze. Ampak jaz lahko jokam samo pijan. Pleurer de tristesse et d'ivrognesse. Očka, recimo, ni znal francosko.

Ne, ne bom se napil. Očka sicer ni znal francosko, je pa znal svoje težave prenašati s pokonci glavo in se ni vsakič napil, ko ga je tiščalo na solze. Kje pa, saj potem bi moral biti zadnja leta kar naprej pijan in cmerav. Od same ljubezni — bližnjih do njega.

Pišejo mi, da so ga pokopali na tak lep dan, kot ga bog ustvari samo za dobre ljudi. S Planine pa je bojda pihljaj vetrič. Tja gor smo hodili jeseni gobe nabirat, pozimi pa celec orat in — seveda — silvestrovat! V zelo starih časih pa so se očka in drugi trboveljski smučarski veterani šli tam razne grozovite dirke na enako grozovitih smučeh. Tako mi je pravil, da se je po tisti strmini dol od cerkve NN starejši namesto na smučeh kar po riti zapeljal po ledenem snegu. »Hlače mu je odtrgalo, gate tudi, kar pa je ostalo, je bilo tako rdeče, kot da je afna, ne pa človek.« Skromno je zamolčal vzroke za tako parado, pa sem jih lahko uganil. Saj smo mi tudi nekega zimskega nedeljskega popoldneva že pripenjali smučī pred kočo, pa se je nekdo spomnil, da bi za slovo en »šlaftrunk«. Ja, enega! Ob enajstih zvečer smo — z nahrbtniki na hrbtu — še vedno moževali za šankom. No, pa smo se odpeljali dol po tisti strmini in je NN mlajši tudi kresnil in zgodba z »afno« se je ponovila. Zgodovina se pač ponavlja. Na primer: Jaz sem za očeta pod Planino pokopaval njegovo mamo, moj sin je zame pokopal pod Planino mojega očeta, ampak jaz sem si pa izgovoril, da me bo vnuk dal zažgati in bo stresel pepel v veter, od česar bo Planina spet dobila svoj delež. Ne gre, da bi bil pristranski: vsakemu nekaj.

Je že res, Planina dobi svoj delež, ampak nekega poletnega dne si je moj sin (ki je bil takrat še Smrček) ravno na Planini prisvajal svoj prvi Triglav. Torej, Triglavu gre tudi en prahec. Pa Grintovcem, ker se od tu tako lepo vidi. Pa na Dedno polje. Pa na Planino za Skalo. Pa na Kashkar An. Potem pa še na Baltoro in sploh še na Konkordijo. In seveda na Sagarmatho. Tam še nisem bil, ampak kadar te ni več, lahko greš, kamor hočeš.

Pač pa sta bila na Everestu Nejc in Drejc. To vem iz prve roke: RTV Ljubljana se sliši tudi v Afriko. Lepo darilo sta mi dala. Tam so bili tudi drugi, recimo moj prijatelj Ang

Phu. (Bore malo zaleže ugovor, da ga nisem nikoli srečal in zato ni moj prijatelj.) Vsi, ki hodimo na Planino ali na Sagarmatho, smo že od zdavnaj prijatelji. Zato je Ang Phu dober prijatelj in zdaj se bosta z očkom sploh lahko obiskovala.

Saj očka je bil vedno za križemsvet. Se spominjam, nekega dne — kje je že to — sta prišla dva gospoda v zeleni uniformi in eden kar tako. Očka se je z njima odpejla, pa je imel tako resen obraz, da ga nisem upal vprašati, kam gre, potem ga pa skoraj dve leti ni bilo. Ko se je vrnil, je bil čisto tenek, imel je partizansko kapo in prinesel mi je dve darili: svojevrsten žepni nož z dolgo številko in pa dve drobnji rdeči knjižici. Bili sta ciklostirani izdaji partizanskih pesmi, ki jih je sredi Dachaua izdala Osvobodilna fronta. Razen tega je prinesel še tretje darilo, pa menda sam ni vedel zanj. Drugi so mi povedali, kako se je z dvakrat zlomljeno roko — z gospodi v zelenem je imel neenakopraven pretep — zmuznil mimo dachauskega krematorija v delovno brigado. Za začetek je v neki debel kabel zabil nekaj cvekov brez glave in ko so z njim privezali novo tovarno na transformator, ta tovarna nekaj časa ni delala letal za pobiranje dobrih prijateljev (čudna reč, tale elektrika, cveki ji škodijo). Ampak, recite če ni to lepo darilo. (Potem sva šla na Triglav. In na Mojstrovko sva rinila, pa je bila robna poč preširoka.)

Ko smo že pri prijateljskih darilih. Najlepše darilo mi je dal Odarčkov Joža. Kje je že tisti večer, ko mi je na Vogarju rekel, da kar lahko hodimo v njegov stan na Dednem polju. Koliko lepih reči nam je dal in koliko lepih spominkov za takele težke dni, Miši, meni in poboma, ki seveda tudi hodita v hribe in tako nista samo sinova, ampak tudi prijatelja. Tudi od tega je kar dosti Joževe zasluge. Ni čudno, da je še svoje zadnje dni mislil na nas in na Dedno polje. Branko je tudi zanj tam pred njegovim stanom posadil svoj prvi macesenček.

Križ je s temi prijatelji; na vsem lepem se nekam potaknejo, pa vsi po bregeh: Joža pod Pokljuko, očka pod Planino, Ang Phu pod Sagarmatho, Drago pod Gašerbrumom. Potem pa vsi lahkotni odfrlijo malo na obiske. Na samotnih poteh jih srečaš, pa sredi vsakdanjega hrupa te tudi kdo od njih kar iznenada potreplja po rami.

Tako čudno nagli so, toliko lepih daril dobiš, pa se jim še zahvaliti ne utegneš, samo pozdravček še šepneš za njimi.

Na primer: Mir z vami, popotniki.

To je lepa misel, gotovo jim je všeč.

* * *

V kabinah bojnih letal ni brezvercev.

Na visokih vrhah in sredi morij ni brezvercev.

Ali je daleč iz Ljubljane v Hong Kong? Ni, stotine domačih potepuhov leti z našimi turističnimi čarterji tistih borih 10 000 km.

Ali je daleč iz Ljubljane v Hong Kong, če greš po svoje in z malo denarja? Je, pa še kako.

Ali je daleč v deželo Khumbu? Bogami, tistih 7500 km tja in nazaj napraviš z Neckermanovim trekkingom kot nič, dvajset dni. Ampak, ali je daleč iz dežele Khumbu tistih dvajset kilometrov do vrha Sagarmathe, Ama Dablam? Bogme, pa kako daleč!

Ali je daleč do zvezd?

Srce je potepuh,
pa nekak vaški berač
daleč hoče.

Na vrhovih gora ni brezvercev. Vsi smo verniki nečesa, seveda pa nismo člani nekakšnih blaznih cerkvenih občin.

ZAJEDA V SNEGU

STOJAN GOLOB

Ura je tri zjutraj, ko se z Milošem odpraviva v steno. Zvezde prekrije temen oblak in ugasne srebrno svetlobo, ki se odbija od zasneženih sten. Miloš prižge svetilko, da lažje gazi v celec. Stena se nama približuje in z njo najin cilj.

»Ali bova uspela preplezati smer?«

Vprašanje kljuje v naju in išče vsaj drobec dvoma, v katerega bi se zagrizlo. Skozi sneženo poljano drži gaz do kočice in naprej v dolino k ljudem.

»Bi se vrnila?« me le za trenutek preblisne.

Okoli naju so mrtve gore, uklenjene v led in sneg, vendar z dušo boga, ki iz tebe trga vse odežno in nečloveško in ti vzbuja hrepenenje po doživljanju njene samote. Samota gore je grozeče prazna in stena je njen pravi obraz.

Misel se oprime spomina, išče začetek, kakor da bi iskala vzrok, zakaj sem danes tukaj. Z alpinizmom sem se začel ukvarjati v gimnazijskih letih. Takrat sem se spopadal z lastno izgubljenostjo, z iskanjem smisla, vrednot, cilja. Življenjska razočaranja obarvajo vse z brezvrednostjo in z ničevostjo. Zapreš se v svoj svet, cinizem pa opravičuje marsikaj. Gore so mi bile umik od resničnega življenja, obenem pa so mi življenje spet približale. Vsaka tura, vsaka plezarija je bila, kakor da lezem iz polžje lupine; podobno je bilo trganju vloge, ki mi jo je namenila družba, nujnost se mi je spreminjala v svobodno voljo. Gore so mi pomenile resnični preobrat v življenju. Pod steno morava počakati, da se zdani. Ko končno dan premaga sence noči, se nestrpno spopadeva s strmino. Sneg je trd in hitro napredujeva. V spodnjem delu stene prečiva v desno. Okno v steni, ki poleti meri okoli štiri metre v premeru, je zabito s snegom in se s težavo skobacava skozenj. Prideva pod zajedo do najinega cilja v steni.

Prvi metri zajede so zadelani s snegom, zdi se, da je vse skupaj zelo preprosto. Vendar videz vara. Že v začetku me zazebe v roke, ko čistim sneg z oprimkov. Snamem dereze in poskusim znova; uspe mi le za kake tri metre. Prsti otrpnejo, noga zdrсне. Ne preostane mi drugega, kakor da zabijem klin in stopim v lestve; šele potem »steče«. Pod previsom se obesim na sumljivo zagozdo in spet kopljem v sneg. Ko skoraj že izplezam iz težkega, moram zabiti klin, se obesiti nanj in izkopati oprimke izpod prhkega snega. Končno sem na stojišču. Pokličem Miloša. Tudi on se precej trudi, da pripleza do mene.

Tudi v drugem raztežaju zajedo, kakor v vseh težjih, vodim navezo, ker ima Miloš premalo izkušenj. Med nama vlada zaupanje v sposobnosti obeh in prepričanje, da nama bo uspelo. Vrv naju veže v skupno usodo in naju kot prijatelja še močneje zbliža.

Ta raztežaj se izkaže kot najtežji. V prečnici mi najprej zdrčne noga; nemočno zaniham nazaj. Drugič mi uspe, ker pa sem brez derez, moram na koncu prečnice skopati plitko stopnjo v led, potem pa z naporom zabijem klin. Viseč na klinu si priprnem dereze, sopiham in preklinjam lastno neumnost. Le zakaj jih nisem pripel na stojišču! Naslednji metri zahtevajo popolno zbranost. Vse se odigra kot borba z ravnotežjem. Z derezami in cepinom nemočno praskam po tonki skorji snega na skali, oprimki pa so zaliti z ledom. Previdno in po milimetrih se pomikam višje in vem, da je potrebna samo malenkost, da težnost premaga telo. Z mislimi že padam proti dnu, z voljo pa premagujem strmino. Ko končno okel cepina zagriže v sren, si krepko oddahnem. Igraje izplezam in si uredim stojišče. Miloš prečnico še nekako zmore, potem pa se mu ustavi. Čudi se, kako neki sem preplezal to zoprnó mesto. Sam si tega ne upa in si raje pomaga z vrvo. Iz doline se oglasi sirena. Sobota, poldan je. Opozori naju, da sva se že precej zamudila. Zato ne nadaljujema po zajedi in raje prečiva desno v grapo. Po grapi gre brez problemov, le kratek skok z ledenimi svečami nama vzame nekaj časa. Proti vrhu postane grapa bolj strma, zato skrbno varujeva. Stena se prelomi — in na vrhu sva. Noro zavriskava. Bolj kakor besede govorijo oči; te se smejijo. Uspela sva!

Kake tri dni po vzponu premišljuje o doživetem. Sedim v sobi, mrači se. V mislih se vrstijo trenutki, ki sem jih bil preživel v steni, zastavljajo se vprašanja. Zakaj plezam? Plezanje je življenje na robu mogočega, je odsev lastne svobode. Ko vstopim v svet vertikale, doživljam sebe, sem ptič, ki je prepuščen le samemu sebi. Morda je odgovor o smislu ali nesmislu plezanja res treba poiskati le v — steni.

Opomba: 19. 3. 1983. 2. ZP zajeda Ekar—Jamnik (S stena Dolške škrbine) VI —, A₀/V, III—IV, 350 m, 9 ur — zgoraj zavila v Smešno smer, plezalca Stojan Golob, Miloš Kolšek (oba AO Novo mesto) (glej PV št. 5. letnik 1983, stran 310).

KOG, 325 m

ERNA MEŠKO

Čisto na severovzhodnem delu naše deželice, blizu madžarske meje, se nam odpre čudovit pogled na skrajni konec Slovenskih goric. Glavna točka te okolice je kopasti, vinorodni vrh Kog, z najvišjo vzpetino Klumpo z vodovodnim zbiralnikom. Njegov šaljivi grb je sinica.

Prijatelju narave se srce razveseli, ko se tu ustavi in se zazre v te prelepe, s trto zasajene gričce, lepe njive, sadovnjake in gozdove. Ko se je aprila leta 1945 čez pokrajino umikala nemška vojska, se je prav tu bila huda bitka; trajala je osem dni. Mnoge hiše so požgali, med njimi tudi cerkev. Cerkev Sv. Bolfenka, zgrajeno l. 1688, so tudi zadele topovske granate. Ob cerkvi je bil množični grob sovjetskih vojakov. Ograjen je bil z železno ograjo. Nekaj let po vojni so Rusi grob odkopali in posmrtno ostanke svojih junakov odpeljali domov.

Danes je Kog lepo obnovljen. Pri vseh hišah vidimo mnogo cvetja. Na novi šoli je vzdana spominska plošča narodnemu heroju, idejnemu vodji NOV v Prlekiji in Slovenskih goricah, prof. Jožetu Kerenčiču, rojenemu v Jastrebcih leta 1915. Kot talec je bil leta 1941 ustrejen v Mariboru. Tudi brata so ranili, a se mu je posrečilo, da je preplaval Dravo in se tako rešil. Omembe vredno je tudi trikotno kužno znamenje iz leta 1662; tedaj je tod morila kuga. Ko so širili cesto, so morali znamenje prestaviti. Nekateri so ga hoteli kralkomalo porušiti, pa se jim ni posrečilo. Pod strokovnim vodstvom spomeniškega varstva v Pljuju so spomenik prestavili. Na Kogu so našli tudi več kamnitih sekir in rimski denar.

Kog meji na Medjimurje. Pod Avstro-Ogrsko pa je bila to madžarska pokrajina. Po II. svetovni vojni je pripadal ljutomerskemu okraju, ki je organiziral dobro gospodarstvo z naprednim kmetijstvom in živinorejo. Povsod vidimo vzorno negovane vinograde najbolj zlahatnih sort, 70% družbene, 30% zasebne lastnine.

Pred kratkim so obnovili tudi cerkev. Ko je prišel novi župnik in se je z vso vnemo lotil obnove, so se tudi krajanji vključili v to delo in tako so danes vsi, ne glede na svetovni nazor, ponosni na ta kulturni spomenik.

Kogovčani so bili že v stari Jugoslaviji kulturni, narodno zavedni in dobri gospodarji. Imeli so zgrajeno sušilnico sadja za širšo okolico, ukvarjali so se tudi s čebelarstvom. Ko so prišli boljši časi, sušilnica ni bila več tako zanimiva. Ljudje so si raje priboljšek kar kupili in so »režje« (krhlje) lahko pogrešali. Tako so sušilnico podrli, ogrodje s streho pa so uporabili pri gradnji avtobusne garaže, ki jo je zgradila Kmetijska zadruga, vse to pa so domačini opravili s prostovoljnimi delom.

Čez Kog drži lepa asfaltirana cesta; prihaja iz Središča ob Dravi po slemenu proti Gomili, kjer se priključi makadamski cesti Ormož—Ljutomer. Na Kogu ima tudi delovna lovska družina svoj dom. Ko sem se pred 60 leti prvič seznanila s Kogom, smo šli otroci s starši tje peš iz Središča skozi Stari marof (velikanski gozdovi) in se spotoma ustavili v Vodrancih pri Zabavniku; bili so naši sorodniki. Name je napravil poseben vtis napis nad vhodnimi vrati te stare, narodopisno zanimive hiše. Z velikimi črnimi in rdečimi črkami je bilo zapisano:

Ta hiša sliši nam, a vendar naša ni
ko drug za nami pride, jo tudi zapusti
in tretjega pogrebel skozi vrata poneso,
povej, prijatelj dragi, čigava hiša bo?!

Preden končam zapis o Kogu, naj še povem, kako sva leta 1962, ko je pri nas neusmiljeno kiestila toča kot že 100 let prej ne, prejela z možem pismo, ki se je v zadnjem odstavku glasilo takole: »Ker sem zvedel, da Vam je toča vse uničila, pri nas pa je tokrat prizanesla in imamo sadovnjak poln, da se veje samo lomijo, Vaju vabim, pridite z vozom, da Vam naložimo ta blagoslov. Sprejmita vabilo, ki Vama ga ponuja prijateljska roka.« Pismo je napisal Anton Topolovec, napredni kmetovalec, čebelar in kulturni delavec, doma v Jastrebcih, KS Kog. Z veseljem smo se vabilu odzvali. S sinom Maksom sva zapregla konje in se peljala na Kog, dobrih 48 km tja in nazaj. Nisem se mogla načuditi, kako naju je vso pot spremljal Kog. Enkrat je bil pred nama, drugič na levi strani, spet na desni strani. Potem sva se pripeljala že tako daleč, da je ostal za nama. Tako sva se pripeljala do Topolovčevih, ki so naju lepo sprejeli in obdarili. Hitro sva se morala posloviti, pa naju je vseeno ujela noč, preden sva prišla domov.

Ko sem se pred kratkim spet oglasila tam in očeta prosila, naj mi kaj pove iz zgodovine Koga, se je moji prošnji ljubeznivo odzval in tako se mu na tem mestu zahvaljujem

za vsa pojasnila. Ob slovesu sem na steni opazila mnoge fotografije, med njimi tudi priznanje Antonu Topolovcu za kulturno delo, podeljeno ob dvestoletnici šole na Kogu 1780—1980.

Še so po svetu mnogi ljudje, ki jim je zibel tekla na Kogu, pa so s svojim znanjem in delom postali ponos te okolice. To so družbeno politični delavci, zdravniki, učitelji, gospodarstveniki, pisatelji in pesniki, pa tudi dobre obrtnike je treba omeniti. Veselimo se njihovih uspehov, njih imena bo zgodovina dodala tistim, ki so v preteklosti bili v čast temu kraju.

Ko bo prišla med nas spet zlata jesen s svojim čarom, pa pojdite med te naše vinorodne griče in obiščite Kog. Lahko se povzpnete tudi na vrh zvonika in presenečeni boste, koliko lepega razgleda je ob lepem vremenu; pogled gre tja do Blatnega jezera po madžarskem nižavju, mimo Medjimurja, Podravine, Hrvaškega Zagorja, Ptujskega polja, Haloza, Kozjanskega, Pohorja, Kozjaka, Savinjskih in Julijskih alp, koroških gora, gornjeavstrijskih planin vse do Dunaja. Neverjetno! Takšne so naše Slovenske gorice, ki jih na vzhodu varuje Kog in vas prisrčno vabi. Pridite!

MINKA MALI 10. 8. 1893

Avgusta je Minka dopolnila 90 let, ravno toliko, kolikor je dolga doba organiziranega slovenskega planinstva. In če dodamo zraven, da je Minka vse življenje navdušena planinka, potem lahko tudi pripišemo, da praznuje »dvojni praznik«.

Minka Mali pozna planinski svet tako po njenih spisih v Planinskem vestniku kot po njenem zvestem in sistematičnem zbiranju »štampljk«, saj jih je v svojem planinskem življenju nabrala kar za 21 knjižic. Bogata zbirka pa ni polna samo znanih in neznanih žigov — vseh je okoli 5000 — pač pa tudi kaligrafsko zapisanih vtisov, ki jih je bila Minka deležna na svojih planinskih pohodih.

Če na prvo mesto postavimo misli, ki jih je bil v knjižico napisal dr. Julius Kugy, ko sta ga s prijateljico obiskali v Ovčji vasi, potem naj obveljajo te misli za moto njenemu planinskemu življenju:

»Začnite ta tretji zvezek z ljubeznijo in zvestobo do gora.«

Simboličen pomen imajo tudi misli, ki jih ji je bil daroval Herman Buhl:

»Gore so moja cerkev, jodlanje moja molitev.«

Sploh bi zlahka brali najbolj zanimivo vsebino prav iz zapisov, ki so jih Minki prispevali znani možje planinci, med katerimi je bil na primer tudi Josip Wester:

»Blagor onemu, ki ima za lepoto narave čut in krasoto naših planin. Vaši lapidarni zapiski, ovekovečeni z žigi živo pričajo, da ste med temi izvoljenci. Še stotine vrhov in koč želi vrti planinski veteran Wester.«

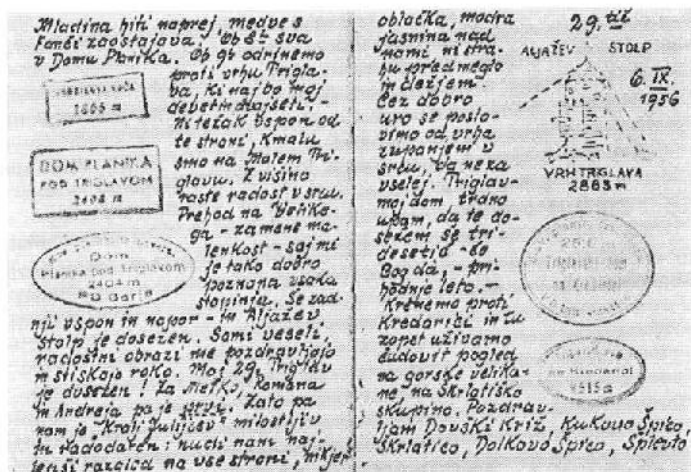
Ali pa Vilko Mazi, ki ji je 10. januarja 1955 zapisal na Šmarni gori, kjer sta se srečala:

»Vi, ki hodite na sveto Šmarno goro, blagor vam; po dr. Prešernu.«

Minka Mali,
fotografirana v juniju
1983 na domu
v Ljubljani

Foto Dokument. PV

To je le nekaj listov iz Minkinega bogatega planinskega življenja. Če bi jo pa obiskali na njenem domu v Ljubljani, potem bi našli živahno in zgovorno ženo, ki ji nikakor ne bi mogli pripisati devetdeset let. Pogovor bi seveda stekel o gorah in o njenih knjižicah, ki jih je bila nasloвила MOJE GORE in vse lepo zvezala v lični knjižni opus življenja v originalni izdaji. Vilko Mazi ji je dal to ime, »Štampijlka«, pa tudi, če ji ga ne bi, bi vendarle ostala ena najbolj izvirnih planink, kar jih poznamo.

In tako iz vsega tega kaj rada izbrska tisto pripoved, ki govori o prvem srečanju s Kugyjem:

»S prijateljico sva šli na Višarje. Tam sem bila velikokrat. To so vam razgledi! In sva si rekli: Pojdiva na Rifugio Pellarini. Šli sva čez Prašnikarjevo sedlo. Vreme je bilo megleno. Prišli sva na travnik, na katerem so bili le — biki. Eden izmed njih je začel viti z repom, in proti nama. Midve sva hiteli kar po neki stezi navzdol in se znašli v Zajzeri. Prav po naključju sva sem prišli.

Pa sva si rekli: Joj, Zajzera! Tu je pa Kugy doma, v Ovčji vasi! In sva ga šli obiskat. Bil je zelo vesel obiska. Podpisal se mi je v knjižico...«

Prvikrat, pravi Minka, sem šla v gore, ko mi je bilo 12 let. Šla sem z očetom na Ratitovec. Prenočila sva v Krekovi koči. Za oskrbnico je bila tedaj ženska, se dobro spomnim. Oče je spal v Krekovi postelji, jaz pa na postelji zraven oskrbnice. Moja postelja je imela odejo, ki je bila nallačna z žaganjem. Joj, kako je bila težka! Dušilo me je. Tisto noč je bila tudi huda nevihta. Krave so bile nemirne in vso noč me je bilo strah. Zjutraj pa je bil najlepši dan.

In takrat so me planine »zgrabile«. In od tistihmal jih nisem več pozabila... Tako je nanoslo, da tako rekoč vse življenje živim z gorami. Zdaj, ko ne hodim več, imam veselje s svojimi knjižicami. Ko sem jih začela pisati, nisem nikdar mislila, da bo to kdaj koga zanimalo. Sama zase sem jih pisala. S prvo knjižico, bila je tako velika, kot je bila velika tedanja planinska izkaznica, sem šla na Triglav. Ne morete si misliti: Nihče me ni hotel tedaj vzeti s seboj. Vse sem prehodila, Karavanke, Kamniške, na Triglav pa sem čakala. Prosila sem — na poti v Vrata — tega, onega — pa nič. Najbrž sem se jim preslabotna zdela.

Bilo je to leta 1930. Ko sem le tako prosila, sta se me usmilila dva študenta. Rekla sta, da gresta na Triglav za maturo. Dobila sta to pot za nagrado od očetov. Rekla sem: Tudi jaz bi rada šla!

Kar zraven pojdite.

In sem šla, čeprav sem bila v križu. Kaj sem pa vedela, kako se je treba za Triglav pripraviti.

Veliko je hodila z zdaj že pokojnim »Hribolazarjem« in njegovo družbo pa s Francko Merharjevo in s Fanči Speletič pa s sosedom Primožem Ramovšem. Tudi v alpinistični svet je pokukala in sicer v navezi z Janezom Brojanom, starejšim, in s Slavkom Jenkom iz Kranja.

Rada pove, da je triglavski stolp obiskala kar 32-krat!

Ko se zdi, da je vse povedala, začne pobožno zlagati svoje knjižice, ki imajo od prve do zadnje z zlatim tiskom vtisnjen naslov Moje gore, nazaj v večjo škatlo. Vse lepo po vrsti, da jih bo pozneje, ko se bo spet spomnila tega ali onega doživetja, vzela v roke

in polistala po njih. Sicer pa ima tako v posebnem »indeksu« skrbno zapisano vsebino vseh zvezkov, da jih ni treba dolgo iskati. Marsikatera sodobna pisarna bi se lahko zgledovala pri njej, tako ima vse urejeno.

Pri zadnji knjižici ji roke malce zastanejo. Otožna nekako postane. Prva nosi letnico 12. 8. 1930 — zadnja 1980. Da mi jo v roke: »Nate, preberite mi tole!« Rada posluša, če ji kdo kaj prebere, ker sama že težko bere.

»13. 7. 1980, nedelja zjutraj. Zopet me preseneti Janez Hribernik. Ali se bo res odrla moja zadnja velika pika — Matajur. Hitim se odpravljat. Vreme se ne obeta posebno lepo. Ob 9.00 odrineva. Polna planinskega pričakovanja...«

... Dve uri sva se zadržala v planinskem domu pod vrhom Matajurja. Razgled z vrha je ob lepem vremenu čudovit. Ura je dve in se kar težko poslovim od tega našega beneškega hriba, saj vem da za vselej...«

Marijan Krišelj

ZGODBE IN NEZGODE OB ŽABIŠKEM KUKU

JANEZ DOLENC

Pisatelju Ivanu Preglju
ob stoletnici rojstva!

Prolog

Žabiški Kuk (1844 m) je lepa gora; vidim jo vsak dan lahko iz Tolmina. Ker nekoliko izstopa iz verige bohinjsko-tolminskih gora proti tolminski kotlini, je kljub nižji višini kar mogočen v tolminski panorami. Ime Kuk izhaja iz stare besede kolk, ki v narečju prehaja iz oblike kook v kuk in pomeni skalnato izboklino ali rob (Cigaletov slovar 1860: Felsenvorsprung, der — kuk). Kuk je na Tolminskem tudi priimek, ime vasi v Baški grapi in 2085 m visoka gora med Pologom in Komno. Za razliko od te gore je naš Kuk dobil pridevek Žabiški po kraju Žabče.

Tej gori sem se velikokrat približal z raznih strani in spoznal njene zelo različne oblike. Že maja 1958 sem prvič videl njeno zahodno stran s planine Razor. Zdela se mi je položna, enolična, skoraj do vrha s temnim ruševjem porasla gora z dolgim grebenom kot vrhom v severovzhodno-jugozahodni smeri. Nekaj let kasneje sem jo gledal z Vogla, s severovzhodne strani. Tu se mi je že odkrila njena prepadna, torej čisto drugačna stran proti kneški grapi. To slikovito vzhodno stran sem si že поблиže ogledal leta 1974 na poti v Kneške Ravne. Pod njenim ostenjem sem tedaj prvič prišel do izvira slovite Grofove vode, ki so jo nekdanji morali podložniki tvoriti grofu v Tolmin. Ko sem jo poskušal, sem ugotovil, da je res izredno dobra, a kmalu tudi čutil, kako človeka zlačni.

Zares slikovita pa je ta gora s planine Kuk, to je z jugozahodne strani. Od tu je kot trikotni silak, ki se mu bolj zadaj pridružujejo vrhovi, od Migovca na desni pa do Rodice na levi. V tej, seveda bolj oddaljeni podobi, jo vidimo tudi z Mosta na Soči.

V lanskem avgustu, ko sem se nekaj dni zadrževal na počitnicah v koči na planini Razor, sem se odločil, da od tam obiščem najprej planino Kuk, naslednjega dne pa še sam vrh gore Kuk.

Obisk planine Kuk 14. avgusta 1982

Tega sobotnega dne so goste megle vse dopoldne zagrinjale vrhove okrog planine Razor, šele popoldne jih je razgнал severni veter in odkril gore vseokrog. To me je zvalo na daljši sprehod proti planini Kuk (1150 m). Pot je ravna in prav prijetna, saj je glavni dostop na planino Razor, in zato dobro izhrojena in izvožena. Po tej poti pripeljejo terenska vozila vse potrebno za oskrbo koč in mlekarne, avtomobilski promet na splošno pa po njej ni dovoljen, kar je prav, saj bi hrup vozil uničil mir na planini. Tudi zato je na sprehodu s te poti na vojaško cesto, ki so jo med vojnama zgradili

Zabiški Kuk (1844 m) z
vzhodne strani;
posnetek s poti
v Kneške Ravne

Foto J. Dolenc

Italijani, rampa, kjer se morajo avtomobilisti ustaviti. Ta pot do ceste bi bila tu in tam še potrebna popravila in razširitve, kar bo pa najbrž prišlo na vrsto šele potem, ko bo dograjen prizidek k planinski koči. S poti je slikovit pogled proti zahodu v Zadlaško grapo in hribe okrog nje, na kraju grape pa na Kozlov rob in Tolmin pod njim.

Tam, kjer pot doseže cesto, je mlaka vode, iz katere pije pasočja se živina in ji pravijo »močilo«. Od tu se odpre pogled na drugo stran: najbližji je hrib Tisovec (1233 m), bolj desno je Krikov vrh (1297 m) in v ozadju Kobilja glava (1475 m). Tisovec je hrib čudne oblike: na zahodno stran lepo položen ter poraščen z redkimi smrekami, vmes pa polno borovničevja. Sem prihaja na stotine ljudi nabirat borovnice. Na vzhodno stran pa je hrib zelo strm in gozdnat.

Cesta pa pride iz Tolmina čez Ljubinj (do tu je asfaltirana), Ljubinjskih Ravni in planine Lom mimo planine Kuk še dober kilometer naprej do napol podrte italijanske kasarne na južni strani hriba Gradič (1480 m). Od tam naprej proti Kneškim Ravnam pa gre le slabo ohranjena mulatiera. Sicer pa je tudi makadamski del te ceste bolj slabo vzdrževan.

O planini Kuk sem že večkrat slišal zbadljivo ljudsko pesem, od katere sem si pa zapomnil le začetek:

Pod Kukom sem bil,
sem skuto solil...

Do planine je še četrť ure po cesti, ki se spuščja malce navzdol po vzhodni strani Vrha nad Sopotom (1247 m). Tri staje in mlekarna planine Kuk so že na pobočju Krikovega vrha. Živina se je prej napajala le v močilu na bližnjem sedlu, sedaj pa je na planino napeljana voda po plastični cevi od izvira v Gradiču. Nov je tudi zbiralnik gnojčev pod stajami, kar lahko vidimo tudi na priloženi fotografiji.

Pred mlekarno je pripravljaj drva starejši pastir, Francev iz Kneških Ravni. Povedal mi je, da se pase tu živina največ z Ljubinja, iz Zadlaza imata tu živino kmeta Madrjan in Škander, iz Kneških Ravni pa samo kmet Franc. Vseh krav mlekarič je 59, poleg tega še nekaj koz in ovc. Nekdaj se je paslo tu okrog 80 glav živine.

Stopil sem še v mlekarno, kjer je prijazni mlekar Lojz na preprosti napravi — na navojnih cevi, skozi katere se pretaka mrzla voda — ravno ohlajeval mleko popoldanske molže. Pojasnil je, da sirijo le enkrat na dan, zato je treba mleko ohladiti, da se do jutra ne skisa. Povedal je še, da so živino prignali že 29. maja na planino Lom. Ko je tam že močno popasla, so jo 5. julija preselili sem; prepeljati je bilo treba tudi ves sir, da tu zori naprej. Prve dni po preselitvi, ko je najbolj izdatna paša, je naredil po 12 kol (hlebov) sira, vsako kolo tehta 6 do 8 kg. Pet kol sira prvega dne se mu je pri zorenju napihnilo, tako da niso za prodajo, za domačo rabo pa so kar dobra. Sedaj, sredi avgusta, naredi še po 6 kol sira na dan. Letos je naredil že čez šest ton sira. Pokazal mi je novo vzidan 550-litrski kotel za sirjenje, potem pa še obe kleti: v prvi solijo, obračajo in zorijo kola sira s planine Kuk, v drugi pa s planine Lom. Ko sem poskusil še njihovo okusno skuto, sem se poslovil in se počasi vračal na planino Razor. Ob poti se je košatil živordecji planinski osat in Kuk je žarel v poznem popoldanskem soncu.

Vstal sem zgodaj, da bi opravil turo, preden leže megla na vrhove. Ob petih sem že koračil po stezi, ki je skupna za Vogel in Kuk ter obenem del planinske transverzale. V prijetnem hladu sem prišel do Krnice, sredi katere je v veliki kotanji še nekaj snega. Krnico obdajajo vrhovi Vogel (1922 m), Vrh Krnic (1896 m) in začetek grebena Žabiškega Kuka. Steza v velikem loku obide kotanje in varno pripelje na sedlo med Voglom in Kukom.

Na sedlu me je pozdravilo sonce v lepem nedeljskem jutru, odprla se je pokrajina proti Kneškim Ravnam in Baški grapi, vsa v soncu. Po kratkem počitku sem se ločil od transverzale in zavil na markirano stezo, ki drži po vrhu grebena Kuka, se nato spusti proti Gradiču in prek njega doseže že omenjeno cesto. Ob stezi so zablesteli celi vrtovi planik. Pot sicer ni strma, a zahteva vedno več previdnosti, saj gre tudi mimo globokega brezna in proti vrhu se večkrat približa prepadam vzhodne strani gore.

Ob sedmih sem prišel do najvišje točke grebena, ki jo označuje skalna piramida. Fotografiral sem jo, potem pa malce v strahu zlezal na rob prepada, da bi ga čimbolje ujel v objektiv. Iz Kneške grape se je že plazila megla proti ostenju Vogla in Kuka, vendar sem imel občutek, da jo moč sonca peha nazaj.

Ko sem se potem odpočival in se krepčal, mi je pogled uhajal v svet, ki ga je mogoče videti z vrha Kuka. V smeri proti grebenu sem niže doli videl hrib Gradič in še naprej kraj včerajšnjega obiska — planino Kuk. Stari del Tolmina zakrivata Tolminski Triglav in Senpav, vendar se vidi novi del Tolmina pod gradom in na hribih, kot ta del imenujejo Tolminci. Lepo se vidi tudi volčanski most, stara cerkev sv. Danijela in Volče same. Desno od vasi pa se prične dolgi hrbet Kolovrata, medtem ko se na tej strani Soče od Kozlovega roba vrstijo Vodel, Mrzli vrh, Sleme, Rdeči rob, Batognica in Krn. Bližji pas gora se prične s Kobilnikom nad Zadlacom in se preko Rešlja stopničasto dviga do Grušnice. Ob njej je planina Kal, nad njo se šopiri nekaj metrov višji Kukov antipod Tolminski Migovec. Le-ta je prav tako kot Kuk potisnjen nekoliko stran od verige gora, ki se vleče za njim: Tolminski Kuk ali Veliki vrh, Zeleni vrh, Mali vrh, Podrta gora, Vrh Konte, Vrh nad Škrbino, Meja, Rušnati vrh, Globoko, Vrh Planje, Globoko, Vrh nad Krnico in Vogel — približno dva tisoč metrov visoka žaga, ki para nebo. Na vzhodu pa oklepajo Baško grapo Rodica, Črna pust, Porezen, Kojca in Jalovnik. Kakšno bogastvo gora se ponuja očem!

Toplo sonce me je prevzelo in legel sem se na tratico pod vrhom ter se leže zadržal čez planino Lom. Med Kobiljo glavo in Krikovim vrhom se je nokaj bleščalo in spoznal sem, da je to vijugasti trak zajezen Soče ob Mostu na Soči. Spomnil sem se znamenitega mostarskega rojaka pisatelja Ivana Preglja, čigar stoletnica rojstva — 1983 — se bliža. Zamislil sem se v njegovo človeško in umetniško usodo.

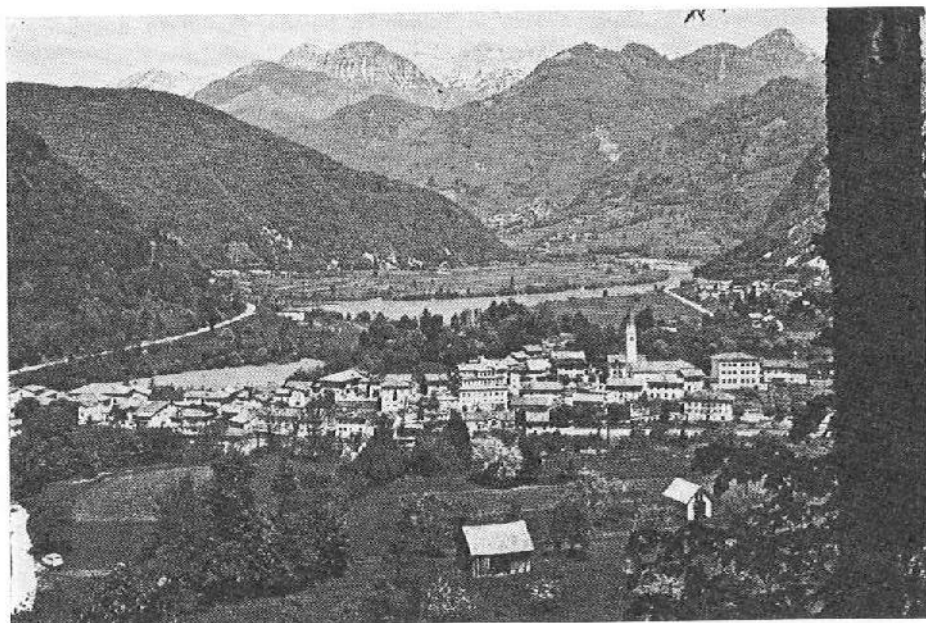
Razmišljanje o čudnem pot- in gorohodcu Lovričevem Ivancu

Prvič sem videl rojstno hišo pisatelja Ivana Preglja ali po domače Lovričevega Ivanca leta 1967, ko je društvo starih goriških študentov odkrilo na njej spominsko ploščo s pisateljevimi lepimi verzli:

VSE PESMI MOJE TEBE POJÓ,
VSE MISLI MOJE K TEBI GREDÓ,
VSE SOLZE MOJE TEBI TEKÓ

— O, DOMOVINA!

Sedaj pa Mostarji na pobudo rojaka pisatelja Saša Vuga s pomočjo društva slovenskih pisateljev in starih goriških študentov pripravljajo 25. septembra 1983, v počastitev pisateljevega jubileja, odkritje njegovega doprsnega kipa. Gotovo ga zasluži, čeprav so mnenja o njegovem delu zelo različna. Mnogi ne vedo, da je iz revne sirote postal slaven pisatelj. Še kot deček je izgubil starše — uničila jih je revščina in alkohol; oče je, podobno kot pri Cankarju, bil propadli krojač. Za tri proletarske otroke jo potem skrbela babica, tudi revna, a dobra ženska, ki je s svojimi starimi bajkami budila domišljijo, zlasti najbolj nadarjenemu Ivancu. Njegovo nadarjenost je spoznal tudi mostarski župnik Fabijan, zlasti sposobnost pisnega izražanja: ko se drugi šele pripravljajo k pisanju, on že končuje! Omogočil mu je šolanje, čeprav je bil Ivanc, verjetno zaradi pomanjkanja prave družinske vzgoje, nekoliko čudaški in je svojemu mecenu pripravil tudi dosti bridkih: v petem razredu je zaradi požiranja Karla Maya padel iz latinščine, ušel je iz bogoslovja in šel študirat za profesorja na Dunaj, še kot študent postal nezakonski oče... Vendar je Fabijan verjel v njegov talent in ni se razočaral. Pregelj je napisal doslej najboljša prozna dela na temo tolminskih puntov:

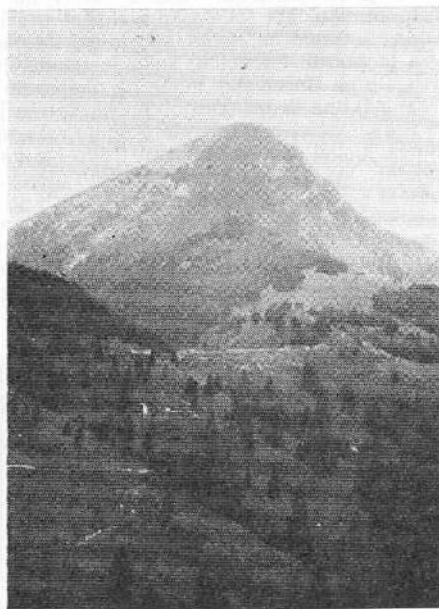
Most na Soči — rojstni kraj pisatelja Ivana Preglja; v ozadju venec tolimsko-bohinjskih gora od Bogatina (skrajno levo) do Zabiškega Kuka (skrajno desno)

Foto Oskar

Pogled proti Zabiškemu Kuku od vrha nad Sopotom; hrib pred Kukom je Gradič

Foto J. Dolenc

S planine Kuk je Zabiški Kuk pravi trikotni silak

Foto J. Dolenc

Iz Uprave Planinskega vestnika

Uprava PV poziva naročnike, ko se sklicuje na sklep IO PZS dne 4. 8. t. l., da je zadnji rok za plačilo naročnine za leto 1983 MESEC OKTOBER. Če naročnik v tem zadnjem roku ne bi poravnal naročnine za PV za tekoče leto, ga bo Uprava morala črtati iz seznama rednih naročnikov. Naročnike tudi prosijo, da sklep IO PZS z razumevanjem sprejmejo na znanje, saj se je Vestnik zaradi neprestanih podražitev znašel v hudi finančni stiski.

Tolminci, Zadnji upornik, Matkova Tina in Tolminska balada. Puntarsko dogajanje v 18. stoletju se mu je čudovito zliło z ekspresionizmom, z duhovno in telesno razklnostjo dvajsetih let našega stoletja.

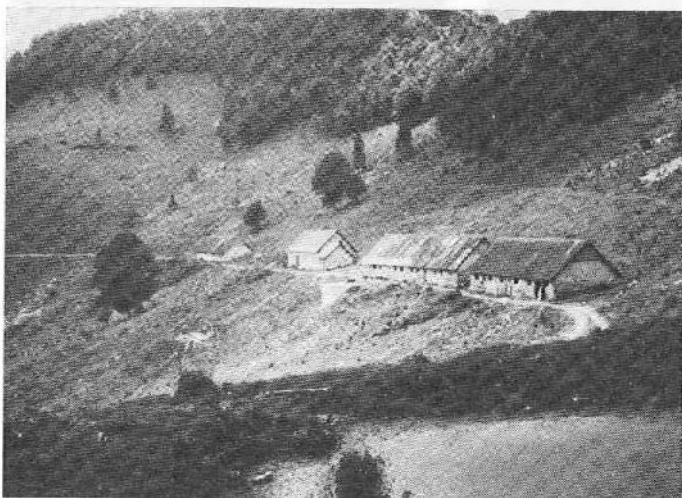
Njegov sin Bogo je zapisal, da je oče pisal le v prostem času, največ ponoči, saj je kot profesor slovenskega in nemškega jezika ves čas tudi poučeval. Njegove službene postaje so bile Gorica—Pazin—Idrija—Kranj—Ljubljana. Ko je živel v Kranju, je snoval svoja dela na dolgih pohodih po Sorškem polju in po Gorenjski. Hodil je kot samotar ure in ure po goščah in hostah, se vzpel na Storžič in Zaplato, na Jošta in Šmarjeto. Skromno se je oblačil in hranil, za polikano družbo ni maral, rad pa se je usedel med preproste ljudi v krčmi in jih zabaval s šalami, največ na svoj račun, da ni bilo zamere. Tako s tisto, kako je po sprehodu na Šmarno goro ob cesti počival in zaspal. Ko je kinkal, mu je z glave padel klobuk in obležal narobe obrnjen pred njim. Čez čas se je zbudil in v klobuku je bilo polno drobiža, ker so romarji in romarice verjeli — tudi zaradi rvene obleke — da sedi ob cesti berač...

Tudi na Lubniku je bil, kar dokazuje pesem »Vrh Lubnika nad Škofjo Loko«, v kateri izpoveduje domotožje po rodni Tolminski. V romanu »Otroci sonca« se mu je to domotožje prellilo v čudovito pesem v prozi: »Tam je košček sveta, takó svoj, da mu ne vem imena. Čudovit svet, sredi med žarkim južnim soncem in senco hladne gorske noči. Prečudno so tam tesne doline. Pobočja hribov vise tako strmo, da bolijo: z južne v severno, z vzhodne v zahodno stran; sama vase, kakor v lijak. Togi slapovi, ki so onemeli v mirno grozotnem dnu, ki je bilo v davnini jezero. Jezero je odteklo, toda vode niso usahnile. Neskončno je tam bogastvo vodá, vrelocev in rose. Silne so pomladne in jesenske povodnji. Vsako leto hočejo človeških žrtev. Kadar pa napolni poletni poldan tihe doline, vonjajo sončni lazi v pohoti, v poltenosti, ki veje iz Rubensovega cvetočega mesa. A samo tri korake za ovinek pojdi, pa boš kakor v mrzli kopeli. Še ni zamrla romanca na tvojih ustnicah, že te je streslo v baladni grozoti.«

Nesreča nikoli ne počiva ali avtorjeva nezgoda na povratku s Kuka

Dosti je poležavanja, treba se bo vrniti. Vstanem in še enkrat s pogledom zajamem ta prečudno lepi tolminski svet, kot pravi Pregelj: strme hribe, tesne doline, bogastvo voda... Samo če pogledam dolino Zadiščice, katere šum slišim prav sem gor, se mi vse to potrdi. Pomislim, kako je usoda ljudi lahko muhasta: Preglja je s Tolminskega zaneslo na Gorenjsko, mene pa nasprotno z Gorenjskega na Tolminsko. Samo da se jaz Tolminski ne znam tako obdolžiti, kot se je on Gorenjski z deli Bogovec Jernej, Simon iz Praš, Odisej iz Komende, Regina roža ajdovska itd. Vendar bi bilo prav, če bi o Preglju za jubilej vsaj kaj napisal. Toda kje najti čas, saj se moje počitnice, ki se jim sedaj uradno reče dopust, z današnjim dnevom za letos končujejo.

Vračal sem se po isti poti. Nekaj časa so me vreščé spremljale gorske kavke, se spreletavale nad prepadi in se spušale v črno odprtino v nedostopni steni, kjer so najbrž gnezdile. Od sedla dalje skozi Krnice sem srečeval planince na poti proti Voglu. Na grušču mi je drselo, in ko sem lovil ravnotežje, sem pomislil, da bi bilo dobro imeti palico za oporo. Če bi jo imel, bi se verjetno moj povratek srečnejše končal. Že sem

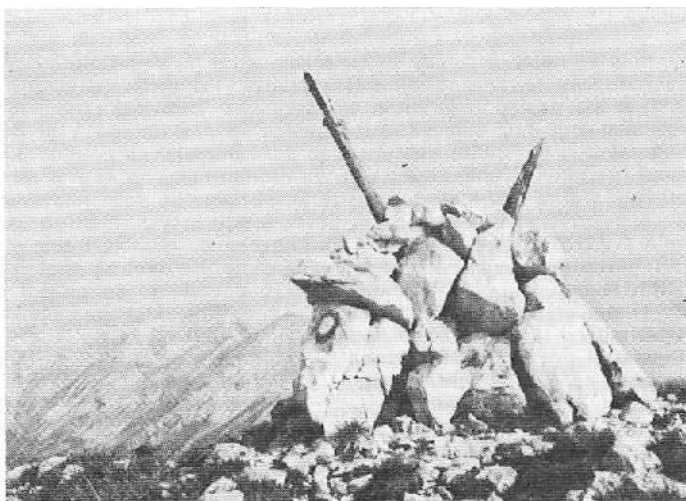

Staje in mlekarna na planini Kuk (1150 m); pod njimi je novi zbiralnik za gnojevko

Foto J. Dolenc

Vrh Žabiškega Kuka:
levo obrisi Podrte gore
in Skrbine

Foto J. Dolenc

se spuščal s Krnic po precej strmi poti proti koči na planini Razor in slišal zvonce pasočne se črede, ko sem nerodno stopil z desno nogo v zajedo ob stezi in izgubil ravnotežje. Padel sem sicer samo po stezi, a stopalo je bilo vkleščeno in začutil sem pok v gležnju. Takoj sem se zavedel, da sem jo skupil. Ko sem se skušal spet spraviti na noge, mi je desna noga odpovedala oporo in v gležnju hitro otekala. Hudo me je bolelo, vendar sem s težavo le urezal palico v bližnjem grmu in se mukoma privlekel v kočo. Za dvajset minut poti sem porabil celo uro.

Na srečo je bila tedaj v koči za strežbo študentka medicine Darinka iz Tolmina, ki mi je z elastičnim povojem nekoliko utrdila nogo. Tako sem ob palici zmožgal še pol ure poti do rampe, kjer me je vzel v avto zvest obiskovalec planine Razor Karlo iz Zaltolmina in me varno pripeljal prav pred prag mojega doma v Tolminu.

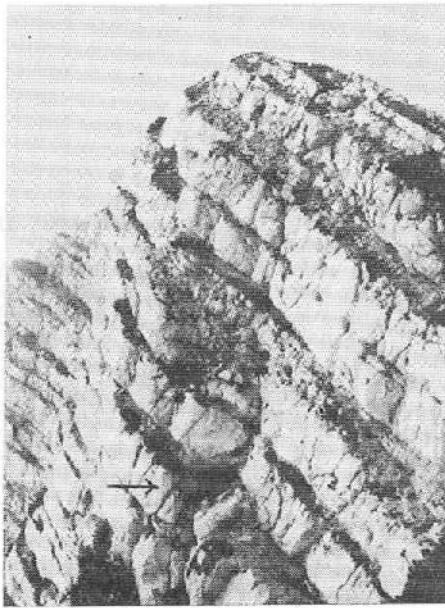
Ostenje vzhodnega pobočja Kuka, posneto z vrha;
trikotna gora v ozadju je Vogel (1922 m)

Foto J. Dolenc

Eden od nižjih vrhov grebena Kuka; puščica
označuje jamo, kjer gnezdiyo kavke

Foto J. Dolenc

Ko sem se doma sezul, se je žena kar ustrašila. V gležnju so se poleg oteklin pojavile še črne lise — znak podkožne krvavitve. Pripravila je hladna obkladke, da bi lažje potrpel do naslednjega jutra, ko se odpre zdravniška ambulanta v Tolminu. Skoraj vso naslednjo noč sem se brez pravega spanca obračal v postelji in prekladal bolečo nogo sem in tja. Zjutraj me je sosod Jože odpeljal na pregled, ko je zdravnica Dragica, moja nekdanja učenka, ugotovila, da moram takoj na kirurško ambulanto v Šempeter pri Novi Gorici. Tu je bil dežurni zdravnik ravno dr. Jože Andlovec, naš kirurg-himalajec. Ko sem prišel v ordinacijo in povedal, kje in kako sem jo skupil, mi je hudomušno dejal: »Ja, tovariš profesor, tudi za ljubezen do gora je treba včasih plačati.« Pogledal je nogo in me poslal na rentgensko slikanje. Ko sem se spet vrnil k njemu s posnetki, si jih je skrbno ogledal in odločil: »To pot ste jo še poceni odnesli — je le izvin. Za 17 dni bomo dali nogo v mavco. Teden dni naj noga popolnoma miruje, potem pa kljub mavcu lahko nekoliko hodite...«

Tako sem prvič v življenju dobil škorjenj iz mavca. Teden dni sem z nogo res miroval; sreča v nesreči je bila, da sem sedaj nepričakovano imel čas, da pišem o Preglju. Žena mi je k postelji prinesla vseh sedem knjig Koblarjeve izdaje Pregljevega Izbrane del. Besedila sem v glavnem že poznal, sedaj sem se posvetil še Koblarjevemu komentarjem. Tako je v enem tednu nastal jubilejni spis »Stoletnica rojstva Ivana Preglja«. Priložil sem še štiri fotografije in ga poslal uredništvu Jadranskega koledarja v Trst. Spis je bil res objavljen na sedmih straneh v koledarju za leto 1983, poleg tega pa je založništvo tržaškega tiska v zvezi s Pregljevimi jubilejem izdalo še lep ponatis njegovega romana o velikem tolminskem puntu »Tolminci«.

Noga me je še dolgo bolela. Ko so mi jo vzeli iz mavca, je bilo še slabše, vsak dan mi je hudo zatekala. Ob palici sem šepal v šolo. Šele čez pol leta, že na pomlad 1983, so otekline izginile in sem lahko spet normalno hodil. Noga je postala zelo občutljiva za vremenske spremembe in bo tako najbrž ostala moj barometer. V letošnjem poletju sem se kljub ženinim svarilom spet povzpel na 2054 m visoki vrh Škrbine. Brez gora mi živeti ni, čeprav je treba za to ljubezen včasih tudi plačati!

PO TRANSVERZALI – Z BOLNIKOM IN AVTOMOBILOM

NADA KOSTANJEVIC

Gledam ja goluba i golubicu
gledam ja lastu i lastavicu
gledam ja — jedno drugo miluje
gledam ja — životu se raduje.

(bosanska narodna)

Namesto posvetila:

Nekoč ste mi, dr. Vida Krojejeva, rekli, da radi berete moje članke, kadar ste dežurni. Rekli ste: Napišite še kaj.

Stali sva tedaj pred mogočno stavbo šempeterske bolnišnice. Mislila sem si: kaj naj napiše planinka, ki goro gleda le iz avtobusa in se vozi po poti iz Vipave v Šempeter? Kaj naj napiše žena, ki ji dolžnosti ne dovoljujejo, da bi šla kam dlje kot do njive? Kaj naj napiše žalostna mati, ki je izgubila edinega otroka?

Pa vseeno, naključje je hotelo, da se je našel nekdo, ki naju je z možem popeljal v naravo, dokler sva lahko še šla. Spomnila sem se tega. V dneh, ko nisem videla nič svetlega več, naju je nekdo popeljal v tiho naravo.

Zdaj, ko pišem tole, mislim na vas, ko ob večerih ostajate v bolnišnici z našimi dragimi in bedite nad njimi; ko spoznavate naše skrbi in bolečine, ko želite, da bi nam pomagali. Tedaj preberite te vrstice. Namesto fikusa v predsobi si predstavljajte sobane v Predjamskem gradu. Če vas bo moje pisanje razvedrilo, prav gotovo nisem zaman pisala.

Takole se je začelo...

Tistikrat se je še postojnska avtobusna postaja stiskala ob notranjskem muzeju. Priletna hrvaška mladenka (to sem jaz!) je kupila potreben krompir za sindikat in je čakala

na avtobus, da jo bi popeljal na Reko. Čakala je in prodajala zijala. Opazil jo je možakar, ki se je ukvarjal s podobnim športom, le da je čakal na avtobus proti Vipavi. Ker pa je prodajanje zijal dosti bolj zabavno, če je kolektivno, sva se ogovorila, predstavila sva se nato drug drugemu, nato pa sklenila, da bi bilo bolje, če greva na »kofe«. Kakor hitro sva našla prostora v kavarni, sva razumela, da sva sorodni duši, da imava namreč »zole v riti« in nama tako posedanje v kavarni ne gre posebno dobro od... recimo kar — od rok. Nekoliko sva poškilila proti nekakšnemu voznemu redu in ugotovila, da bi čas čakanja lahko uporabila za sprehod po naravi.

»In kam naj bi šli, gospodična?«

»Kaj če bi šli do Predjamskega gradu?«

»Saj, tam še nikoli nisem bil.« In sva že vedela, da sva oba dobra pešca.

Mahnila sva jo po poti proti Jami. Občudovala sva njive, nekatere so bile polne plevela, druge pa so bile kar lepo obdelane. Tudi cesta je bila podobna njivam — ponekod je bila lepa, drugod pa je bila pač »v izgradnji«. Možakar mi je začel praviti o sebi, jaz pa tudi. Končno sva zagledala veliko Erazmovo lipo, graščino v skali in prijazno vasico Predjamo. V Predjami pa so nama povedali, da je grad zaprt; odprta pa je bila gostilna ob njem.

Sedla sva. Zdaj že nekoliko bolj pohlevno. Veliko sva že vedela drug o drugem, on da je vdovec z več otroki, jaz pa priletna mladenka. Kakor gre to pač pri bolj odraslih ljudeh, sva na skupni seji sklenila, da se bova o morebitnem zakonu pomenila čez mesec dni. Na to sva spet merila pot proti avtobusni postaji; občudovala sva gozdiče in hišice in kar hitro prišla do Postojne, ne da bi videla Predjamskega gradu še znotraj. Kako sva se »čez en mesec zmenila«, sploh ne bi bilo zanimivo, pa je vendarle prav, če se veselemu dogodku nasmejete še vi.

Tokrat sva šla po cesti proti Rakitniku. Saj res, tistikrat še ni bilo tam »cvetočih« deteljic avtoceste, pa tudi avtomobili so bili bolj redke prikazni. Priletna, potencialna zakonska kandidata sta mirno hodila po sredini ceste. In prav tedaj, ko me je najbolj resno vprašal, če želim postati njegova žena, je zgrmel z nebes pred naju na cesto padalec, ves zavozlan v vrvi svojega padala. Preklinjal je, kot bi bil plačan od kosa, vlekkel vedno za napačne vrvice in se zapletal vanje kot muha v pajčevino. Poskušala sva ga odvozlati in po daljšem času nama je uspelo.

In tako sva se tedaj tudi midva — zavozlala.

Takole pa se je nadaljevalo...

Deček je imel na sebi živo rdečo srajco. Poganjal je konja. Temno modro je imel starček, ki se je krivil za plugom. Čaven in Kovk je še pokrival sneg. Sin je poganjal, sosed črtal, mož, jaz in pastorkin sin pa smo naglo nametavali krompir. »Pojdi, nahrani ta dva šolarja in se vrni zasipati!« me je pošiljal mož. Saj res, petnajsto leto je minevalo od tistikrat, ko sva merila kot od Postojne do Predjame. Dečka, moj in pastorkin sin pa sva bila oba v dvanajstem letu.

Bil je april. Doma me je dočakala kuhinja. Razmetana je bila pač v stilu pomladanskih kmečkih del: štedilnik mrzel, šolarja lačna, stikala sta za kosilom in za knjigami. Šele, ko sem ju za silo nahranila, poiskala nekakšne spodobne cunje, ki niso smrdele po konjih in krompirju, da sta se v njih odpravila v šolo, sem zagledala zatakajeno za vrata — dopisnico. Pisal mi je brat in me vabil, naj bi se s sinom udeležila proslave ob stoletnici rojstva Ivane Brlič-Mažuranič, 18. aprila v Ogulinu. Ena njenih številnih potomcev sem namreč tudi jaz.

Zvečer sem se oglasila pri sinovi razredničarki. Poprosila sem jo, naj mi fanta pusti za en dan v Ogulin in naj mi da še kakšnega za družbo. »Najbolje je, če bi šel z vama sin vaše pastorkice,« mi je predlagala.

In tako smo šli.

Kakšne so take proslave že veste, Ivanka Brlič-Mažuranič je bila predvsem otroška pisateljica, in tako sem bila s fantoma v glavnem v obeh ogulinskih osnovnih šolah. Najbolj mi je od vseh šolarjev ostala v spominu deklica Dunja, kakšno leto starejša od mojega sina, načelnica literarnega krožka.

Popoldne mi je brat predlagal, da me bo z obema fantoma odpeljal v Modruš. Modruš? Ime kraja mi je nekam čudno domače, že od rojstva sem. In le enkrat samkrat sem bila tam. Kako to? V vseh dokumentih imam zapisano, da jih je izdala senjsko-modruška škofija. Le zakaj so k starinskemu, ponosnemu uskoškemu Senju — dodali še Modruš? Nekoč je Modruš bilo cvetoče mesto z graščino, številnimi gostišči in obrtnimi delavnicami. Turki so ga požgali in ga uničili. Danes je še uboga, umazana vasica sredi čudovite narave v razgibani pokrajini.

»Pelji me, Viktor, pelji me!« sem privolila. Zbasali smo se vsi skupaj v avto. Vozili smo se po blatni cesti, med griči, in katerih so sloviti slivovi sadovnjaki, mimo pa so hitele majhne njive zelja in drugih manj zanimivih poljščin. Ob cesti so hiše, premožni grade lesene hiše, reveži pa opečnate! Narobe svet! Električna je tu že povsod. Pa je do nedavna ni bilo.

Medtem ko smo se vozili, sem bratu in obema otrokoma pripovedovala: Ni to moja prva pot v Modruš. S prijateljico Mirjano sva z Reke, decembra 1950. leta, šli tja po živež.

Z vlakom sva se peljali do Josip doła, danes je to velika in napredna vas, tedaj pa je bila ena sama ruševina, polna sledov vojne. Prišli sva tja zvečer, na postajo, kjer je bilo mnogo pijanih, surovih mož. Blagajničarka naju je opazila in takoj razumela, da sva meščanki, ki iščeva živež. Napotila naju je do barake, kjer so spale delavke z majhne žage. Rade so nas sprejele v svoje borne sobice. Drugi dan sva zgodaj odšli po razgibani pokrajini, po blatu, med boršti in sadovnjaki, med ubožnimi hišicami, s slamo kritimi, z ilovnatimi podi. Zamenjavali sva bombone, lovorjevo listje in oblačila za koruzo in volno. V daljavi je spal večno spanje Kraljevič Marko na Kleku, saj je gora res podobna spečemu možu. Končno sva zagledali podrtu modruško graščino. A nisva šli tja. Breme, ki sva ga nosili na hrbtu, je bilo pretežko.

V neki hiši, bolj opremljeni, kot so bile druge, nam je kmetica ponujala ocvrte miške. Sama je bila, črno oblečena, na stenah kuhinje pa so visele slike raznih mož v uniformah. Niso bile vse leve, ne vse desne. Kakšno tragedijo je preživljala ta družina? Na Kordunu grob do groba... Žena nama je ponujala: »Jedite, jedite, sama sam...« Kdo ve, zakaj sameva? Zakaj jo morda sovraži vsa vas? Nič ni hotela sprejeti od nas, le nekaj lovorjevega listja. Molče sva se z Mirjano spogledali in molče stekli nazaj na postajo, na vlak.

Le čemu vam ne bi povedala še ene vesele zgodbe z vlaka? Brat in oba dečka so jo radi poslušali. Takrat je namreč bilo treba imeti dovoljenje za prevoz živeža. Seveda ga z Mirjano nisva imeli. Kdo bi ga nama dal?

Če sem se postavila pred prvega miličnika, ki je stal pred vlakom in mu rekla: »Tovariš, pomagaj mi spraviti koruzo na vlak.« Miličnik je bil najbrž prepričan, da imam dovoljenje, je naju z Mirjano spravil v službeni vagon. Tam so sedeli sami miličniki in železničarji. Z Mirjano sva se delali, kot da bi naju pokrajina zelo zanimala, čeprav je bilo zunaj že temno kot v riti. Miličniki in železničarji so naju opazovali, medve sva se bali, kdaj naju bo kdo vprašal, kaj imava v vrečah in kje imava dovoljenja. Šele na končni postaji sva se razumeli... Tudi miličniki in železničarji so imeli vsak svojo vrečo živeža skrito pod klopjo... No ja, tedaj je bila le koruzna. Danes bi bilo najbrž kaj drugega.

Sedaj pa smo po toliko letih spet v Modrušu? Ta vasica je na gričku, skupina snažnih kmečkih hiš, nad cervkijo pa je vzpetina, na kateri čeni podrtja nekdanje Frankopanske graščine. Sprejel nas je župnik (danes je že pokojni), ki so ga imenovali — »komunist«.

Bil je pač vnet ljudski tribun, ki je skrbel za obnovo in je sodeloval na vseh prireditvah. Vsako nedeljo popoldne so v vas prihajali zdaj upokojenci pa borci, planinci, lovci, mladinci. Pekli so na ražnju, prepevali in se veselili.

Ta »komunist« nam je pripovedoval o burni zgodovini tega nekoč cvetočega mesta, danes pa uboge vasice, ki niti svoje šole nima. S fantoma sem šla še do podrte graščine, od kodor je čudoviti razgled po Kordunu in še tja daleč do Kleka... Fanta sta stekla še v vas in se poigrala z vaškimi otročaji. Tudi k studencu sta šla pit vodo. Prijazna kmetica jima je rekla: »Kdor se v Modrušu vode napije, se spet tja vrne...« Za mojega sina ta pregovor ni veljal...

Čez nekaj let, ko sem planince iz Vipave popeljala na Klek, sem se seznanila z oskrbnikoma kočje. In glej, bila sta starša deklice Dunje, ki je bila tedaj, ko sem bila na proslavi, načelnica literarnega krožka. Deklice ni bilo z nami — pa sva si, kdo bi vedel zakaj, začeli dopisovati. Iz deklice je postala vzgojiteljica in čez nekaj let mi je pisala, da se je poročila in da je dobila hčerko.

Veselila sem se tega njenega dogodka...

Nato je moj sin odšel k vojakom.

Nato je moj mož zbolel.

Nato...

Dunja mi je pisala nekaj dni pred novim letom. Pripovedovala mi je o zlati deklici, o možu, ki je pri vojakih, o hribih, o katerih le sanja, ker z otrokom ne more nikamor. Kako ji je bilo pri duši, ko je prejela moj odgovor...

Ljudje so se bali moje črne obleke, le soseski otroci ne. Brez strahu so se ustavljali pred krsto, zasuto s cvetjem. Sproščeno so mi plezali v naročje, me objemali in spraševali, kdaj bo Gregor zopet ozdravel in jih bo popeljal z motorjem...

Čez nekaj mesecev mi je Dunja pisala, da me pride z možem in hčerkico obiskat.

Že prvi dan, ko so prišli, je ta mlada družinica osvojila vsa srca. Deklici ni še bilo dve leti. Spravili smo ju v hišo z vso njihovo kramo, ki je ni bilo malo, onadva pa sta rekla, da bosta »kempirala« v naši dnevni sobi. In da bi takoj šla k Abramovi, ker delata »transverzalo«. »Pa tudi vidva bosta šla z nama!«

Abramovi so bili doma. Mož je z Abramovim očetom obujal spomine na prejšnje dni; Jožko, Dunjin mož, Dunja in mala Sunčana so se lovili pred hišo, jaz pa sem klepetala z domačima, z Ivico in Marto. Ko smo si ogledovali hlev, predlaga Jožko: »Kaj, če bi vas popeljal še na Vojkovo?« »Le zakaj ne?« smo bili vsi za to. Edino Jožkov »stojadin« ni bil za tako pot. Po kozji stezi, ki drži do podrte Podraške bajte, je še šlo. Podraška bajta je podrtija, v kateri je kapetan Brina skrival Nejočipetra. Za Podraško bajto pa začne prijazna cesta, po kateri se pelješ na lastno odgovornost. Avto te orgovornosti

ni hotel prevzeti. Začel je kašljati, prdeti; potiskali smo ga, a ga nismo spravili k pameti. »Pojdimo čez Barenco v Podnanos!« sem predlagala. V Vratcih je Šembiska bajta, lepa cestarska hiša, za njo zanimivo skalovje, pred njo pa čudovit razgled na Vipavsko dolino. Po divji, strmih in vijugasti cesti smo se spuščali proti Podnanosu. Ovinki so tu ostri, celo predori so.

Ko smo prišli domov, sta moj mož in mala Sunčana, utrujena od gorskega zraka, zaspa. Jožko, Dunja in jaz smo pa cvetje z gore odnesli na pokopališče.

Jožko se je odločil, da »pohopa« vse dosegljive transverzalne žige. Naslednji dan zjutraj, nedelja je bila, ubadala sem se s kosilom, ker mi je Dunja svetovala, naj ga skuham za poldrugi škof, da bi bila tako tudi v ponedeljek prosta za kako transverzalnno pustolovščino, sta naložila mojega moža in malo Sunčano in mahnili so jo na Javornik. Sicer je deževalo, pa je bila odprta kočja in oskrbnik prijazen; ogledali so si astronomski observatorij, in na skupni seji sklenili, da bi popoldne ujeli še transverzalnno žigo v Predjamskem gradu in na Mladinski koči na Pečni rebri.

Pot, ki sva jo pred toliko leti z možem premerila peš, je danes lepo asfaltirana. Borne kmečke bajte pa so lepo obnovili. Predjamski grad, v katerega se je stekala reka turistov, pa je bil odprt.

Jožko, Dunja in Sunčana so tekali kot mladi kozlički po gradu. Jože in jaz sva počasi štorkljala po imenitnih sobanah, v katerih pač najdeš vse mogoče in nemogoče reči — stilno pohištvo, izkopanine, star denar, nagačene živali, celo medveda, ki krađe med iz panja. Tu so tudi preprosti in starinski gospodinjski pripomočki, razen, možnarji, mlinčki in še kaj. Za »prednjim« gradom je še tisti zadaj, vlažen in mrzel, v katerem pač ne bi bila rada za graščakinjo, sem že raja pri Kostanjevčevih za kmetico! Pod graščino pa šumi reka Predjama. Na dvignem mostu pred graščino pa se na vse grlo dere neki narodno zabavni ansambel. Dunjin mož je imel seboj neki zelo čuden pripomoček: malo Sunčico je privezal na kratko vrvico, kar končno sploh ni bilo neumno v graščini, v kateri ni manjkalo ne prepado, ne neograjanih stopnišč, ne ograj s širokimi vrzelmi, skozi katere bi tak drobižek mimogrede smuknil. Sunčica je pa te vrste varstva bila očitno vajena in ga je sprejemala kot nekaj samoumevnega. Na to smo šli še do cerkvice, pred katero stoji graščočna lipa. Izročilo pravi o njej marsikaj, pa vendar je vse skupaj najbrž le domišljija. Ustavili smo se še v prijaznem motelu »Erazem«, nato smo, po transverzalnno knjigi, poskusili odkriti »Mladinsko kočjo na Pečni rebri«. Vhod na cesto proti Javornikom zadaj za Postojnsko vojašnico smo našli. Naprej se pa žvižga... bi rekel tisti, ki ni hotel preklinjati. Tam je bila prepovedana cesta, brzokone »vojna tajna«, potem znosna cesta, potem popolnoma kozja cesta — prav vse razen tiste prepovedane, smo preizkusili v dolžini dveh — treh kilometrov pa smo našli le razne rože, in vse, kar hočete, le Mladinske kočje na Pečni rebri ne. Po nekaj neuspelih preizkusih in poskusih, z nekaj novih čudovitih šopkov rož, po nekaj hudih nalivih smo obupali; vrnilo smo se na glavno cesto, ob kateri je neka zelo lepa hiša. Izstopila sem, vstopila v zelo lepo hišo, tam sem pa videla neko zelo lepo tovarišico, ki mi je zelo lepo pojasnila, da je pač najbrž ena od onih poti morda res bila prava, le da nismo zadosti vztrajali. Pa vseno, če nismo, saj je kočja že dve leti kar trdno zaprta, žig naj si pa kar sami narišemo. Zahvalila sem se za izčrpno pojasnilo, pri sebi krepko zaklela in se vrnila k družbici v avtomobil.

Noč je že bila, ko smo spet merili Rebrnice proti domu. Jožko, moj mož in Dunja so že kovali načrt za naslednji dan. Jožko je hotel videti še Bolnico Franjo in Sivko. Moj mož je dejal, da bi te poti ne zmoget in bi ga lahko pustili pri prijateljih v Ajdovščini. Tudi pastorka Marija bi tokrat lahko šla z nami; takrat ni mogla, ker pač »stojadin« ni raztegljiv. Spotoma bi v Idriji obiskali znamenitega čebelarja in izdelovalca satovja Rupnika, pri katerem smo imeli nekaj voščin v predelavi in bi domov pripeljali tovor. To se mi je zdelo prav, saj sem vedela, da bo Dunjo in Jožka pa tudi Marijo ta pot zelo zanimala.

Šli smo torej, v toplem poznopoletnem jutru, najprej čez Col in Črni vrh, skozi Godovič, po dolini bistrice in mrzle Zale, v Idriji se nismo nič ustavljali, temveč smo ob Idrjici brzeli proti Cerknemu. Naša gosta sta bila navdušena nad soteskami in vodami, nad strmimi pobočji, v katerih se pno strehe ponosnih domačij. Seveda sem jima povedala, da tu fižol sadijo s pištolo, krompir s kanonom, kosci se pa privežejo (le to, zadnje, je res!) in sicer po novem dvojica drži vrvi, tretji poganja kosilko, tako strma so pobočja. Kure pa, pravijo, imajo vrečko pod zadnjico, da se jajce ne skotali v potok! Viseči mostovi in preproste žičnice za spravilo lesa... Pa smo že v partizanskem Cerknem, pri veličastni šoli — spomeniku! Cerkno se je iz ponosne gorske vasice razvilo v važno industrijsko in kulturno središče. Ker sem večkrat že vodila izlete tod, vem, kod je treba v Franjo. Kmalu smo tam. Očka naveže spet malo Sunčano in že smo pri tem zanimivem spomeniku NOB. Kaj bi vam ga opisovala, saj ga poznate. Ob vrnitvi smo v Cerknem poskusili neko cerkljansko posebnost. V pekarni sem kupila čudne nadevane žemlje: nadevane so z ocvirki, orehi in čebulo. Ne spominjam se, kakšno nenavadno cerkljansko ime imajo. Družba jih je pojedla s papirjem vred, tako so bile okusne. Pri Spodnji Idriji smo obrnili (smo) pravim, čeprav se nič ne razumem na

avtomobil, le sedeti znam v njem) po tisti sloviti kozji poti skozi Ledinsko razpotje proti Žirem. Zadeva je precej strma, ima nekaj manj simpatičnih ovinkov, a je pokrajina čudovita — gozdnata pobočja, med njimi raztresene domačije, kozolci, drobne, pred jelenjadjo ograjene njivice, slikovita znamenja in razgled na gore v ozadju.

Potrpežljivi Jožko pač po teh kozjih poteh prevaža kokošnjak štirih žensk — ženko, hčerkico, Marijo in mene, ki se vse skupaj nič ne razumemo na vožnjo. Pravi, da je dobro tako. Ga vsaj ne učimo voziti. Sicer je terenec in je v avtu zelo srečen. Sledimo markacijam, naenkrat pa se znajdemo v nekakšni dolinici, v kateri je neka naseljena, še najbolj vojašnici podobna stavba, nekakšen vrtiček, in na stavbi tabla, ki nam je povedala, da je zavetišče zaprto, da je žig na oknu. Reč je pač za žig nekako preveč v dolini. Pritiskamo žige, neki prijazen priletni par, ki stanuje v tisti hiši, nam ponudi da ... vaša »zjala« lahko počaka pri nas ... No, naša »zjala« Marija si ni dala dvakrat reči, temveč je smuknila v kuhinjo, mi pa smo jo mahnili za hišo in sledili markaciji. Zadeva je šla po nekakšni poseki med nekakšnimi podrtimi debli, čez katere smo kdaj pa kdaj tudi telebnili. Ko smo iz te poseke prilezli ven, smo se znašli na vrhu, na prijazni z gozdovi obdani planoti, na kateri je ležalo kar več čednih vasic, več polj, in bilo je še kar dosti dobrih poti. »Žig že imamo, lepot smo se tudi naužili, čeprav to ni ravno Triglav ali Velebit, torej vrnimo se!« Predlaga Jožko. Vrnemo se k tisti vojašnici, pobereimo našo »zjala« in gremo do Idrije. Tu bi jaz pravzaprav morala poiskati čebelarja Rupnika. Ali ste kdaj iskali iglo v kopici sena? No, pa iščite Rupnika v Idriji. Le nekako 85,5% vsega idrskega prebivalstva se piše Rupnik. Prvi človek, ki smo ga vprašali, je bil ltaljan. Ko smo končno zvedeli, kje je Vojskarska cesta, kjer Rupnik stanuje, smo ugotovili, da je cesta zaradi nekakšnih del trdno zaprta, in še minirajo da jo. Z avtom smo telovadili med nekakšnimi hišicami, vrtički, bloki, ograjami, buldožerji, nakladači, kupi gramoza, dokler nas ni z nekega bloka neka ženska poklicala. »Rupnika, ki kuha vosek, iščete? Njegova žena je teta od moje stare mame in moja »zjala« vam bo pot kazala!« (zjala — deklica po idrsko), stara kakih dvanajst let, je pritekla, svetovala Jožku, naj vsi ostanejo lepo v avtu, le jaz naj pojdem z njo, ker avtomobil do tja sploh ne more. Zjala je pač imela prav. Vodila me je po stopničkah, ki so bile izdelane iz zemlje, med ličnimi hišicami, me popeljala skozi vrata v velik prostor, kjer je vse dišalo po vosku in kjer so bile neke čudne naprave, stiskalnice, kotli, vreče in lepo zložena kolesa zlatorumenega voska. Gori v kuhinji pa sta sedela stara mož in žena. Prijazno sta me pozdravila, plačala sem jima delo in se malo pomnila z njima. Možakar je že zelo star, potomstva nima, a si za zahtevno delokuho voščin, nabavlja vedno nove stroje, vedno še kaj tuhta in izmišlja. Možakar je že precej betežen. Zato je šla z menoj v delavnico žena, mi v plastično vrečo naložila nekako 30 kg okroglih hlebcev voska, mi zaželela srečno pot ...

Upam, da vam nikoli ne bo treba prenašati trdega voska v drseči vreči po strmi poti. Zadeva mi je drsela s hrbta, me tiščala v, da ne rečem rit, nikogar ni bilo blizu, da mi bi dal roko. Ko sem končno bila le blizu avtomobila, sem zadevo pustila kar sredi ceste, prepričana, da je nihče ne bo ukradel, če pa jo že ukrade, vsaj daleč z njo ne bo mogel teči.

Jožko je prišel gor, mi pomagal zadevo nesti v avtomobil, in smo jo mahnili domov. Seveda sem jima po poti servirala še mojo veselo »rupniško« zgodbo. Ta Rupnik je namreč nekoč pred leti posodil mnogo svojih strojev za neko čebelarstvo razstavo v Vipavo. Obljubil je, da jo pride pogledat in da se bo spotoma ustavil pri nas. Jaz ga še takrat nisem poznala, mož pa je bil službeno odsoten. Opomnil me je, naj se lepo zadržim in Rupniku razkažem tudi naše skromno čebelarstvo.

Kakor hitro je mož odnesel pete, se je prikazal nekakšen možicelj, hudo rzcapan, še bolj pa pijan. Predstavil se je za Rupnika iz Idrije. Debelo sem ga pogledala — in prijazno sprejela. Dala sem su jesti, jedel je, kot bi prišel iz gozda, še bolj pa pil. Še bolj nacejen, kot je prišel, jo je hotel že odkuriti, ko sem mu dejala, da mora videti še naše čebele. Možakar se je čebel nekam bal. Pač, ukvarja se s kuho voščin, in ne s čebelami, sem si mislila, in mu rekla, da sem brala neki njegov članek v Slovenskem čebelarju. Dejal mi je, da tega časopisa sploh ne pozna, naročen da je le na Primorske novice. On je pač mislil, da se mi meša, jaz pa, da se njemu.

Ko se je mož vrnil, sem ga najprej pošteno nadrla. On pa se je začel gromko smejati, saj so mu medtem drugi prijatelji, ki so »mojega« Rupnika srečali, že povedali. Pravi čebelarški Rupnik iz Idrije je svoj obisk odpovedal, po naključju je ta dan prišel v Vipavo na obisk neki drugi Rupnik iz Idrije, ki je z mojim možem bil pri vojakih in ... V Vipavo smo se pripeljali pozno popoldne, Jožko jo je še sam z avtom mahnil na Vojkovo in si je tako priboril še en transverzalni žig.

Drugo jutro se je ta simpatična družinica poslovila.

Morda vas dr. Kroperjeva nocoj ne bodo klicali k bolniku. Zaprite Planinski Vestnik, zazrite se skozi okno v temo. Tja proti Kostanjevici, proti Skalnici in Sabotinu. Pojdite vsaj v mislih po teh ljubih skalnatih in gozdnatih poteh, odpočijte se od svojih in naših skrbi, ki nam jih tako požrtvovalno pomagata blažiti.

NA ŠPIK – IZ TAMARJA

STANKO SREŠ

Čudovito vreme sredi septembra in v tem vremenu sredi dopoldneva hodim po cesti iz Rateč v Tamar. Planica — dolina skakalnic, ki jih pustim na desni strani, kar prija, ko po gozdu v prijetni senci korakam po kolovozu proti domu v Tamarju. Na lepem prostoru stoji ta dom. Tokrat je tu mnogo ljudi, pravo proščenje, zato se ne zadržujem dolgo, marveč grem naprej skozi gozd proti slapu Črna voda, ki na levi strani pada v globel. Še en pogled privoščim »fantu od fare« — Jalovcu in že se vzpenjam po hladni in temačni grapi. Kar srečen sem, ko zavije pot na levo in se moram strmo vzpenjati skozi bukovje na bolj položno pobočje.

Razgled je vse lepši, spet vidim Jalovec, na desni pa navpično steno velike Mojstrovke, od koder je slišati udarce kladiv in pogovor — plezalna naveza je na delu.

Srečujem mnogo planincev; dobro so razpoloženi in pozdravljamo se. Ko sem se ustavil, da bi se razgledal in se oddahnil, se je ob meni ustavila starejša planinka:

»Precej huda je ta pot iz Tamarja navzgor, ali ne?«

»Saj ni hudo, če je tako lepo.« ji odvrnem in pokažem proti Jalovcu.

Še nekaj poti, precej strme po travnem pobočju mimo skromnega studenca me čaka, in že sem na prevału. Tu se res moram ustaviti, vsaj za nekaj časa. Prelepo je, ko se razgledujem in se pogovarjam s planinci, ki sedijo ob poti in gledajo proti Mali Mojstrovki. Po grušču se muči nekaj ljudi.

»Kam pa hodijo tisti tam gor?« vprašam.

»To je bližnjica proti Mali Mojstrovki in Vršiču. Vendar je precej naporna,« mi je pojasnil starejši možakar.

»No, potem bom raje šel po poti okrog, je bolj sončna,« rečem in grem po valoviti planoti proti Vratcem. Lepa je ta planota, tu so razmetani velikanski balvani, vmes pa rasejo macesni. Hitro pridem do prevaļa in potem odločno zavijem na desno proti Mali Mojstrovki.

Ko pridem do Hanzove poti, se ustavim in se pripravim za strm vzpon, ki je pred mano. Potem pa pogumno po lestvah, po klinih in ob žicah naprej na vrh. Dobro napredujem, vendar mi lepi razgledi pomagajo, da se skoraj ne potim. Ko pridem na teraso pod vrhom, spet zagledam na desni strani v strmi steni dva plezalca, na levi na grebenu pa jih sedi cel kup. Precej hrupni so, opravili so že svoje vzpone in počivajo na toplem soncu. Gledam dol na Vršič in proti Špiku; tja si še želim. Pa ne vem, kako bo. Izredno strmo se dviga iz Krnice. »Vsaj v Krnico bom šel,« se tolažim. »Potem pa bom že videl, kako bo.«

No, zdaj pa še na vrh, saj ni več daleč. Še kratek vzpon in sem gor. Mnogo ljudi je na vrhu. Topio je, kar vroče. Pa razgled, razgled! Najprej poiščem Jalovec, malo desno od njega je Mangart s Poncami. Potem pa ob Prisanku zagledam Triglav s Kredarico. Pa desno od njega Krn. Pa spet poiščem Mangart, kjer sem bil natanko pred mesecem. Potem pa me spet zamika Špik. Strm je, tudi od tu, z Mojstrovke. Jutri se bova preizkusila...

Zato moram še danes priti v Krnico. Zdaj me čaka spust po grušču in po stezi do sedla v Grebencu. Lepo se vidi s te poti v Zadnjo Trento. Potem po dolgem melišču »vozim« dol na Vršič. Imenitna so ta dolga in strma melišča. V Tičarjev dom sem prišel precej žejen in bel kot mlinar. Ljudi se je kar trlo, tako da si le s težavo priborim skodelico čaja.

Nato pa grem po cesti proti Erjavčevi koči. Tu je že bolj mirno, bolj planinsko. Še bolj miren pa je Mihov dom, ki ga tudi nisem izpustil na svoji poti v Krnico. Od Mihovega doma sem šel še nekaj časa po cesti, potem pa po stezi in kolovozu do Pišnice. Pozno je že, zato hitim po planini V Kilnu do poti, ki prihaja sem iz Kranjske gore. Potem hodim po gozdu ob suhi strugi in hitro sem pri stari, a dobro ohranjeni Koči v Krnici.

Večeri se, sedimo na verandi in gledamo proti Škrlatici kako počasi dobiva svojo barvo, po kateri se imenuje. Še dolgo je rdela ta škrlatna Škrlatica.

Potem imenitni oskrbnik Janez prižge sveče v jedilnici in se preselimo tja. Pa nisem dolgo vzdržal. Odšel sem spat, ker bi zjutraj rad čimprej odšel na Špik.

Da, zjutraj. Še pred peto sem v kuhinji, pa je Janez že buden, na štedilniku pa brbotata čaj.

»Dobro jutro!« ga pozdravim. »Ste že pokonci?«

»Ja, moram, moram, tako se spodobi,« odločno odreže Janez. Ko odhajam, mi zaželi srečen vzpon in prijazno se posloviva. Pravi, stari oskrbnik je ta krniški Janez.

Mračno je še, ko se prebijem skozi gozd proti Gruntovnici. Nekaj časa hodim ob njej, potem pa, ko sem si že dobro ogledal Škrlatico, zavijem na levo in se skozi gosto

ruševje prebijem do melišča. Ko hodim čez melišče, zaslišim globoko v grapi glasove. Tudi drugi so že na poti.

Hodim precej zmerno, poslušam srce. Sonce že sili čez grebone, Prisojnik se prvi pozlati. Vzpenjam se med macesni pod Gamsovo špico in po zelo strmem travnem pobočju Lipnice. Razgled je vse obširnejši. Potem pridem do konca travne strmine in pred mano je greben z žicami, za njimi pa lep, vitki vrh. »No, saj sem že skoraj na Špiku. Še čez ta greben in tam bom«, menim, ko se vzpenjam po precej razdejanem grebenu. In ko se povzpnom še na vrh, zagledam šele Špik. Ta vrh, kjer sem zdaj, je Lipnica.

Še čez škrbino in strm vzpon proti vrhu in više se ne da. Srečen sem. Že dolgo sem si želel na izzivajoči Špik! Zdaj pa ne vem, kaj naj počnem v tem lepem vremenu!? Razgled — to se ne da opisati. Naštevaje vseh vrhov — to je bolj za statistiko. Škoda, da ni z mano Ervin, kot na Mangartu, spet bi gledal tja na Koroško in bi pel:

»Rož, Podjuna, Zila, venec treh dolin...«

Pa nisem dolgo sam na vrhu. Skupina Gorenjcev je kar zasula vrh. Kmalu ne bi bilo prostora za vse...

Strmim tja proti Mali Mojstrovki. Ja, tam sem včeraj ugibal, kako bo kaj s Špikom, zdaj pa sem na vrhu. Bila je dolga in precej naporna pot, zato sem zdaj srečen, srečen... Škoda le, da ne morem ostati dlje tu na vrhu. Spet me muči boleča rana prekmurskih planincev. Dolga je še pot do Prekmurja in pravi čas je treba priti v Ljubljano, da ujameš zadnjo zvezo za Prekmurje. Jutri bo spet delavnik — danes pa je lepo, danes je praznik...

Še dolg spust me čaka do Pišnice. Najprej po dveh dolgih meliščih kar divjam, potem pa utrujajoča hoja po strmem Kačjem grabnu. Še pravi čas sem v Kranjski gori, kjer sem ujel primeren avtobus za Ljubljano.

Dva čudovita dneva sta za mano. Kako lepo se je tako sam potikati v mirnem sončnem septembru po naših gorah, poslušati svoje srce in prisluhniti svojim mislim.

Škoda le, da moramo Prekmurci toliko časa porabiti za vožnjo do teh naših čudovitih planin. Morda pa jih imamo prav zato tako radi.

POBRANKI IZPOD RESE, II. DEL

JANEZ LONČAR

Prijetna domačnost spreleti človeka, če daleč od domačih gora, tam kjer skoraj ne moreš pričakovati, opaziš dobro znano očesce. Na serpentinu nove ceste nad vasjo Kolan na Pagu te pozdravi rdeče bela markacija planinske poti na Sv. Vid.

Tudi ob morju ne zdržim brez gibanja. Ne trpim daljšega zadrževanja na enem mestu. Že prvo leto, ko sem prišel na otok Pag, sem obredel že vso okolico Novalje. Na enem od jutranjih sprehodov sva se s Toni znašla v zaledju mesteca, tam ker je njihova obdelovalna zemlja. Njive in vinogradi. Nalotela sva na očanca; imel je že čez osemdeset let in je škropil trto. Na vprašanje, če ni mlajših ljudi za tako težka dela, kot je okopavanje in škropljenje, je odgovoril: »Veste, mladina ima prihodnost, delo pa ostaja nam, starim!«

* * *

Dva septembra zapored smo poskušali opraviti družinski vzpon na Mangrt. Obakrat nas je zavrnil nekje blizu izstopa tiste italijanske železne poti. Ustavila nas je požled pa ostanki snežne sodre.

Tretjič pa smo se trije, nečak, sin in jaz, na turo odpravili v avgustu. Povzpeli smo se po slovenski poti, vračali pa po italijanski. Vrh je bil ovit v meglo in zato počitek ni bil posebno prijeten. Poslušali pa smo razgovor dveh planincev in njune spremljevalke. Pridušali so se nad cenami v planinskih kočah. Ona je trdila, da oskrbniki in društva planince — »lupijo«.

Spomnil sem se vseh težav in problemov, s katerimi se srečujejo tisti, katerim planinska srenja na vsakoletnih zborih z izvolitvijo naloži skrb in breme za gospodarjenje s planinskimi kočami in domovi. Na vse zapreke, na pomanjkanje denarja, na iskanje oskrbnikov, ki jih je vsako leto manj, dobrih pa še manj, na vsa prizadevanja za vzdrževanje

in oskrbovanje ... Pa tudi tega, da jih je od tolikšnega števila članov in članic planinskih društev razmeroma malo takih, ki so voljni delati v društvih ali pa prevzeti lepo, a težko in nevhvaležno delo oskrbnika.

* * *

Gradivo za novo kočo na Dobrči smo tvorili tudi s konji. Goniča bosanskih konjičev sta pod Bistriško planino nakladala tovor. Zadnjemu od osmih sta vsakokrat čez glavo obesila suknjič. Na vprašanje zakaj, sta odvrnila, da je rjavec muhast in da se natovarjanju izmika, upira in brca. Prvič je pod suknjičem kar podljal in ker ni videl, se je zaletel v drevo. To si je pa tako dobro zapomnil, da je sedaj s pokrito glavo pohleven kot ovca, ko pa je tovor naložen in ima glavo odkrito, se vdan v usodo mirno pridruži v kolono.

* * *

Za Akom je bil alpinistični tabor in tečaj za pripravnike. Glavnina naše družine se je tjakaj odpravila pogledat kaj tam počne starejši nadobudnež. »Doma« ga tisto nedeljo ni bilo in pogled v šotor, ki ga je delil z vrstnikom, tovarišem v navezi, je izdal redoljubnost obeh stanovalcev. Nogavice, kruh, konzerve, srajce, klini, odeja in vse drugo je bilo tako čudovito pomešano in premetano, kot da se je pravkar končal medvedov obisk. Razumljivo! Kdo bo pazil na red zvečer, ko je utrujen, zjutraj pa neučakan. Vsem se mudi na plan. Skale in vrhovi so važnejši in namen tečaja ni pouk o redu v šotoru.

* * *

Z daljnogledom sem preiskoval nad Akom vzpenjajoče se skalne gmote. Pod vršnimi zobmi na sredini Široke peči sta telovadila plezalca. Tabor je bil prazen in Ciril je v presledkih pogledoval za svojimi varovanci v stenah. Na levi pod Kukovo špico so se oglašale ovce. In vmes je kar nenadoma udarilo padajoče kamenje; zaslišali smo dolg, zategel, presunljiv krik. Je bil ali ni bil podoben ovčjemu blejanju? Tesnoba v prsih je popustila, ko sem navezo opazil na vrhu. Naslednji dan pa je usekala strašna novica — dva mlada fanta sta omahnila na zahodni strani Široke peči. Zvečer ju v taboru niso pogrešali, ker sta javila sestop v bivak pod Škrlatico. Zjutraj so ju našli tovariši na melišču pod steno ...

* * *

Božja trav'ca in dim! Že od januarja nisem prižgal cigarete, potem ko sem trideset let vlokkel vase dim. Tiste prve mesece sem kar dobro pretolkel. Zadišalo in prišlo me je večkrat, tako kot sredi avgusta na vrhu Planjave pa še svoj živ dan ne. Ko sva z Matejem duškala na vrhu, je eden od skupine treh planincev prižgal »ibarco«. Dim mi je strašansko zadišal, pomaknil sem se tako, da je veter nosil dimčke meni v nos. Kar zamižal sem. Imelo me je, da bi, tako kot smo svoje dni počeli v hosti, poprosil za dimček, če že ne za celo. Danes po desetletju neokajenega staža sem na svojo trdno voljo kar malo ponosen.

* * *

Triglavski dan in osrednja planinska proslava pred dvajsetimi ali več leti v Vratih. Na soboto zvečer in celo ljubo noč je lilo kot iz škafa. Napovedano osvetlitev triglavske stene smo skozi oblake napol pogašeno le slutili. Prenočil sem pod enim od pripravljenih in povsem novih vojaških šotorov. Vsi smo se jezili, ker je na vseh koncih pa tudi po sredini puščal. Tudi sam sem si dal duška z nekaj pikrimi pripombami na obrtnikov račun in se pridružil uničujoči oceni. Zjutraj, ko se je zdanilo, pa je nekdo v kotu odkril okrogel znak z začetnicami tovarne, v kateri sem bil zaposlen ...

* * *

Prenočili smo v Češki koči. Zjutraj smo se najprej v strnjeni, potem pa v vedno bolj pretrgani koloni vzpenjali proti Mlinarskemu sedlu in na Grintovec. Na vrhu je Toni želela pripraviti presenečenje. V nahrbtniku sem tvoril bencinski kuhalnik in dišeč rjav prah, litrsko steklenico z vodo pa je obesila v varstvo enemu od spremljevalcev društvenega izleta. Ko smo pretelovadili greben — nekateri so šli po vseh štirih — in se po grušču bližali vrhu, je že vabila na kavico. Iz tega pa žal ni bilo nič, ker so fantje vodo do zadnje kaplje spotoma popili.

* * *

Pot s Kopišča na Malo Poljano ni prav nič posebnega. Hodil sem počasi in gledal bolj pod noge kot drugam. Iz gozda se tako nikamor ne vidi. Tik za enim od ovinkov pa zagledam, kako kuna vodi mladiče čez pot. Bilo jih je kar pet. Zadnji je nekoliko

zaostal. S čevljem sem mu zgradil pot in ga vzel v dlani. Naenkrat pa mi je v rokah zasmrdelo in tako sem spoznal dihurja. Mali se je hitro pridružil družini, jaz pa sem se pri studentu izpiral roki s peskom in ilovico. Pomagalo pa ni dosti. Tisti kresneti vonj me je spremljal še na vrh Storžica, vse do koč v Jesenu. Tam sem prišel do mila.

* * *

Čez Konjščico in Javornik sem pridrsal do Javorniškega sedla. Po markirani poti v grapo desno navzdol se mi ni ljubilo. Še peš tam ni prijetno hoditi, da bi se pa s smučmi lomil tam po tisti goščavi, še manj. Namenil sem se navzgor proti Škarjevemu robu, odkoder sem se nameraval spustiti do Doma pod Storžičem. V začetku sem po osrenjenem snegu lepo napredoval, nekje na sredini vzpetine pa se je začelo. Vesina je bila vse bolj strma in trda. Rinil sem navzgor še kakih dvajset metrov. S palicami sem dolbel stopinje v led, smučji pa vlekli za seboj na vrvici. Od nekod je priletel snežni jereb in ko sem se ozrl za njim, sem zdrsnil in se po trebuhu z glavo naprej, mimo redkih macesnov, peljal nazaj na sedlo. Še enkrat nisem poskušal in je morala biti tista pot, ki sem jo želel obiti tudi dobra.

* * *

Prvič in zadnjič. Miha, takrat lastnik nove koč na Kofcah, me je zelenca trinajstih let, ranega jutra vzel s seboj na lov. Šla sva mimo studenca in se ustavila ob gozdnem robu. Kazal in dopovedoval mi je, kje stoji srnjak. Skala, rušje, rdečkasta dlaka... Opazil sem ga šele tedaj, ko je po strelu padel s skale. Ko pa sva prisopihala tja, srnjaka nikjer. Kravavo sled je lovec videl, menil pa je ostala skrita. Prečesala sva vso, tudi daljno okolico, pa nisva nič našla. Več uspeha je imel Miha naslednje jutro. Dobil ga je čisto blizu, skritega v rušju. Takrat sem spoznal, da ne bom nikdar lovec. Pa ne zaradi tega, ker rdečo barvo v zelenilu težko razločim, ampak iz drugih, globljih vzrokov.

* * *

Dolga leta se za zimski vzpon na Storžič nisem mogel odločiti. Pred leti sva z Jurjem poskušala s Škarjevega robu, vendar sva odnehala pri prečki nad petim žrelom. Na vesini se je sneg prerahlo držal.

V februarjem jutru je bila pot od Slaparske vasi do Jesenja prav prijetna. Sren je držal. Namenil sem se po petem žrelu na vrh. Pod vstopom v bivalkovo grapo sem opazil dve postavi. Prav zgodnja Luka in Šodr nista bila. Počakala sta, me vzela v navezo, pa ne v peto, temveč na bivač in naprej po Kramarjevi na vrh Storžiča. Bil sem v dobrih rokah in zavarovan. Kljub izrednemu mrazu, mi je bilo ob pogledu na zaledenele skale, tobogane in snežišče na dnu kar malce vroče. Srh me je spreletaval ob misli, s kakšnim pospeškom bi utegnili drseti navzdol.

Vse, od mraza, ledu, zevajoče globine in stanovitne nevarnosti pa je bilo na vrhu pozabljeno. Od enkratnega doživetja mi je ostal tudi lep spomin na navezo.

* * *

Sredi noči se je nekdo naslonil na zvonec. Še napol v klamah — pred vrati nisem našel nikogar. Pogledal sem še skozi okno in spodaj je stal miličnik z naročilom, naj se takoj javim na postaji milice.

Tam so mi povedali, da so v Radovljici opazili odsev ognja skozi oblake in da je na Dobrči prav gotovo nekaj narobe. Med ugibanjem, kaj bi moglo biti in kaj storiti, pa je v sobo dežurnega planil oskrbnik Joža v samih hlačah in obut na boso nogo.

S pastirjem, ki je v koči prenočeval, sta spala vsak v svoji sobici. Jože je slišal šume in nekakšno ropotanje, pa je kar iz postelje vpil na soseda, naj se vendar že spravi spat in obmiruje. Ko pa le ni bilo miru, je pa vstal in odprl vrata. In je videl. Kuhinja in polovica jedilnice pa tudi ostrešje je bilo v plamenih. Na gašenje ni bilo mogoče misliti, pa tudi z gasilnimi aparati bi nič ne opravil. Časa je bilo le toliko, da je prebudil soseda, da sta pobegnila. Zunaj pa sta lahko le opazovala, kako kočico požira ogenj. Rešila sta le tisto, kar sta imela na sebi.

Vzrok požara so bile po vsej verjetnosti goreče saje, izolacija pločevinaste dimne cevi pa hudi vročini ni bila kos.

* * *

Najbrž bi ne bili prava planinska družina, ko se ne bi vsaj poskusili vzpeti do bivalka v Storžiču. Starejši nadobudnež in njegov plezalni tovariš Matjaž sta nas vse tri, s primernim varovanjem seveda, potegnili čez tiste nerodne skoke. Nam, vajenim nadelanih in zavarovanih poti, se je zdelo, da so skale zglajene kot parket. Le kje za vraga fantje staknejo reže in oprimke. Zgoraj pri zagozdeni skali nas je dohitel še Miha. Njega, izkušnega reševalca, je malce skrbelo, kako bosta mlečnozoba alpinistična

prilavniku te nerode spravile čez skalovje navzgor, potem pa še dol. Nežnemu delu naše odprave, ki se dotlej še ni srečala s plezarijo, je Mihova navzočnost pomenila močno povečan občutek varnosti.

* * *

Miha je bil vedno tisti, ki je na društvenih izletih ostajal zadaj in bodril zaostankarje, jih varno vodil in pripeljal do cilja. Bognedaj pa, da bi kdo odtrgal cvetko. Tedaj se mu je sprožil plaz resnične svete jeze in ogorčenja. Imel je prav. Njegovih nekoliko huje obarvanih besed mu nikdar nihče ni zameril. Nasprotno, marsikdo se je zamislil in spoznal, da vsega tistega, kar nam narava daje, res ne kaže uničevati.

* * *

Pozno poleti sva s Toni po dolgem času spet usmerila korake na južni obronek Konjščice. Na sončnem pobočju žde kmetije. Že dolgo nisem bil pri Gabrčevi mami. Med vojno nam je v svoji skromni domačiji dajala zavetje. Kar nekaj tednov smo se v hudi zimi zadrževali tam. Imeti v gosteh pol partizanskega bataljona ni bilo kar tako. Zdaj, po toliko letih, se vse premalo spomnimo teh dobrih ljudi, ki so bili včasih izpostavljeni večji nevarnosti kot borci. Tvegali so in ostajali na domačijah, zvesti narodu in svoji zemlji.

Na travniku pod hišo sva jo zagledala. Čila in zdrava se naju je razveselila. Marljiva kot vse življenje je obračala otavo in osem križev je ni upognilo. Njeni domači pa so bili listikrat v senožeti pod Javornikom.

Zgodnja zima, leta, skrbi in garanje pa so ženici stopila v noge in težko vstaja. Vkljub tegobam je vedra, rada se spominja partizanov in žari od sreče, če jo kdo obiše. Malo je še teh partizanskih mater in ne smeli bi dopustiti, da bi bile kdaj pozabljene.

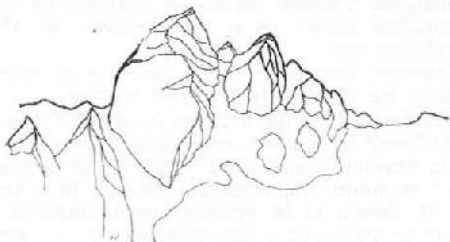
* * *

Dobršen del naših takratnih potov je potekal po hribih in gozdovih po neoznačenih stezah, pa tudi po brezpotju. Izogibali smo se srečanj, ki bi utegnila za nas pomeniti presenečenje. Raje smo to prepuščali nasprotniku, kar pomeni, da smo jih presenetili mi. Bili smo na domačem področju, na svoji zemlji in nam to ni bilo težko.

Na enem od daljših premikov smo se v oktobrskem večeru znašli na Dolgi njivi za Krvavcem. Med rušjem smo našli zasilno zavetje in tam prenočili. V mrazu smo bolj malo spali. Že nekaj dni nam kuharji niso uspeli pripraviti kaj spodobnega, zato nas je še bolj mrazilo. Čudno. Večina nas je v takih in podobnih primerih mislila na palačinke.

Zjutraj smo se spustili poprek v Suhi dol, v Kokri prečkali cesto in šli v dolinico Korita. Na vrhu slemena, kjer se pot prevesi v dolino, ki drži proti Kanonirju, smo zaslišali močno streljanje. Gotovo je predhodnica naletela na zasedo. Razporedili smo se v strelno črto in tako razporejeni napredovali polagoma navzdol. Druga patrulja, ki jo je komandant poslal navzdol, bi že morala naleteti na sovražnika. Nobenega strela več, nič glasu pa tudi nihče se ni vrnil. Kaj za vruga se dogaja tam doli? Na poti je bila že tretja izvidnica in v tišino se je razlegla pesem »Hej brigade«.

Ob koncu se je izkazalo, da so kurirji z relejne postaje streljali v zrak od veselja ob novici, da je Beograd osvobojen. Veselju smo se pridružili tudi mi.

TRENUTKI SPOZNANJA

Bila sva mlada. Zdelo se mi je, da življenja še nisva prav začela živeti. Mislim sem, da je vse zanimivo v življenju še pred nama. Pa vendar. Sedaj vem, da sva živela in uživala življenje. Zato mi takrat ni bilo hudo zaradi tebe. Nisi bil ti tisti, na katerega sem mislil. Niti jokati nisem mogel zaradi tebe, vsaj tedaj ne. Prehitro se je zgodilo in preveč je bilo, da bi lahko dojel.

Kako groba je skala, sem takrat pomislil. V prvih trenutkih nisem verjel, nisem mogel verjeti, da ne živiš več. Ali se tako konča mlado življenje, tako nepreklicno! Kako sem si želel, malokdaj si človek tako želi, z vsem svojim bitjem sem želel, da bi ti uspelo, da bi obvladal padajoče telo, kako rad, kako resnično rad bi ti pomagal in kako nemočen, obupno nemočen sem bil. Samo smrt je dokončna in nepreklicna. Ko sem gledal tvoje telo, ki je padalo, sem to nepreklicno dokončnost spoznal, spoznal sem smrt. Zdelo se mi je to zelo kruto, morda zato, ker si bil mlad in je bila to nasilna smrt. Kako si se oklepal življenja! Kako pohlepno, željno si grabil po skali, ki se ti je izmikala. Želel sem si, da bi zadržal nezadržni padec. Toda kako? Nemočno sem stal, stegoval roke, morda samo v mislih, da bi te zgrabil, zadržal. Nemogoče. Pod menoj se je tvoje telo ustavilo. Tega ti nisi več vedel.

Splezal sem do njega. Morda hitro, morda počasi. Ne vem. Bil si pred menoj, vendar nisi bil več ti. Takega te ne želim nositi v sebi, čeprav te moram. Opazoval sem te. Nisi se mi smilil. Ni te bilo več. Porajala pa se je boleča misel, misel na tvojo mamo. Takrat sem zaslučil, kako hudo bo to zanj. Sedaj vem, velika, globoka bolečina je to. Potem sem te hitro zapustil. Nisem mogel gledati tega, kar ti je skala storila. Pravzaprav te nisem zapustil. Tebe ni bilo več. Zapustil sem samo tvoje telo, ki pa ni bilo več tvoje. Ti si odšel z menoj. Skupaj sva odšla povedat tvoji mami. Takrat šele sem dojel resnico. Takrat, ko sem moral spregovoriti, ko sem iskal besed, ki bi tolažile. Danes vem, da takih besed ni, da je čas edini resnični tolažnik. In kako naj tolaži ta, ki sam tolažbo rabi?

Zakaj se nista vrnila oba? Vrnila sva se oba, samo da mama tega ni vedela, ni mogla vedeti. Tega ji tudi nisem mogel pojasnjevati. Nisem mogel govoriti. Samo s teboj sem lahko govoril, samo ti si me razumel. Oporo sem potreboval. Toda, kje je bil ta, ki bi mi jo lahko dal. Ni ga bilo. Sama sva bila, samo ti si mi stal ob strani, ko sem preživljal najhujše trenutke.

Kako naj povem mami, da te ni več, da te ne bo nikoli več, da si mrtev! Mislim sem, da tega ne bom zmoget. Zmogel sem!

»Marjan se je ponesrečil. Smrtno.«

Ko sem zaslišal svoj glas, ki mi je bil tuj, hladen, in dojel pomen izrečenih besed sem začel jokati, jokati za teboj. In sem ostal sam in sem spoznal bolečino tistih, ki ostajajo. Marjan Žorč, star 23 let, se je 1. 7. 1973 ponesrečil pri sestopu čez Kriško steno.

Marjan Manfreda

POD BABJI ZOB

IVANKA KOROŠEC

Zadnja nedelja v aprilu se je prebudila z namrščenim čelom; sonce se je skrivalo za oblaki in meglicami.

Že zgodaj zjutraj smo z balkona ugotavljali, kakšno neki bo vreme. Vsak od nas je pre-mišljeval drugače: otroka sta prerokovala, da se bo pokazalo sonce; mož, ki je bolj pesimistične narave, pa je napovedoval dež. Meni je ostala napoved — delno do pretežno oblačno bo!

Odpravili smo se na Babji zob. Tja je organizirala pohod krajevna skupnost Bohinjska Bela, da bi počastili krajevni praznik.

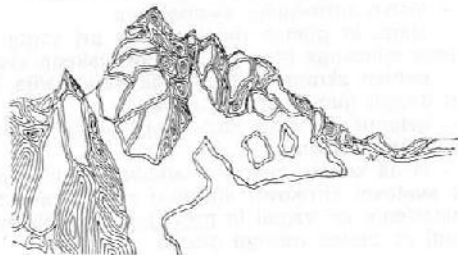
Na Beli so se na desnem bregu Bohinjke začeli zbirati krajan in tudi drugi. Nekaj fantičkov je splezalo na bližnje drevo in obesili so tam zastavo.

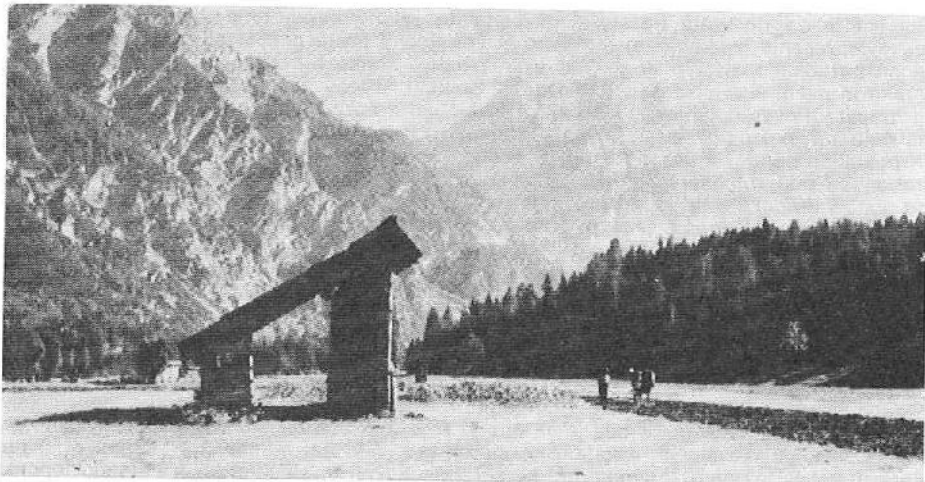
Ob devetih je bil odhod. Vodja ga je pospremil z besedami: »Odhod! Zdaj gremo, kdor pa ne more, naj počaka!« Seveda je s tem mislil na tiste, ki bi utegnili omagati na poti. Smeh, ki je vzvalovil med množico, je izdal tiste, ki so se namenili počakati kar tu spodaj ob šilčku močnega in ob »pasulju«, ki so ga kuhali vojaki.

Pomlad je odprla vrata na stežaj. S čudovito zeleno barvo je ogrnila visoke bukke, leskovje, jesenje, kostanje, z jetrnikom in vetrnicami pa je posula bregove. Mahovje se je na parobkih razvleklo in pokrilo trhlo nagoto. Tanke breze so odpirale zasmoljene popke in nežni sesvaljkani lističi so dihali pomlad. V lesu nad posekami je šumel veter in dramil vrhove kostanjev, božal bukve in žvižgal z bori. Kolona se je pomikala naprej, na čelu pa je stopal harmonikar in igral partizanske in borbene pesmi. Izza oblakov je pokukalo sonce in vse naokrog je postalo še lepše in svetlejšo, bukve bolj zelene, trobentice bolj rumene in jetrnik bolj vijoličast. Otroka sta uživala — uganila sta, da bo sonce! Pripekalo je vedno močnejše in ker je hkrati postajala tudi strmina hujša, je postajalo tudi bolj vroče. Srce je pohitelo, korak se je upočasnil. Pot, ki je vsa posuta s suhim listjem, preči strmino pod Babjim zobom. Nenadoma je začelo pršeti in tako se je uresničila že druga napoved. Dežek pa je bil kratkotrajen, ni nam niti razhladil razgretih lic. Prisopihali smo do križpotja, kjer pride pot s Kupljenika. Od tam dalje je šlo lažje, pot je bolj vijugasta in tudi bližina skal, ki so že tik nad glavami, deluje kar vzpodbudno; korak se spotegne in dihanje postane lažje, kar mimogrede smo na vrhu. Kako lepo je opazovati dolgo kolono, ki se vije še daleč spodaj! Približno smo našeli 180 pohodnikov!

Sledilo je prižiganje svetilk in razporejanje v kolono, potem smo vstopili v podzemeljsko jamo. Do nedavnega je bila jama odprta in s tem prepuščena na milost in nemilost naključnim obiskovalcem, vandalizem le-teh se vidi na odlomljenih kapnikih. Tudi naravni vplivi, tektonski premiki in zrak so poškodovali to sicer prelepo naravno lepoto. Jama je v višini 1100 m, dolga je 320 m. Pred 40 000 leti je menda tu tekla Sava Bohinjka. Spustili smo se drug za drugim v teman, grozljiv podzemeljski svet. Svetilke so osvetljevale obokane prostore, čudovite kapnike, globoka brezna, stopnice in poti navzgor in spet navzdol. Na stenah so plesale naše sence, ki so se zdele skoraj groteskne. Življenja v jami ni; ne človeških ribic ne netopirjev, le nekakšni pajki so, a še ti so redki. Votle kapnike ob steni, ki donijo vsak z drugačnim glasom, imenujejo orgle. Koliko tisočletij se je s kapljicami vode sesedal apnenec, človek pa z enim samim gibom uniči to nastajanje. Čas je bil že res, da so jama zavarovali! Bolj ko smo prodirali v notranjost, več blata je bilo po tleh in čevlji so se ugrezali vanj. Gorje tistim, ki so prišli v nizkih čevljičkih! V zadnji dvorani so najlepši kapniki, vendar je do tja zelo ozek prehod, tako da smo bili od čevljev do kapuc na glavah vsi zaznamovani. Kakšen skrit naravni zaklad je ta jama! Vse premalo jo poznamo. Kdo pa ve, da je pod skalno špičo, ki jo imenujemo Babji zob, taka čudovita podzemeljska jama? Če bi v njej zaščitili pot in napeljali razsvetljava, bi močno obogatili turizem v tem koncu!

Bleščeča dnevna svetloba nas je zaščemela v oči. Pred vhodom v jama je bila še kar gneča, saj so nekateri šele vstopali. Spodaj, v dolini, se nam je prilegel vojaški pasulj; poslušali smo harmoniko in gledali pionirsko-mladinsko nogometno tekmo. Mi smo res preživeli lep dan — ampak uboga Baba, kako jo mora boleti zob, ko ima tako jama pod njim!

V Tamar ...

Foto Dokumentacija PV

VLOGA IN POMEN PLANINSTVA PRI ZDRAVLJENJU ALKOHOLIKOV, I. DEL

DR. SC., DR. MED. JANEZ RUGELJ

1. VLOGA IN POMEN PLANINARJENJA PRI ZDRAVLJENJU, VZGOJI IN PREVZGOJI ALKOHOLIKOV IN NJIHOVIH DRUŽIN

a) Uvodne pripombe

O vsestranskem zdravilnem učinku rednega planinarjenja za današnjega (zlasti v mestu živečega) človeka je bilo v našem glasilu že veliko napisanega. Kugy je na primeru lastne duševne stiske razodel, kako je s planinarjenjem mogoče uspešno premagati nevrotične težave (9). Mi pa smo pri delu z alkoholiki v zadnjih desetih letih spoznali izreden pomen planinarjenja pri njihovem zdravljenju, kar je zelo pomembno, če upoštevamo, da hitro naraščanje alkoholizma ogroža naš nacionalni obstoj in da imamo kot planinski narod izjemne možnosti za preseganje najusodnejše človekove odtujitve — odtujitve od narave.

V okviru programa skupinskega družinskega zdravljenja, vzgoje in prevzgoje alkoholikov ob delu (14, 15, 16) dajemo planinarjenju izjemen pomen. Od prvih poskusov vpejljanja zdravljenih alkoholikov v zdravilno moč gorske narave v letu 1972, smo v zadnjih letih prišli do stopnje, ko slehernega zdravljenca in njegovega partnerja, vključenega v naš program, izučimo za planinca. Zunanji izraz teh prizadevanj je nedavna ustanovitev rekreacijskega planinskega društva DOLGA POT, v katerem so včlanjeni izključno ljudje, ki so nealkoholiki, nekadilci in tekači, kar je edinstven primer pri nas in v svetu. V seriji prispevkov bomo za bralce PV shematično prikazali:

- osnovne značilnosti alkoholne bolezni
 - bistvo zdravljenja alkoholizma
 - vlogo in pomen planinarjenja pri vzgoji in prevzgoji alkoholikov, zlasti pri prebujanju njihovega otopelega doživljajskega sveta in graditvi partnerskih odnosov
 - pomen skrajnega telesnega naprezanja (predvsem teka) pri zdravljenju alkoholikov in drugih ljudi v stresni situaciji
 - avtentične opise doživljanja bivših alkoholikov in njihovih partnerjev pri sročanju z gorsko naravo,
 - in na koncu: *kako naj alkohol pijemo »po pameti«, da ne bomo postali alkoholiki?*
- V svetovni strokovni literaturi nismo zasledili, da bi še kje na svetu uporabljali planinarjenje pri vzgoji in prevzgoji alkoholikov, zato utegnejo naše izkušnje biti zanimive tudi za bralce našega glasila.

Ker se v planinskih kočah razmeroma veliko popiva, zlasti pa na množičnih planinskih prireditvah, bi izkušnje članov PD DOLGA POT (vsí smo nealkoholiki ali bivši alkoholiki, vsi redno tečemo in planinarimo), lahko bile uporabne pri vzgoji mladih planincev.

b) *Shematičen prikaz alkoholne bolezni*

Ljudje, ki se neposredno ne ukvarjajo z alkoholiki, praviloma nimajo razčiščenih osnovnih vprašanj o alkoholizmu. Tudi na straneh PV se dokaj pogosto srečujemo z napačnimi razlagami bistva alkoholizacije številnih obiskovalcev planinskih koč in pljanskega vedenja »okajenih« planincev. Zato utegne biti kratek oris bistva alkoholne bolezni koristen za bralce našega glasila.

Bistvo alkoholizma ni v pitju alkoholnih pijač (saj »ga« pri nas pije večina odraslih, pa vendar vsi pivci niso alkoholiki), temveč v spremenjenem vedenju: v sebičnosti, površnosti, zanemarjanju dolžnosti, stagnaciji, nazadovanju in odtujitvi na vseh področjih človekovega udejstvovanja.

Vzrok za spremenjeno vedenje je v odvisnosti od alkohola. Tako na srednji stopnji razvoja alkoholizma prizadeti človek čuti potrebo po alkoholu v različnih obremenitvah, stresnih stanjih kot so sreča, nesreča uspeh, neuspeh, javni nastop, zahtevnejša naloga itd. Na tej stopnji (psihične) odvisnosti od alkohola lahko alkoholik še abstiniira krajši ali daljši čas, medtem ko v fazi telesne odvisnosti ne more več ne misliti ne delati in ne živeti brez alkohola, temveč je prisiljen neprestano »dolivati« alkohol.

Odvisnost od alkohola je trajna; z abstinenco in zdravljenjem se spravi le v latentno stanje, iz katerega se prebudi s prvim kozarcem alkohola tudi po desetih in več letih popolne abstinence.

Imamo dva glavna tipa alkoholikov:

- »Občasni« alkoholik, ki »samo« občasno popiva in lahko krajši ali daljši čas abstiniira. Ko pa spet spi je prvi kozarec, se ne more ustaviti, temveč pije do hude pijanosti.
 - Stalno vinjeni alkoholik ne more več niti dneva vzdržati brez alkohola, zato stalno po malem »doliva«.
- Med eno in drugo vrsto alkoholikov je veliko vmesnih tipov.

Razvoj alkoholizma gre skozi dve fazi:

— Faza uničevanja družine: alkoholik si še prizadeva, da navzven varuje svoj ugled in da prikriva svojo odvisnost od pijače. Toda doma tega ne zmore več, pa prihaja do prepиров in slednjič do razpada družine. V tej fazi so vsi družinski člani na določen način bolni, prizadeti.

— Faza osebnostnega in družbenega propadanja: Alkoholik zapravi družino in službo in dospje na rob družbe.

V drugem obdobju uničevanja družine se alkoholiku kopičijo težave tudi na delovnem mestu: površnost pri delu, zamujanje, izostanki z dela, nizka produktivnost, motnje v medsebojnih odnosih itd. V veliki večini primerov so delovne skupine zelo strpne do alkoholičnega vedenja delavcev, pač odvisno od razširjenosti alkoholizma v delovni organizaciji.

Vsi patološki odnosi med alkoholikom na eni strani in njegovimi svojci na drugi strani so komplementarni.

Alkoholik je potreben svoji okolici kot njena neuspela, negativna kopija. S pomočjo njegove slabosti in življenjske neuspešnosti se ta okolica vzdržuje močno, uspešno in pozitivno. Alkoholiku se vsili ta vloga slabega, neuspelega in negativnega člana svoje okolice. Vsaki okolici je potreben tak alkoholik, ker ima v svoji okolici določeno funkcijo. Okolica namreč potrebuje alkoholika kot svojega delegata, svojega »poskusnega kunca«, ki bo namesto nje uresničil tisto, česar si ona ne drzne, govoril tisto, kar se ona boji izgovoriti in izživljal tisto, kar ona zatira. Alkoholik tako postane zelo potreben svoji okolici, ki se ga zares sramuje, toda brez njega ne more, bori se proti njemu, ampak ga ne da od sebe, ki »želi« spremembo njegovega vedenja, toda je ne dopušča. Tako postane alkoholik sčasoma »strelvod« te okolice (2).

Tudi odnosi v alkoholikovem zakonu so zverženi vendar komplementarni, to pomeni, da ustrezajo tudi ženi (oziroma drugim družinskim članom), ki na določen način potrebuje alkoholika in ob njem zadovoljuje številne potrebe: dominiranje, preziranje, pri-toževanje, zmerjanje, iskanje usmiljenja itd. Zato alkoholizem, abstinenca in dolga ter težavna pot zdravljenja še zdaleč ni problem samo alkoholika, temveč tudi njegove žene. Večina žena alkoholikov ne vztraja pri zdravljenju zato, ker se same ne morejo odreči določenih »ugodnosti« življenja z alkoholikom in niso same pripravljene na spremembo življenjskega stila in odnosov, ki ga terja sodoben koncept partnerskega zdravljenja alkoholizma.

Dokler ima alkoholik »potuho« doma in v službi, se ne more odločiti za zdravljenje, kajti o zdravljenju začne razmišljati šele, ko zaradi posledic svojega alkoholičnega vedenja pride v brezizhodno zagato: razveza zakona, odpoved službe ipd.

Poleg sprememb v vedenju lahko pride pri alkoholiku tudi do različnih telesnih in duševnih zapletov alkoholne bolezni.

(Bralec, ki se želi podrobneje seznaniti z nevarnostjo »pretiranega« pitja alkohola in alkoholizmom bo moral seči po ustreznih virih: 7, 14, 16.)

Pripomba: Če bi natančneje analizirali pretirano popivanje (in pijansko vedenje alkoholikov, ki še kako travmatizirajo navzoče planince-nealkoholike) v nekaterih planinskih kočah, bi hitro spoznali, da tudi oskrbniki planinskih koč (in planinsko gospodarstvo nasploh?) zares *potrebujejo* krepke pive in alkoholike.

c) *Bistvo zdravljenja alkoholizma (shematični prikaz)*

Zaradi dolgotrajne odvisnosti od alkohola je alkoholik občutno nazadoval na vseh področjih človekovega delovanja, njegova produktivnost je nizka, nihče ga nima več resnično rad, trdno pa je povezan samo s pivci iz subkulture alkoholikov. V procesu dolgotrajnega zdravljenja, vzgoje in prevzgoje ga moramo, skupaj s partnerjem, tako močno aktivirati, da bo dohitel tiste vrstnike, ki niso postali alkoholiki, temveč so bili vsestransko aktivni.

Med triletnim programom zdravljenja (Šole za zdravo življenje in skladne medsebojne odnose) poskušamo alkoholikovo osebnost tako močno okrepiti, da bo zmožna premagovati vsakdanje stiske in kljubovati udarcem usode — brez poseganja po alkoholu, kajti recidiva alkoholizma je v večini primerov usodna. Zato, poleg skupinske psihoterapije, uporabljamo še številna vzgojna in prevzgojna sredstva: jutranjo telovadbo, tek, planinarjenje, študij alkoholizma, terapevtsko skupino, klub zdravljenih alkoholikov, branje leposlovja z obnovami prebranih knjig, pisanje raznih domačih nalog, predstavitve, poklicno izpopolnjevanje, izobraževanje, družbeno udejstvovanje itd. *Alkoholike in njihove zakonce vzgojimo, izučimo za tekače, planince, porabnike kulturnih dobrin, dobre partnerje itd.*

Zaradi ponazoritve bistva zdravljenja, vzgoje in prevzgoje alkoholikov bomo od omenjenih vzgojnih in prevzgojnih sredstev na kratko prikazali samo tri: natančno bomo opisali planinarjenje, okvirno pa tek in prizadevanja za graditev dobrih medosebnih, zlasti partnerskih odnosov.

Dalje

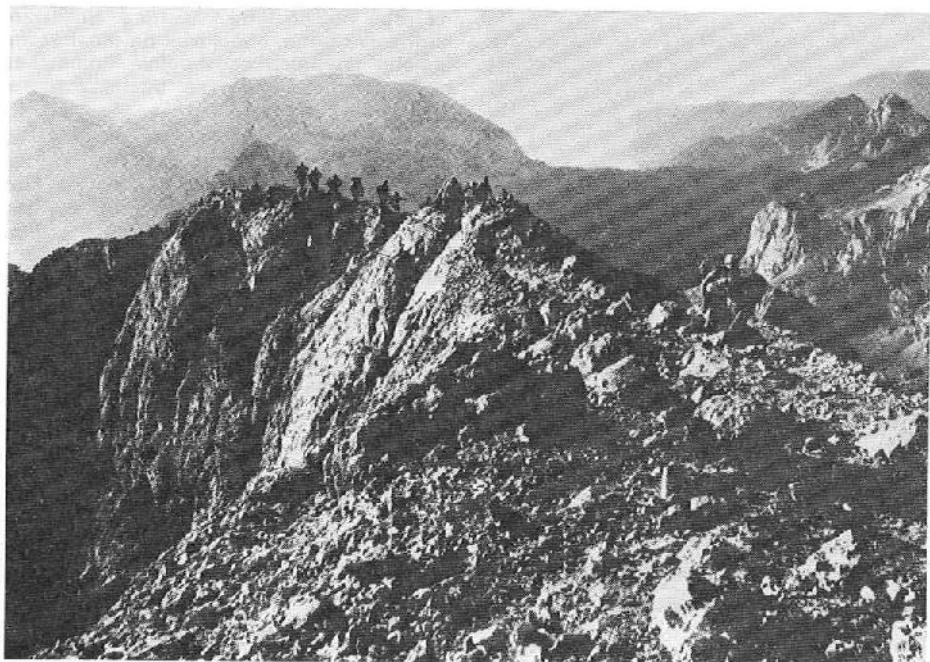
Opomba: Vire, ki jih navaja avtor, bomo objavili na zaključku (op. uredn.).

V KORIST PLANINSKEGA VESTNIKA, ZA TRIGLAVSKI DOM NA KREDARICI IN V KORIST MLADINSKE KOMISIJE PRI PZS SO DAROVALI:

Gams Ivan, Ljubljana	1 280,00	(za Kredarico)
Jordan Božo, Dobrteša vas	820,70	(za PV)
Rejc Jani, Železniki	114,30	(za PV)
Krišelj Marijan, Ljubljana	1 668,50	(za PV)
Mlekuš Boris, Bovec	834,10	(za PV)
Golar Manko, Gor. Radgona	1 776,60	(za Kredarico)
Dobnik Jože, Ljubljana	114,30	(za PV)
Čičerov Aleksander, Ljubljana	422,70	(za PV)
Vider Valent, Solčava	914,10	(za PV)
Župančič Matej, Koper	1 371,10	(za PV)
Ekar Franc, Kranj	137,10	(za PV)
Lončar Janez, Tržič	274,20	(za PV)
Mencinger Verena, Lesce	240,00	(za PV)
Klinar Stanko, Ljubljana	422,70	(za MK pri PZS)

S k u p a j 9 788,30

V imenu vseh, za katere so sodelavci PV odstopili svoj honorar, se uredništvo in uprava PV lepo zahvalujeta.

Gore so shajališče mnogih ...

Foto F. Sluga

društvene novice

**BESEDE V SPOMIN
NA JANEZA VIDMARJA**
6. 6. 1898—12. 6. 1983

14. junija 1983 smo se na tolminskem pokopališču poslovili od staroste planinstva v Posočju, od 85-letnega Janeza Vidmarja. Po rojstvu Vipavec, se je po končani I. svetovni vojni udeležil v tržaškem bataljonu bojev za severno mejo in se kot mladenič naselil na tolminskem.

Včlanil se je v soško podružnico SPD in je rad pokazal ohranjeno izkaznico iz leta 1926. Po letu 1928 v Italiji ni bilo mogoče slovensko organizirano planinsko delovati. Na vrhove bohinjsko-tolminskih gor je pljusnil val vojaških in miličniških organizacij; mejo med Jugoslavijo in Italijo so opremljali z utrdбами, zato svobodni obisk teh gor ni bil možen. Mladi ljubitelji gora so se zbirali v klubu Krpelj; pričeli so raziskovati podzemeljske jame. Janez Vidmar je bil med njimi. Ohranjene so fotografije, ki so nastale ob raziskovanju in merjenju Zadlaške in Pološke jame, Smoganice, Kresnice in drugih. Tudi to delovanje so jim onemogočili. Sledil je molk in delovanje je prekrila skrb za vsakdanji kruh.

Po osvoboditvi je bil med tistimi, ki so ustanovili PD Tolmin. V društvu je prevzel različne funkcije. Bil je predsednik, najdlje pa markacist in je vse poti v naše gore prvi markiral in urejal. Obenem pa je fotografiral. Prvo desetletje po vojni še ni bilo vozne poti na planino Razor. Tja so maloštevilni planinci znosili material za planinsko kočo iz bivše vojaške postojanke, postavili so zavetišče pod prevalom Globoka. To je delal kot gospodar društva. Bil je pobudnik sodobnega planinstva, jamarstva in planinske fotografije na Tolminskem. Kasneje je Janez prepuščal delo v društvu mlajšim članom, vendar je vse življenje rad hodil v gore in je veliko peščačil. PD Tolmin ga je imenovalo za svojega častnega člana.

Bil je vnet planinec, pa tudi vnet igralec-amater, saj je na odru tolminskega gledališča od 1945 do 1980 odigral kar 24 vlog v 183 predstavah in bil obenem glavni masker. Nastopil je celo kot filmski igralec. Zadnje desetletje je kot upokojenec bil organizator kluba borcev za severno mejo. Od približno 850 borcev tržaškega bataljona, jih je ob Janezovem slovesu še živih 23, je povedal polkovnik Vladimir Gradnik.

Ivan Vidmar »Janez«

Janez Vidmar je pripadal tisti generaciji, ki je bila narodnostno izredno razgibana, saj ji je I. svetovna vojna razbila dom in jo usmerila v obrambo slovenstva. Razočaranja ob neuspehu na severni meji, ko je zahodni del slovenskega ozemlja prešel pod Italijo, je težko doživljal. Oropanemu za mladostne sanje mu je šele NOB dala možnost, da se je zazrl v svobodna obzorja. Z navdušenjem je v svobodi poprijel za delo pri PD in gledališču. Veliko je hodil v naravo in umel poiškati tisto lepoto, ki je očarjala vse njegovo bistvo in se odražala v njegovi dobrodušnosti, potrpežljivosti in prijaznosti do vseh.

Planinci smo hvaležni za njegovo pionirsko delo, saj nam je bil za zgled, ki nam ga je s svojim delom in ponašanjem dajal.

Hinko Uršič

MLADOST V GORAH

Letošnji mesec mladosti je bil izjemno poln planinskih aktivnosti mladih članov ilirskobistriškega planinskega društva in je v številne aktivnosti samo v tem mesecu vključil vsaj poldrugi tisoč udeležencev.

V počastitev 1. maja so mladi planinci v družbi starejših članov obiskali 997 m visoki Kozlek in na njegovem vrhu simbolično razvili zastavo. Dan osvoboditve domačega kraja, 7. maj, so proslavili z naskokom poldruge stotnije pionirjev planincev na 1024 m visoki Žabnik v Čičariji,

na robu občine Ilirska Bistrica. Nosili so kurirčkovo torbo, sodelovali na pionirskem pohodu po poteh osvoboditve Primorske, nosili zvezno štafeto, se udeležili zbora pionirjev v Kočevju...

Šestdeset mladih je na kolesarskem izletu k izviru reke Reke spoznalo njen gornji tok in se poklonilo spominu padlih junakov pri spomeniku v Podgrajah, kjer je na pragu svobode padlo mnogo borcev 3. prekomorske brigade in drugih enot IV. armade.

Posebno živahno je bilo 21. maja v Jelšanah, kjer so tamkajšnji pionirji planinci povabili v goste več kot 250 vrstnikov iz vseh osnovnih šol v občini, da bi na 10. letnem srečanju preživeli dan v naravi v slikoviti okolici Jelšan.

Skupina mladih se je že naslednji dan udeležila osrednje prireditve primorske planinske mladine na Vremščici.

Zadnji majski dan, torek, 31. maja, pa je bil posvečen prav najmlajšim v društvu. Dobrih štiristo cicibanov planincev se je s svojimi tovarišicami-vzgojiteljicami zbralo pred otroškimi vrtcem v Ilirski Bistrici. Prišli so iz vseh vrtcev bistriške občine na 6. tovrstno srečanje in preživeli so sončen dan v igri, razvedrilu in izletu v naravo.

Pokrovitelja obeh največjih občinskih prireditev, namenjenih mladim, sta bili občinska zveza prijateljev mladine in Občinska skupnost otroškega varstva.

Živahna planinska dejavnost pa ni popustila tudi v poletnih mesecih, ko so mladi mnoge redne šolske izlete usmerili v planine. Skupina 40 pionirjev planincev, ki je uspešno zaključila osnovni planinski šoli v Jelšanah in Ilirski Bistrici pa je v dvodnevem izletu pod ostenje Triglava dodobra spoznala dolino Vrat. Mladi so bili tudi številni na XII. srečanju planincev v Nabrežini pri Trstu sredi junija in se tedaj poklonili žrtvam obeh fašističnih tržaških procesov pred zadnjo vojno.

Junakom obeh tržaških procesov so mladi namenili občudovanje in cvetje.

Pred spomenikom bazoviških žrtev, 19. 6. 1983

Foto Vojko Čeligoj

Mladostni planinski vrvež v Jelšanah na 10. srečanju mladih planincev Ilirskobistriške občine, 21. 5. 1983

Foto Vojko Čeligoj

Pionirki planinki iz OŠ Jelšane letos zastopata ilirskobistriške planince na republiškem pionirskem planinskem taboru v Bavšici, marljivo mlado planinko Marijo Rutar iz OŠ Kuteževo pa so izbrali, da se skupaj s šestimi pionirji planinci iz vse Jugoslavije udeleži štirinajst dnevnega mednarodnega tabora mladih planincev v Zahodni Nemčiji.

Vojko Čeligoj

SREČANJE MLADIH PLANINCEV NA KOFCAH

Dne 18. 6. 1983 je MO PD Tržič organiziral srečanje mladinskih odsekov PD Gorenjske na Kofcah. Na srečanje so povabili mlade planince iz vseh sosednjih PD na Gorenjskem; odziv pa je bil bolj skromen. Zbora so se udeležili planinci iz Bohinja, Bleda, Jesenic ter seveda domačini Tržičani. Na tem srečanju je navzoče najprej pozdravil tov. Marjan Dolinar iz Tržiča in v nagovoru vzpodbudil planinsko mladino k nadaljnjemu delu na planinskem področju.

Zanimiv je bil nastop mladih planincev in cicibanov. Manjkalo ni ne petja ne glasbe. Ob koncu tega zanimivega programa so načelniki MO iz posameznih PD zaslužnim cicibanom ter pionirjem podelili značke ter priznanja. Na srečanju so pričakovali več odziva tako med mladimi kot med vabljenimi PD, saj bi tako še bolj izpričali vrednosti dela, ki ga je že doslej opravila planinska mladina.

V koči pa so si udeleženci srečanja lahko ogledali še diapositive z gorskega okoliša našega kraja. Veselo razpoloženje in navdušenje gostov pa je dokazovalo, da naš trud ni bil zaman. Menimo, da bi taka srečanja še kdaj pripravili.

Marjeta Klemenc in Jani Rejc,
predsednica PO na OŠ v Bistrici
pri Trziču

NA GOLICO

Avtobus, poln razkuštranih glav in radovednih oči in rahlo zaskrbljenih mamic, očetov, je zadnje nedeljo v maju, zapustil Vongrčkom znano zborna mesto pred GG in Trgovino Mercator in se v lepem jutru (očitajo nam, da imamo dobre zveze s tistimi, ki delajo vreme) usmeril proti Gorenjski.

»Ali se bomo danes tudi igrali?« so me spraševale male glavice in se nemirno predale v prepolnem avtobusu. In, ker je vreme lepo kazalo, sva z Jožetom sklenila, da naše »trziške žabice« popeljeva prav na vrh Golice ter jim pokaževa vse, kar je lepega in zanimivega na tej poti. Večina vongrčkov je sklenila, da se gre z Mirom potepat po narcisnih poljanah pod Golico in so zato izstopili že na Javorniškem rovtu. Mi pa smo se peljali še malo naprej in pot začeli pred Domom pod Golico. Najmlajši, Uroš, komaj leto in pol star, najstarejši pa jih je lahko naštel le okoli devet. Šlo je res počasi, toda koliko zanimivega je bilo za mlada ušesa in oči. Že na prvem ovinku, malo nad Domom pod Golico, smo obstali, ker je Gregor navdušeno začel kričati na ves glas: »Kjave, kjave! Poleg krav, ki se niso dale preveč motiti, so nas pozdravile že tudi prve narcise. Odločili smo se, da naredimo prvi večji počitek blizu karavle.

Toda, komaj so prvi grizljaji poromali proti trebuščkom, že so naši mali radovedneži odkrili »pod skal'co« velikega močera. Ogljedali smo si ga z vseh strani in nič ni kazalo, da mu to ne godi. Škoda, ker nas je čas priganil. Stopili smo na hrib, kjer so nas pozdravili travniki, pokriti z jutranjo roso, ki se je bleščala v tisočeri odenkih. Ob majhnem potočku nas je pozdravila žabica, višje gori pa je v vsej svoji modrini kraljeval triglavski svišč. Dobro smo si ga ogledali, nato pa zavili proti sedlu. Šopki vresja so nas pozdravljali ob poti, mlado bukovno listje pa nam je dajalo prepotrebno senco.

Svet se je odprl in pogledi so nam uhaljali proti Dravi, ki se je polna rjave vode leno pretakala na oni strani meje. Z leve so nam kimalo narcise, in veter, ki je pihal iz doline, nam je nosil njihov vonj. Ker nam je grozil velik črn oblak, smo naše male planince oblekli v vetrovke in živopisane kepice so nas potem razveseljevale do vrha. Joj, kako strmo je bilo! Občudovali smo narcise in si poskušali vtisniti v spomin vsak listek posebej. Opazovali smo naravo, spraševali, se kujali in hodili. Tudi počivali smo in na koncu rdečih ličk in žarečih oči stopili na vrh Golice. Naš trud je bil poplačan.

Oglasili so se lačni in žejni trebuščki. Za trenutek je postal očkov nahrbtnik najpomembnejša stvar na svetu in nismo jih motili, ko so praznili njihove vsebine.

Vrnili smo se po drugi poti. Gledali smo in se čudili. Kako skrbni so bili naši najmlajši. Nič niso odvrgli. Vsi odpadki so romali v nahrbtnike. Brez posebnega truda so sami spoznali, da je narava veliko lepša brez papirčkov, konzerv in drugih »koristnih« izdelkov človeške blaginje.

Kar med potjo smo se igrali, telovadili smo in odkrivali nove in nove zanimivosti. Kmalu smo se srečali tudi z drugimi in veselja ni bilo ne konca ne kraja.

No, in čisto na koncu, ko se je v daljavi že kazal naš Ongor, smo se dogovorili, da bodo otroci za »domačo nalogo« narisali narciso, ki bi ji dodali še vse tiste stvari, ki so se jim zdele še posebej zanimive. Njihove risbice bomo ob koncu leta pokazali v Domu DPO in najboljše tudi nagradili.

Izlet ni bil prezahteven, saj je Juro, ko je prišel domov, odločno izjavil, »da se gre vozit s kolesom, ker ni bil še nič zunaj!«

A. Čičerov

30-LETNO DELOVANJE PD KOBARID

PD Kobarid je bilo ustanovljeno 14. decembra 1952. Društvo združuje okoli 500 članov in je eno redkih primorskih društev, kjer članstvo narašča.

V 30-letnem delovanju je razvilo skorajda vse oblike planinske dejavnosti.

V zadnjem času posveča društvo največ pozornosti vzgoji mladine. Kar 220 pionirjev je vključeno v planinske vrste. Vsako leto društvo organizira na Osnovni šoli Kobarid planinsko šolo, ki jo je letos junija uspešno zaključilo kar 44 pionirjev. Sledila bo še zimska planinska šola na Stolu nad Breginjem. Za pionirje podružničnih šol je bilo organiziranih več predavanj z diapozitivi. Pionirji so vključeni v akcijo PIONIR — PLANINEC, saj jih je že nekaj, ki so si priborili zlati znak, mnogo pa se jih ponaša s srebrnim in bronastim znakom.

Pionirji so samo v aprilu in maju opravili kar sedem organiziranih izletov.

Že tretje leto zapored se najboljši mladi planinci udeležujejo pionirskega planinskega labora v Bavšici. S posebnim ponosom pa pionirji povedo, da je bila letošnja zvezna štafeta skorajda uro v njihovih rokah, ko so jo nesli iz Zadnjice do odcepa za Dolič. Izmenjalo se je kar dvanajst pionirjev — nosilcev štafete.

Društvo je 1977. leta prevzelo v upravljanje od RTV Ljubljana stavbo na vrhu Stola nad Breginjem (1674 m) ter jo preuredilo v prijetno planinsko kočico. Žal je jesensko neurje kočico močno poškodovalo.

Letos julija bo društvo po zaslugi planincev iz drežniških vasi odprlo nov bivak na Črniku pod zahodno steno Krna. Načrtujemo pa tudi kočico na planini Kuhnja.

Društvo vzdržuje planinske poti na Matajur, Stol, zahodni del Krnskega pogorja in na Morizno (Polovnik), skupaj so dolge čez 50 km.

Vseskozi so planinci našega društva gijili stike z zamejskimi planinci — Slovenci in Italijani, vsako leto pa se množično udeležujejo tudi srečanj planincev treh dežel. In ne nazadnje — društvo odlikuje izredna delavnost, saj člani vsako leto opravijo na tisoče prostovoljnih ur pri vzdrževanju in gradnji kočice in bivaka, pri izdelavi in označevanju poti, pri organiziranju zabavnih in kulturnih prireditev, predavanje in podobno.

Za uspešno 30-letno delovanje je dobilo lansko leto PD Kobarid krajevno priznanje SZDL Kobarid, letos pa tudi občinsko priznanje OF. Društvo bo svoj jubilej počastilo v septembru, ko bo skupaj z GRS, postajo Tolmin, ki slavi 35-letnico ustanovitve, pridelilo lep planinski priznak. Tedaj bomo razvili tudi društveni prapor.

Zdravko Likar

PLANINCI PD TOMOS NA MATAJURJU

Tretjo soboto letošnjega maja je Planinsko društvo TOMOS pridelilo svoj prvi pomladanski izlet. Udeležilo se ga je 26 planink in planincev. Vreme je bilo kot nalašč za tak pohod — ravno prav sončno, zaradi boljšega razgleda in ravno toliko oblačno, da nam med hojo ni bilo prevroče.

Zanimanje društvenih članov za ta pohod je bilo izredno, saj je bil to prvi izlet po dolgih zimskih mesecih počitka. Zaradi omejenih prevoznih zmogljivosti je moralo nekaj planincev, žal, ostati doma. Naš običajni prevoznik SLAVNIK je prevoz odpovedal in smo tako imeli na voljo le osem sedežni društveni kombi, na srečo pa še štiri osebne avtomobile naših planincev Marije Vidic, Jožeta Robina, Franca Ivančiča in predsednika našega društva Vlada Ivančiča, le-ta je bil hkrati tudi vodja pohoda. Lastniki so žrtvovali za 370 kilometrov dolgo vožnjo svoje bencinske bone, le prevozne stroške za gorivo so jim delno povrnili.

Po nekajurni vožnji čez Kras do Nove Gorice in naprej ob vedno zeleno-modri Soči, smo se pripeljali do ldrskega, kjer smo zavili proti gorski vasi Livek; od tu je pol tretjo uro hoje do vrha Matajurja, 1643 m. Tu se je torej začel naš pohod; najprej navzgor čez manjši travnik, potem skozi lep bukov gozd in čez široke planinske pašnike ldrske planine, ki so bili tedaj še brez živine.

Na zgornjem, ravnem delu te planine se nam je prvič odkril vrh Matajurja. Zavoljo čudovitega razgleda smo složno posedli po travi. Ob tem nam je Ivo Manfreda, domačin, ki pa že nekaj let živi na Obali,

Pogled na Tolmin s Krnom nad njim

Foto L. Cvetko

razložil zanimivosti o bojih okoli Matajurja v I. svetovni vojni in o bojih iz časov NOB. Že čez dobro uro smo stali na gori, ki je simbol Beneških Slovencev, na Matajurju.

»S temena mu ob jasnih dneh nese pogled dol do Benetk in po vseh naših Alpah. V podnožju Matajurja je živel pesnik in beneško slovenski voditelj Ivan Trinko-Zamejski. V Trčmunu se je rodil 1863 in prav tam leta 1954 umrl.«

Tako je zapisano v nedavno tega izišli knjigi SLOVENSKE GORE, kjer najdemo tudi odstavek:

»Onstran Nadiže, ki zbira Matajurske vode, pa je domovanje znamenitega Martina Čedrmaca, s pravim imenom Anton Cuffola — pokončnega slovenskega duhovnika, ki se ni uklonil niti v času najhujšega fašizma, čeprav so ga med vojno kar dvakrat postavili pred zid za streljanje.«

Ob razgledovanju s severozahodnega pobočja Matajurja sem se spomnil oddaj slovenskega radia iz Trsta, ki ima že dolge mesece v svojem programu oddajo POD MATAJURJEM. Vodja te oddaje Rikardo Rutar, domačin izpod Matajurja, ima namreč vsako sredo ob 12. uri zelo zanimive pogovore s poslušalci iz Benečije v njihovem narečju.

Prav te dni, ko sem se pripravljal k pisanju tega zapisa, sem slišal v eni izmed teh oddaj, ko je R. Rutar povedal zanimiv podatek, da ravno letos mineva petdeset let, ko je Mussolini kategorično zatrjeval,

da se v krajih in vaseh pod Matajurjem nikoli več niti molilo ne bo po slovensko. Že zgolj ta podatek razkriva vso mučno usodo naših ljudi onkraj meje in negotovo prihodnost v tistih časih pred zadnjo vojno. »Odrezanost beneških dolin odslikuje dovolj značilno resnico današnje Benečije; odhajanje njenih ljudi je tragika neke žrtvovane manjšine,« pa je nedavno tega zapisala Zora Tavčar, naturalizirana Tržačanka, sicer pa Slovenka iz Loke pri Zidanem mostu.

Toda vrnimo se raje spet v planine!

Zanimiv ni bil le razgled po Slovenski Benečiji in Reziji, za skoraj vsakega med nami je bil zlasti Jalovec vreden občudovanja. Pogled nanj z Matajurja je nenavaden, če ga nisi poprej že kdaj gledal s primorske strani. Iz samega vznožja na koncu ozke doline pa vse do njegovega izrazito koničastega vrha se tako strmo vzpenja kot le malokatera naših gora. Ob tem pogledu sem se spomnil moje prve hoje iz Zavetišča pod Spičko na Jalovec. Kako začudeno sem takrat zrl čez rob Velikega Ozebnika v dolino in na redko posejane kočje v Korltnici! Misli sem, da imam pred očmi eno izmed gorskih dolin onkraj na Koroškem.

Tokrat sem bil spet začuden, ko sem sam s pobočja Matajurja strmel proti prelepi gori. Bil je to naš ponosni Jalovec.

Gorskih lepot je pohod na Matajur nudil v izobilju, od planinskega cvetja pa do razsežnih razgledov. Bolj čuteče duše med

Čez planino Svino v dolino

Foto L. Cvetko

nami pa so se lahko oplajale še nad vsem drugim na tej poti.

Pogled tja čez Sočo v Vrsno proti rojstni vaši Goriškega slavčka — Simona Gregorčiča. Nekako daleč pod vasjo stoji na samem cerkev sv. Lovrenca, kjer trohne pesnikove kosti. Kdo bi ob tem ne pomislil na številne Gregorčičeve pesmi, ki tako čuteče opevajo krasote ožje domovine in visoke planine. In še spominski — romantični — preblisk na zadnji del poti nekako utrudljive hoje, ko smo se iz vasi Svino po krajšem počitku namenili proti Kobaridu. Ubrali smo jo kar po bližnji ob žuborečem potoku in prvem oglašanju čričkov v travi ter prispeli na rob gozdička, ko smo zaslišali praznično večerno zvonjenje, ob tem pa smo se nehote zazrli v prizor, kako so pod ožarjenim Krnom vaščani hiteli devat v kope dišeče seno.

To ali in še kaj drugega je tisti večer ostalo v spominu kot doživetje marsikomu med nami, ki tega izleta na Matajur ne bo kmalu pozabil.

Lado Cvetko

PLANINSKI POHOD — PD ZABUKOVICA IN FRANC JEŽOVNIK — 50 LET

3. julija je bil ob prazniku žalske občine četrti planinski pohod ob spomenikih NOB v občini Žalec. Organizacija in izvedba — PD Zabukovica. Kolona je krenila izpred Minerve v Zabukovici do spomenika talcem. Spregovoril je Rado Cilenšek, mladi planinci pa so deklamirali nekaj pesmi. Potem so šli po dolini Artičnice na Počivalnikov vrh (sedlo med Mrzlico in Kamnikom). Tu so udeleženci dobili poseben žig pohoda in ustrezno značko, na startu pa ličen našitek. Podelili so prve štiri zlate značke, 6 srebrnih in 70 bronastih. Za pridobitev značk veljajo tudi pohodi na Dobrovlje — PD Polzela. Nato so šli v Mrzliški graben, k spomeniku pri domačiji Likovič. Tokrat je govoril prvoborec Kotnik iz Prebolda. Nadaljevali so pot po dolini Kolje in se ustavili pri spomeniku v Matkah, se povzpeli na zahodno pobočje Lajnerjevega hriba in se spustili v Bezovnik na prizorišče letošnjega praznovanja občinskega praznika. Tu so se udeležili odkritja spominske plošče Jurčkovi kurirski liniji. Hkrati je bilo tudi srečanje borcev občine in kurirjev Štajerske. Planinskega pohoda so se udeležili člani sosednjih PD, med njimi zvesti Albin in Hinko iz Litije. Vseh pohodnikov je bilo 105.

Za te pohode ima veliko zaslug Franci Ježovnik. Udeležil se je tudi letošnjega, ko je imel tudi osrednji govor. Zadnjega maja so se zbrali v Grižah na slavnostni seji savinjskega MDO, kjer so skupaj počastili njegovo petdesetletnico. Ob tej priložnosti

Franci Ježovnik
Pri spomeniku v Mrzliškem grabnu

Foto B. Jordan

mu je predsednik PZS Tomaž Banovec izročil zlati častni znak PZS. Za 30-letno delo v sindikatih pa je prejel zlati znak sindikalne organizacije Slovenije.

Franci opravlja že vrsto let tajniške posle PD Zabukovica in je hkrati tudi tajnik odbora Savinjske planinske poti in tajnik Savinjskega MDO. Skrbno zbira vse planinske zapise iz raznih časopisov. Piše in objavlja članke v NT, Savinjskem občanu, Delu in PV. Rad zahaja v gore. Zato mu ob njegovem mejniku želimo še veliko uspehov in doživetij v naših gorah. In njegov pisalni stroj naj še dolgo »ropota« in nas obvešča o planinskem delu v tej naši dolini.

Božo Jordan

SPOMINSKI POHOD NA PECO

PD Titovo Velenje je 3. aprila opravilo izlet Mežica — Dom na Peci — Črna na Koroškem in se tako spomnilo 40-letnice napada koroških partizanov na Mežico. Napad je izvedel 1. Koroški bataljon v noči med 3. in 4. aprilom 1943, pri kmetu Zdovcu nad Koprivno. Pobudo za napad je dal komandant 4. operativne cone Franc Rozman-Stane in ga tudi vodil. Nočni vdor v Mežico je okupatorja močno presenetil. Akcija pa je tudi pomembno odjeknila med prebivalstvom. Partizani so postavili zasede in vdrlj v kino dvorano, ko je bila ravno prireditev. Tedaj je bil hudo ranjen.

komandant bataljona Franc Pasterk-Lenart iz Lobnika pri Železni Kapli v Avstriji. Zaradi okrepitev se je bataljon proti jutru moral umakniti na pobočje Pece in preko Luž v Koprivno.

Z letošnjim pohodom smo se tega dogodka spomnili, čeprav ga nihče uradno ne organizira, pripravlja zanj izkaznice, značke, plakete. Menimo, da bi tudi v tem

delu slovenske zemlje kazalo organizirati planinske spominske pohode, kot so pohodi na Stol, Porezen, Snežnik...

Zaradi snega na vrh nismo šli. Na poti nismo srečali nikogar, le sledove divjadi. Obe koči sta samevali. Vseeno je bilo lepo in bomo drugo leto pohod ponovili.

Miroslav Žolnir

varstvo narave

INFORMACIJA O TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU (TNP)

Kmalu bo dve leti, odkar je razglašen razširjeni Triglavski narodni park, ki je s približno 80 000 ha največji narodni park v Jugoslaviji. Vendar se je z razglasitvijo obsežno delo šele začelo, tako da bodo postopoma zaživele vse parkovne funkcije. In kaj je bilo storjenega do danes? Upravljanje parka je poverjeno posebni strokovni varstveni organizaciji »Triglavski narodni park«, ki ima sedež na Bledu, Kidričeva 2. Imenovan je tudi začasni svet parka, ki mu predseduje dr. Miha Potočnik. V svetu so predstavniki vseh dejavnosti in funkcij na območju parka. Oglejmo si še nekaj najvažnejših, za planince zanimivejših nalog, ki so v teku:

1. Označevanje. Zunanja meja je ob cestnih vstopih označena z velikimi macesnovimi plohi, v katere sta vrezana napis Triglavski narodni park in znak parka. V kratkem bodo postavljene ob markiranih poteh in kolovozih manjše melanitne table (80 × 80 cm), ki bodo opozarjale na osrednje območje parka.

2. Priprava skupnega programa razvoja je najpomembnejša, najobširnejša in tudi najzahtevnejša naloga, saj je od nje odvisna nadaljnja usoda parka. V sodelovanju z inštituti, univerzo, akademijo in strokovnimi organizacijami naj bi za območje parka do konca leta 1983 zbrali vse razpoložljive podatke o značilnostih (geologija, geomorfologija, rastlinstvo, živalstvo, naravna in kulturna dediščina) in dejavnostih oziroma funkcijah na tem območju. Med slednje sodi tudi opredelitev vloge planinstva v TNP. Ta samostojna sektorska analiza (koordinator je arh. Janez Bizjak) naj bi prikazala potrebe, želje in možnosti planinske rekreacije na tem prostoru. Analiza zajema med drugim gradnjo novih in širjenje starih postojank, oskrba postojank, dostope, nadelovanje novih poti, probleme množičnosti in podobno, pomembno vlogo pa zavzema tudi vzgojna dejavnost PZS.

3. Brošura o TNP. Do jeseni naj bi izšla bogato ilustrirana štirjezična brošura s preglednim zemljevidom in kratkim besedilom, v katerem bodo zbrani najpomembnejši podatki o parku. Obseg: 40 strani.

4. Zemljevid TNP. Izšel bo tudi zemljevid narodnega parka v merilu 1 : 50 000 z vrisanimi mejami parka, naravnimi znamenitostmi in kulturnimi spomeniki. Na hrbtni strani bo obsežnejša legenda.

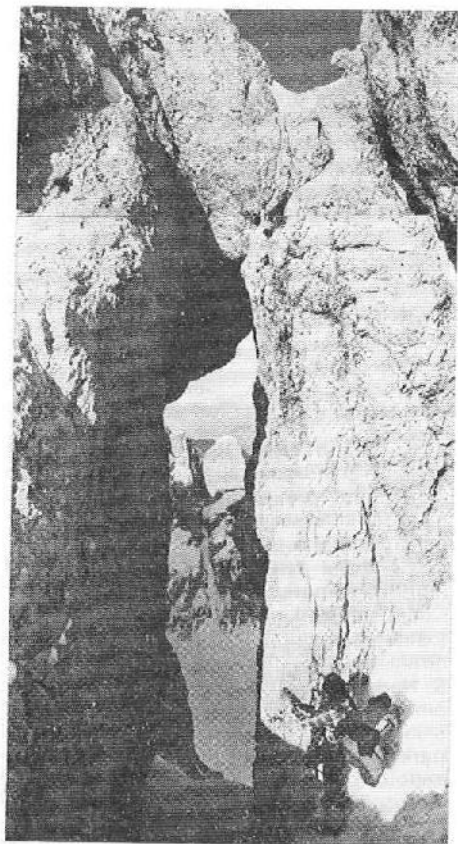
5. Nadzorna služba. Trenutno je zaposlenih osemnajst nadzornikov, nekdanjih lovskih čuvajev, ki so se usposobili za nove, parkovne naloge. Torej je vsak nadzornik zadolžen za pregledovanje nad 4000 ha obsežnega območja! Predvideni so tudi prostovoljni nadzorniki iz vrst planincev, lovcev, gozdarjev, skratka vseh tistih, ki so pogosto v parku in imajo odnos do naravnih vrednot. V letošnjem letu bodo prvi tečaji. Pogoji za sprejem so zaradi zahtevnih nalog, pa tudi zaradi pravice legitimiranja in mandatnega kaznovanja precej strogi.

In kako naj se obnašamo planinci v narodnem parku? Na kratko: kot pravi planinci, pa bomo ravnali v skladu z zakonom in planinsko etiko.

Peter Skoberne

IZ INVENTARJA NARAVNE DEDIŠČINE: OKNO V GREBENU ŠKRNATARICE— DOVŠKI KRIŽ

Bilo je letošnjo zimo, ko se je januarja dalo priti z letnimi gumami do Peričnika. Dan je bil izredno lep, popolnoma drugičen, kot teden dni pred tem, ko smo jo v sneženju mahali proti Gulcam. »V tem valu hladnega zraka bo v nedeljo prešla naše kraje neizrazita hladna fronta, samo povečana visoka oblačnost bo,« mi je tokrat povedala dežurna meteorologinja. Sedaj smo si mislili: »Zmotili so se, ni upanja, saj sneži že šest ur.« Ko smo prišli do majhnega previsa pred vstopom v Gulce, smo vzeli v roke diapozitive in hvalili,

Okno v Škrnatarici

Foto Peter Pavli

kako je tukaj lepo. Ob enih se je začelo jasni. »Gremo vsaj na sedlo,« smo si rekli. Nasproten veter je pobiral sneg in delal velikanske vrtnice. Na robu smo komaj lahko kukali v presenetljivo lepoto, tako se je očistilo.

Sedaj smo na Škrnatarici. Sonce zahaja, vetra ni, nas pa vleče še naprej. Tudi na tem lokalnem maksimumu še ni jasno, ali se da po grebenu na Križ ali lahko obrnemo. V sneg smo izkopalj plitvo jamo, topili sneg in občudovali morje lučk v dolinah.

V slovenski in šlosarski smeri v Steni so bile tudi lučke. Naši prijatelji-alpinisti so se pripravljali na bivak. Da bi opozorili nase, smo zažigali papirčke, ker so druge luči zatajile. Zvezde so bile že čisto na drugem mestu, o dnevu pa ne duha ne sluha. »Danes bomo gotovo prvi na vrhu,« smo razmišljali, »saj imamo veliko prednost.« Toda kmalu po sončnem vzhodu smo zagledali ljudi na vzhodnem grebenu Križa. Čeprav smo nemudoma krenili, smo se z njimi srečali v zadnji škrbini pod vrhom, ko so sestopali nekoliko niže v

smeri, iz katere smo prihajali. Tukaj smo bili presenečeni. Okno! Mogoče ga še opazil ne bi, če bi šli pod grebenom. S tega mesta je skozi to odprtino preko Amfiteatra mogoče videti Široko peč. Verjetno tudi vzpon iz Amfiteatra ne more biti pretežak, saj je s Kukove špice videti visok jezic snežišča, ki se vleče proti zadnji škrbini, kjer je okno. Preprost vzpon je čez Križ proti Škrnatarici (5 minut). Okno je omenjal že Uroš Župančič v Planiškem Vestniku 1937.

Alpinisti so torej prvi, ki lahko poročajo o naravnih znamenitostih, ki so odmaknjene od običajnih poti. Teh obvestil pa je, kot vemo, malo. Znane so le posebnosti, ki so pomembne orientacijske točke, ali pa kak košček plezalne poti (npr. Hornovo okno v Jalovcu). Na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine bodo veseli slehernega podatka.

Peter Pavli

NEVARNOSTI KISLEGA DEŽJA: ZDAJ SO NA VRSTI GORSKA JEZERA

Ekološka katastrofa, ki jo je sprožil kisli dež, postaja vedno bolj grozeča. Po odmiranju gozdov in vse hitrejšem propadanju visokogorskih pašnikov, povzročajo zdaj strokovnjakom sive lase gorska jezera. Bojijo se namreč, da so žvepleno-kisle padavine že hudo prizadele kakovost njihovih voda. To je nedavno tega izjavil vodja limnološkega inštituta avstrijske akademije znanosti univ. prof. dr. Löffler na zasedanju delovne skupnosti za primerjalne visokogorske raziskave v Mondseeju.

Löffler je napovedal, da bodo avstrijska gorska jezera v prihodnje natančno proučili, saj hočejo gornjo domnevo podkrepiti tudi z dokazi. Hkrati je ta znanstvenik opozoril, da še veliko premalo skrbimo za čistost tekočih voda, pri čemer je posebej poudaril, da se je glede rek v zadnjih desetih letih komaj kaj spremenilo na boljše — kakovost njihovih voda se je celo poslabšala. Vzrok za ta pojav je iskati v tem, ker so vse doslej premalo skrbeli za čistost ročnih bregov, medtem ko onesnaževanju jezer namenjajo veliko več pozornosti.

Tako je znano avstrijsko jezero Mondsee danes znova takšno kot v začetku 60. let. Vendar se pri tem vse bolj zaostruje spor med turisti, ki si želijo kar najbolj čisto jezero, in ribiči, ki jim je veliko bolj pri srcu motnejša voda, ki premore več hranilnih snovi. In prof. Löffler pravi, da bi morala biti prednost na strani tujkega prometa.

(»Alpin«, 7/1983.)

M. A.

alpinistične novice

KRONIKA POMEMBNEJSIH VZPONOV 1. 6.—7. 7. 1983

Švica

- 15.—17. 6., J stena Matterhorna, Smer treh mušketerjev: V, A 0, 1100 m, 19 ur, PrV Tone Galuf, Franček Knez in Jože Tučič

Italija

Dolomiti

12. 6., J stena Tofane, Adios amigos: V+, V, 550 m, 9 ur, PrV Ines Božič in Janez Skok
3. 7., J stena Tofane, Smer Constantini-Apollonio: 450 m, 1. JPP Iztok Tomazin (Borut Bergant), ocena VII+/VI—VII

Kamniške in Savinjske Alpe

4. 6., JV stena Kogla, Spominska Zajc-Šolar: 150 m, 3. PP Edo Kozorog (Betka Galičič), VII—, V
4. 6., JV stena Kogla, Tržiška smer: 200 m, 1. PP Pavle Kozjek (s tečajnikom), ocena VI+, V+
4. 6., JV stena Kogla, Hruška: 230 m, 1. PP Pavle Kozjek in Bojan Leskošek, VI, V
4. 6., S stena Dedca, Desna smer: 130 m, 3. PP Andrej Primožič (Jože Zupan), VI, V
4. 6., S stena Dedca, Centralni steber: 140 m, 4. PP Andrej Primožič in Jože Zupan, VI+/V—VI
4. 6., S stena Rzenika, Levi steber: V, A 1/III—IV, 350 m, 2 uri, PrV Milan Gladek in Miro Šušteršič
4. 6., S stena Rzenika, Centralni steber: 410 m, 4. PP Dare Juhart in Frane Kemperle
4. 6., Raduha, Marjanov steber: 1. PP Franček Tamše (s soplezalcom), VI+/V—VI
21. 5. in 5. 6., S stena Rzenika, Bomba: V+, A 2/IV—V, 400 m, 15 ur, PrV Janez Benkovič in Marjan Kregar
5. 6., S stena Dedca, Šarina poč: 140 m, 2. PP Andrej Primožič (Jože Zupan), VI+/V+, V
6., 3. PP Srečo Rehberger (Igor Kalan)
12. 6., JV stena Kogla, Kamniška smer: 240 m, 5. PP Silvo Karo in Stane Mokotar, VII—/V—VI
7. 7., S stena Dolgega hrbta, Trikot: 500 m, 2. PP Silvo Kragelj (Boris Kofol), VI
4. 7., S stena Dolgega hrbta, Križanka: VI—/V, III—IV, 550 m, PrV Srečo Rehberger in Andrej Štremfelj

Julijske Alpe

4. 6., S stena V. Draškega vrha, Levi raz: 600 m, 1. PP Rok Kovač (Marko Klopčič), VI—, V

4. 6., S stena V. Draškega vrha, Viktorija (Zmaga): 600 m, 4. PP/6.P/ Igor Herzog in Janez Skok, VI, V
5. 6., S stena Šit, Smer JLA: 350 m, 4. PP Rok Kovač (Marko Klopčič), VI+
18. 6., 5. PP Janez Jeglič in Silvo Karo
26. 6., 6. PP Pavle Kozjek (Vlasta Kunaver)
5. 6., S stena Šit, Zajeda: 500 m, 4. PP Igor Herzog in Janez Skok, VI
11. 6., 5. PP Rok Kovač (Erika Gregorka)
12. 6., 6. PP Peter Čizmek (Brane Pečar)
25. 6., 7. PP Branko Ognančević (Vladimir Mesarič), Frane Kemperle in Stane Mokotar
3. 7., 8. PP Boris Benedičič (Marjana Brenčič)
5. 6., J stena Temena Rjavine, Smer Duhovnik-Hočevar: 1. PP Iztok Tomazin (Dušan Markič), VI+, V
9. 6., S stena Široke peči, Škorpion: VI, A 1/V, 600 m, 9 ur, 12. P Tomo Cesen in Andrej Štremfelj
11. 6., SV stena Jerebice, Matijev steber: V+, A 2/IV+, 500 m, 2 P Peter Poljanec in Boris Sedej
12. 6., SV stena Jerebice, Huljeva smer: V, VI, 350 m, 5 ur, 3. P Peter Poljanec in Boris Sedej
12. 6., S stena Trapeza, Smer Dolar-Kilar-Vavken: V, 400 m, 2. SP Filip Bence
12. 6., S stena Travnika, Aschenbrennerjeva smer: 850 m, 7. PP Rok Kovač in Stojan Kejžar
25. 6., 8. PP Pavle Kozjek (Martina Mihelič)
18. 6., S stena Triglava, Peternelova smer: 358 m, 1. PP Rok Kovač (Marko Klopčič), VI, V+
18. 6., S stena Triglava, Helba: 350 m, 3. PP Ines Božič in Janez Skok, VI
18. 6., S stena Triglava, Čopov steber: 340 m, 2. PP Rok Kovač (Peter Čizmek in Marko Klopčič) ter Janez Skok (Ines Božič)
19. 6., SV stena Jerebice, Smer izgubljenih prijateljev: V+/V, A 0, IV, 400 m, 6 ur, PrV Peter Podgornik in Ivan Rejc
19. 6., S stena Triglava, Štosarska smer: 600 m, 2. PP Peter Čizmek in Rok Kovač, VI/V+
19. 6., S stena Triglava, Ljubljanska smer: 617 m, 3. PP Ines Božič in Janez Skok, VI+/V
6., 4. PP Janez Benkovič (Marjana Skorenšek)
18. 6., S stena Šit, Smer Belac—Zupan: 540 m, V, 3. SP Pavle Kozjek
2. 7., 4. SP Janez Jeglič
26. 6., 1. PP Branko Ognančević (Nenad Čujič), VI, V+, IV—V
2. 7., 2. PP Boris Benedičič (Marjana Brenčič)

19. 6., S stena Travnika, Varianta: 850 m, 2. PP Janez Jeglič in Silvo Karo, Pavle Kozjek in Janez Roš, VI+, V+
26. 6., 3. PP Bogdan Biščak in Igor Škamperle
25. 6., SV stena Jerebice, Jadviga: V, VI/IV, 400 m, 5 ur, 1. P Vili Črnuta in Robi Rot
25. 6., S stena Šit, Ključ psihične magije: IV, V, A 0, A 1, 540 m, PrV Franček Knez in Janez Sabolek
25. 6., S stena Rakove Špice, Desna zajedaja: VI, A 0/IV—V, 500 m, 3. P Bogdan Kladnik in Iztok Vičič
25. 6., S stena Šit, Frača: A 1—V+/III—IV, 550 m, 6 ur, PrV Peter Čizmek in Rok Kovač
2. 7., S stena Dovškega Gamsovca, Dvojna zajedaja: V—, IV+, 500 m, PrV Franček Knez in Joka Tučič
2. 7., S stena Šit, Steber: VI, A 3, 550 m, 2. SP Janez Jeglič
3. 7., S stena Šit, Popoldanska smer: VI, A 3/V, A 1, 300 m, 8 ur, PrV Janez Jeglič in Silvo Karo
3. 7., S stena Rakove špice, Direktna smer: VI—/IV—V, 600 m, 2. P Bogdan Biščak in Igor Škamperle
3. 7., S stena Rakove špice, Rdeča zajedaja: 600 m, 1. PP Igor Mezgec (Rado Fabjan), VI—/V
3. 7., S stena Triglava, Tržaška smer: 400 m, 1. PP Branko Ognančević (s Slavenom Petrovičem), VI, V+, V
26. 6., S stena Šit, Leva smer: 550 m, 1. PP Peter Čizmek in Rok Kovač, VI, V+, V
- Opomba: Vsi, ki imate kakršenkoli podatke, ki bi ta pregled lahko dopolnil, sporočite to na naslov: INDOK služba PZS, Ljubljana, Dvorčakova 9!

Legenda:

1. JP — prva jugoslovanska ponovitev

1. PP — prva prosta ponovitev

1. SP — prva solo ponovitev

1. P — prva ponovitev

PrV — prvenstveni vzpon

1. JPP — prva jugoslovanska prosta ponovitev

Tomo Česen

razgled po svetu

MEDNARODNA REŠEVALNA VAJA

Vzhodno ostenje Viševe skupine, tik za Beljaškim stolpom nad Gornjo Krnico, je bilo v nedeljo 19. junija prizorišče velike mednarodne vaje gorskih reševalcev, ki so jo organizirali italijanski gorski reševalci, sodelovali pa so še reševalci iz avstrijskega Beljaka in reševalci bovške postaje GRS. Reševalci so skupno preko več kot tristo metrov visoke stene »štaketno« spustili, s pomočjo improviziranih sredstev za spust, reševalca in ponesrečenca na dno pod steno. Take vaje gorskih reševalcev iz več držav so priložnost, ko reševalci v akciji izmenjavajo izkušnje, izpopolnjujejo tehnično znanje in ga dopolnjujejo.

Naključje pa je tokrat hotelo, da so takoj po vaji reševalci morali na pomoč v Beli potok; od tam je prišla novica, da je v steni vrha Cima Piccola Della Sclala zdrsnil mlad alpinist iz Slovenije. Tako so italijanski reševalci vzeli medse tudi bovške reševalce, saj so le-ti tudi želeli pomagati svojemu rojaku. Žal pa pomoč mlademu alpinistu ni bila potrebna, saj je bil zanj padec usoden. V dežju so reševalci prinesli truplo v dolino, z grenkobo v srcu, saj je v gorah ugasnilo še eno mlado življenje.

V skupni akciji pa so reševalci z obeh strani meje dokazali, da pomoč v gorah

ne pozna meja, da jezik ni ovira in da k vsklajenemu delu veliko pripomorejo prav skupne vaje v reševalni tehniki.

Boris Mlekuž

POTAPLJAJOČA SE LADJA?

Pred kratkim so v Münchnu alpinisti in turistični strokovnjaki tri dni razpravljali o vprašanju ali je Himalajo še mogoče rešiti. Harald Antes je takole strnil to zanimivo razpravo:

Varstveniki naravnega okolja že več kot dve leti očitajo nemškemu alpskemu združenju, da je s plezalsko in smučarsko šolo soudeleženo pri razprodaji narave v Himalaji. Iz teh protestov se je razvila tudi razprava med člani tega združenja, ki je prav zato pripravilo posebno konferenco o Himalaji, da bi si prišli na čisto glede ekoloških, gospodarskih, kulturnih in socialnih vprašanj visokogorskega turizma. Nepalec Karna Sakya in Indijec Tej Vir Singh sta poudarila, da himalajske države gledajo na razvoj turizma v prvi vrsti pozitivno, saj vidijo v njem prispevek za povečanje števila delovnih mest in dvig življenjske ravni domačega prebivalstva. Vendar jih skrbi dejstvo, da turizma po vsej verjetnosti ne bo mogoče več obrzdati. Vedno večje množice turistov vse bolj obremenjujejo pokrajino, posredno pa

spodbujajo tudi spreminjanje verskih in moralnih nazorov.

Samo leta 1982 je potovalo po Himalaji 275 odprav, streho sveta pa je vsega skupaj obiskalo nič manj kot 160 000 turistov. Pri velikih turističnih podjetjih si je mogoče danes kupiti katerikoli osemtisočak — kot da bi bil vsakdo Messner.

Karna Sakya je zato primerjal Himalajo s potapljačo se ladjo, ki počasi tone v morske globine, medtem ko mi sami brez moči iz rešilnih čolnov opazujemo neizogibno katastrofo. Reinhold Messner je v tej zvezi poročal, da je na vseh osemtisočakah, na katere se je doslej povzpел, našel pravcate gore najrazličnejših odpadkov.

Da bi torej rešili potapljačo se ladjo, bi bilo treba pri vseh prizadetih spremeniti predvsem zastarela in škodljiva naziranja. Nemško alpsko združenje se bo zaradi svojih dejavnosti morajo spoprijeti tudi s to nalogo predvsem z zgled. Kajti z resolucijami in priporočili za gotovo ni mogoče zaustaviti ali celo preprečiti negativnega razvoja. Slediti morajo torej dejanja, kajti

sicer bo tudi ves trud, ki so ga vložili v konferenco, docela zaman.

(»Alpin«, 7/1983.)

M. A.

OMEJITEV PLEZANJA V VISOKIH TATRAH

Uprava Tatranskega narodnega parka je začasno zaprla nekatere dele parka za vse obiskovalce, tudi za alpiniste, in sicer: celotno območje Belianskih Tater, območje Javorinske Široke (Med Bielovodsko in Javorovo dolino do Prednjega Javorovega sedla), celotni masiv Malega Mlinarja (od spodnjega Mlinarjevega sedla na sever), masiv Liptovskih Kop do Zavora, celotna Slavkovska dolina s stenami in pobočji ter spodnji del dolin Nefcerka, Kolove in Črne Javorove doline (pas gozda in rušja). Do plezalnih območij v dolinah z zaprtim spodnjim delom je možno priti samo preko višje ležečih sedel (Revija lamesak 1/83).

Karel Natek

na kratko...

»TURISTIČNE OBJAVE« — GLASILO CELJSKE TURISTIČNE ZVEZE — 2/83

V tej številki je nekaj informacij, ki so zanimive za planince. Na primer: Pomlad v Peklu. To jamo je lani obiskalo 28 238 obiskovalcev.

Iz notice »Občni zbor Turističnega društva Žalec« je moč razbrati, da se to društvo zelo zavzema za razširitev turizma, pogrešamo pa sodelovanje s planinsko organizacijo.

Da, tudi turistični politiki pozabljajo na planinstvo, ko so ob ustanovitvi komisije za turizem spet pozabili na predstavnike planinske organizacije.

V objavah najdemo sestavek: »90-letnica Savinjske podružnice SPD«, dalje čestitko planincem ob jubileju, notico, da je PD Polzela prejelo srebrni znak OF in da »Gorski dom« ni več gorski, saj je pri planinskem domu v Logarski dolini tudi camping itd.

Skratka, vsebinsko zelo bogato glasilo, ki pa je hkrati opozorilo, da v občini Žalec ni tiste povezave med turizmom in planinstvom, kot bi lahko bila.

Franc Ježovnik

GLASILO OZD IN PLANINSTVO

Glasila organizacij združenega dela kar precej pišejo o planinstvu. Cinkarnar ima stalno prilogo, tudi Ferralit danes ni nikoli brez planinskih prispevkov. Prav tako tudi Vegrad iz Titovega Velenja. V eni zadnjih številik objavljajo delovni načrt planinske sekcije in pišejo, da je Vegrad odstopil za Triglavski dom obveznice za ceste v višini 150 000 dinarjev. Vabijo druge OZD in posameznike, da pomagajo pri izgradnji. Objavljajo program izletov matičnega društva, zraven pa je še šaljiv prispevek »Rogatec — dež in šnops« pa pesem »Zakaj uničujemo raj«? Izpustiti tudi ne smemo »Informatorja Gorenja«. Vsekakor pa so s planinskimi novicami najbolj bogate Savinjske novice. V VI. številki najdemo: Planinstvo staro 90 let«, »Pohod k bolnišnici Celje«, »V Savinjske planine varno«, »Železova kislina izpod Olševe.

Planinstvo je odmevalo tudi na slovesni seji Občine Žalec ob občinskem prazniku, v KS Griže, ko so se delegati ob občinskem prazniku seznanili predvsem z delom pionirske planinske skupine na osnovni šoli Nade Cilenšek v Grižah.

Franc Ježovnik

LITOSTROJ 6/83 — NAGRADNI RAZPIS

Glasilo delavcev Titovih zavodov Litostroj ima v tej številki takorekoč celo stran posvečeno planinstvu. Stran ima celo naslov »Planinski kotiček« in v njem tokrat avtor »tt« nadaljuje pripoved Gorski stražar se ne da ugnati; tu najdemo tudi objavo o izletih, predvsem pa nagradni razpis za najboljšo fotografijo na temo »planinstvo, narava in kulturne dediščine«. Rok za prijavo je 30. september. Razpisovalec — Upravni odbor PD Litostroj — je pripravil vrsto lepih praktičnih knjižnih nagrad.

NOVICE 11/83

Glasilo PTT delavcev Slovenije v tej številki objavlja podrobnejše poročilo v letošnjem XIII. planinskem taboru na Kureščku, ki so ga organizirali prav planinci PTT. Lojze Cuznar v razpoloženskem tonu opisuje dogajanje tiste nedelje, 22. maja; fotograf, ki se je podpisal z J. M., pa s štirimi fotografijami predstavlja vzdušje, ki je tedaj med planinci vladalo.

Tabor se je bil začel z motom: Planinstvo krepi človekovo voljo, zdravje in tovarištvost... Zaključil pa se je z vzklikom: Vidimo se na naslednjem taboru. Planincem PD PTT pa za organizacijo, prizadevnost — vso pohvalo.

NOVICE 12—13/83

»Srečanje prijateljev na Vršiču« — je naslov daljšega članka, v katerem zvedemo, da so bili od 8.—11. julija v gosteh Podjetja za PTT promet Ljubljana in PD PTT Ljubljana, planinci iz Novega Sada. Bili so v Poštarskem domu na Vršiču. Članek je napisala Ana Grbec. PD PTT tudi letos organizira slikarsko kolonijo na Vršiču z geslom: »Planinska idila pri Poštarskem domu«.

NOVI VODNIK PO IPP (ISTRSKA PLANINSKA POT)

Komisija IPP pri PD Železničar iz Zagreba je izdala nov vodnik po Istrski planinski poti »Labinska republika«. Vodnik vsebuje: rubriko za osebne podatke in podatke o poli; uvodnik, v katerem na kratko predstavi istrske gore; ima 19 fotografij in opis

vseh kontrolnih točk. Priložena je tudi geografska karta poti. Vodnik lahko naročite: PD Železničar, Zagreb, Trnjanska 5/B, Zagreb, z oznako »IPP«.

REPUBLIŠKO PLANINSKO ORIENTACIJSKO TEKMOVANJE

Od 10. 6. do 12. 6. 1983 je na mariborskem Pohorju bilo republiško planinsko orientacijsko tekmovanje. Tekmovanje je vodilo PD Matica Maribor. 150 tekmovalcev, prišli so iz vseh krajev Slovenije, je dokazalo, da so sposobni opravljati tudi težje naloge.

Zmagovalci — članska ekipa, PD Ruše

Foto Anton Ajster

Najboljši rezultati:

pionirji: I. mesto Titovo Velenje pred Rušami in Sevnico,
mladinci: I. mesto Titovo Velenje pred Idrijo in Kumom Trbovlje,
člani I. mesto Ruše pred TAM II in Idrijo II.

Anton Ajster

GLAS KOLEKTIVA 6/83

Glasilo delavcev SGP Slovenija-cesta, Tehnika Obnova prinaša v tej številki troje planinskih informacij.

V prvi bralce vabijo na poletne ture: Bili smo na Jalovcu — potopis in Po poteh Velike gore (nad Ribnico). V tem kolektivu planinstvo predstavlja velik delež življenja v prostem času. Posebej je pohvalno, da temu dejstvu posveča potrebno pozornost tudi časopis Glas kolektiva, ki ga izdajajo že peto leto.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, 61000 LJUBLJANA, DVORŽAKOVA 9,

Vam nudi

<i>Zemljevide:</i>	1. Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000 (1981)	100,00
	2. Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000 (1981)	100,00
	3. Julijske Alpe — vzhodni del 1 : 50 000 (1981)	120,00
	4. Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000 (1980)	120,00
	5. Karavanke 1 : 50 000 (1980)	120,00
	6. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (1979)	60,00
	7. Polhograjsko hribovje 1 : 50 000 (1977)	60,00
	8. Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000 (1975)	v tisku
	9. Kozjak 1 : 50 000 (1976)	25,00
	10. Škofjeloško hribovje 1 : 40 000 (1981)	100,00
	11. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000, z Obirjem in Peco	130,00
<i>Planinske vodnike:</i>	1. Julijske Alpe (1978)	v tisku
	2. Karavanke, 2. popravljena izdaja (1975)	v tisku
	3. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	120,00
	4. Po gorah severovzhodne Slovenije (1980)	240,00
	5. Blegoš (1980)	70,00
	6. Lubnik (1977)	70,00
	7. Ratitovec (1978)	70,00
	8. Dražgoše (1982)	100,00
	9. Šmarna gora, vodnik (1981)	50,00
	10. Bil sem na Triglavu	v tisku
	11. Durmitor (1979)	v tisku
	12. Planine Hrvatske	400,00
	13. Kamniške in Savinjske Alpe, 3. popravljena izdaja (1982)	350,00
<i>Vodnike in dnevnike po veznih poteh:</i>	1. Slovenska planinska pot (1979)	130,00
	Dnevnik	60,00
	2. Od Drave do Jadrana — E 6 YU (1977)	v tisku
	3. Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije (1980)	150,00
	Dnevnik	25,00
	4. Notranjska planinska pot (1977)	40,00
	5. Loška planinska pot (1973)	30,00
	6. Ljubljanska mladinska pot	v tisku
	7. Gorenjska partizanska pot	40,00
	8. Bohinjska planinska pot (1978)	40,00
	9. Jezerska planinska pot (1980)	50,00
	10. Vodnik po poti NOB — Domžale (1980)	50,00
	11. Vodnik po Badjurovi krožni poti (1974)	20,00
	Dnevnik	20,00
	12. Šaleška planinska pot (1974)	40,00
	Dnevnik	20,00
	13. Savinjska planinska pot (1980) — dnevnik	20,00
	14. Bratska planinska pot Ljubljana—Zagreb (1980)	60,00
	15. Dnevnik Pomurske poti	30,00
	16. Dnevnik poti spominov NOB Hrastnik	30,00
	17. Planine Jugoslavije (1977)	40,00
	18. Transverzala PDŽ Jugoslavije (1980)	70,00
	19. Transverzalni vodič po planinama Bosne i Hercegovine	v tisku
20. Kranjski vrhovi	60,00	
21. Dnevnik Snežnik-Snježnik	50,00	
22. Dnevnik Koroške mladinske poti	65,00	
23. Idrijsko-cerkljanska planinska pot	50,00	
<i>Alpinistične in druge vodnike:</i>	1. Bohinjske stene — plezalni vodnik	40,00
	2. Alpinistična odprava občine Domžale	60,00
	3. Ravenska Kočna (1977)	125,00
	4. Paklenica	60,00
	5. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1979) — trijezičen	90,00
	6. Naš alpinizem (ponatis)	590,00
<i>Vodnike v tujih jezikih:</i>	1. Die Slowenische Berg — Transverzale, 2. popravljena izdaja (1979)	70,00
	2. Triglav — ein kurzer Führer	120,00
	3. How To Climb Triglav (1979)	70,00
	4. Triglav, v angleščini (1975)	5,00
	5. Triglav, v italijanščini (1975)	5,00
	6. Priloga za vodnik po E 6 YU, v nemščini	30,00
	7. Paklenica 1982 (v nem. angl., ital. in francoščini)	110,00
	8. Ravenska Kočna — Kletterführer (1978)	190,00
	9. Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali (1973)	105,00
	10. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978), slovensko-nemško-italijanski	90,00
	11. Zaščitená območja — Naturschutzgebiete-Zone Protette	300,00
<i>Vzgojno literaturo:</i>	1. Alpinistična šola I	v tisku
	2. Planinska šola (1980)	200,00
	3. Igre — taborniški priročnik	80,00

	4. Pravlilnik o planinskem vodniku (1980)	25,00
	5. Oris zgodovine planinstva (1978)	35,00
	6. Jakob Aljaž (1980)	50,00
	7. Dr. Henrik Tuma (1978)	25,00
	8. Fesmi z gora (1980)	v tisku
	9. Nevarnosti v gorah (1978)	60,00
	10. Pozor, plaz	30,00
	11. Prehrana v gorah (1978)	40,00
	12. Vremenslovlje za planince (1978)	30,00
	13. Dnevnik ciciban-planinec	14,00
	14. Dnevnik pionir-planinec	24,00
	15. Alpska flora (1980)	460,00
	16. Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	65,00
	17. Zaščiten območja	300,00
	18. Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	70,00
	— Hoja in plezanje	v tisku
	— Narava v gorskem svetu	200,00
<i>in druge edicije:</i>	1. Kangbačen (1970)	228,00
	2. Himalaja, rad te imam (1978)	445,00
	3. Plakat »Triglav«	12,00
	4. Grafika »Everest 79«	15,00
	5. Razgled s Triglava (1978)	40,00
	6. Razglednice s Triglava (1978)	20,00
	7. Življenje v naravi (1981)	800,00
	8. Trlje Tominški planinci	100,00
	9. Gorska reševalna služba pri PZS — 1912—1982	200,00
<i>Značke, našitke:</i>	1. Planinska zveza Slovenije, našitek	25,00
	2. Planinska zveza Slovenije, samolepilni	5,00
	3. Gorska straža, GS, našitek	15,00
	4. Pionir-planinec, našitek	7,00
	5. Everest 79, samolepilni	10,00
	6. »stopalo«, našitek za odeje	5,00
<i>Značke:</i>	1. Triglav, ena iz serije tren	30,00
	2. Dan planincev 1975	15,00
	3. Značke Dneva planincev 1983	50,00
	4. PD Javornik, Koroška Bela	100,00
	5. Planinska zveza Slovenije	15,00
	6. Planinska zveza Jugoslavije	15,00
	7. Everest 79	60,00
	8. XI. planinski tabor MDO Ljubljana 1981	20,00
	9. Gorska straža (za člane GS)	25,00
	10. GRS — 70 let	50,00
	11. LHOTSE	20,00
	12. Obesek za ključke, Lhotse	50,00
<i>ter drugo blago:</i>	1. Zastava Planinske zveze Slovenije — velika	950,00
	2. Zastavice Planinske zveze Slovenije — male	70,00
	3. Vpisna knjiga za planinske postojanke	740,00
	4. Članske izkaznice	18,00
	5. Izkaznica GS	18,00
	6. Članska kartoteka	2,00
	7. Obrazec »Priznanje« PD	50,00
	8. Obrazec »Cenik za planinske postojanke«	2,00
	9. Obvezna navodila za planinske postojanke	5,00
	10. Blok »Nakaznice za prenočišče«	40,00

Rabat ob nakupu najmanj petih izvodov ene edicije oziroma dvajsetih kosov značk je 15%. Naročila sprejemamo tudi pisno (z naročilnico) ali po telefonu (061) 312 553 in pošljemo po povzetju.

Vse navedeno lahko kupite ob ponedeljkih med 14. in 18. uro, ob torkih, sredah, četrtek in petkih pa med 8. in 12. uro.

PREDNAROČILO ZA PLANINSKE KOLEDARJE 1984

PZS izpolnjuje obljubo, da bo tudi za leto 1984 izdala poseben planinski koledar, s katerim bo skušala zapolniti vrzel v tovrstni planinski propagandi.

Stenski koledar bo prikazal nekatere manj znane gore naših Julijcev ter Kamniških in Savinjskih Alp. Pripravljata ga Kulturno-propagandna komisija PZS in Planinska založba.

Na stenski koledar je možno dotiskati reklamni del, ki ga lahko naročilo delovne in druge organizacije po pogojih, ki so navedeni pri opisu koledarja.

STENSKI PLANINSKI KOLEDAR 1984:

Vsebina: Juljski in Kamniško-Savinjski vrhovi s podrobnim opisom gora in podatki na kartonu.

Format: 35 × 50 + 5 cm (pokončen), 12 listov + predlist + karton.

Izvedba: 4-barvni ofsetni tisk s prostorom za reklamo.

Cena: 200,00 din (v predprodaji od 5—100 izv. = — 15 %
nad 100 izv. = — 25 %)

Dotisk reklam: 1-barvno za 100 izv. = + 21,20 din, nadaljnji = 1,50 din za izv.

2-barvni za 100 izv. = + 32,35 din, nadaljnji = 3,00 din za izv.

Rok naročil: 20. september 1983 — Izid koledarja: 1. oktober 1983.

Vsa potrebna pojasnila glede koledarjev lahko dobite pri Planinski zvezi Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, telefon (061) 312-553.

Lep planinski pozdrav!